VATES -säätiö

VAJAAKUNTOISTEN TYÖLLISTÄMINEN

- Tuotannollista toimintaa harjoittamalla
- Tuetun työllistymisen menetelmällä

Pasi Ylipaavalniemi

Pasi Ylipaavalniemi

Vajaakuntoisten työllistäminen
– Tuotannollista toimintaa harjoittamalla
– Tuetun työllistymisen menetelmällä

VATES –säätiö

VATES –säätiö
PL 40, 00621 HELSINKI
p. (09) 7527 551

2003

ISBN 951-97362-9-8

Tiivistelmä

Vajaakuntoisten työllistäminen tuotannollista toimintaa harjoittamalla ja tuetun työllistymisen menetelmällä on tiettyjä erityisesti kehittyviä vammaisten ja / tai muuten vajaakuntoisten tai heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden (jatkossa ”vajaakuntoiset”) työllistämisyksikkötyyppejä edustavien yksiköiden vuoden 2001 toiminnan tilastollinen kartoitus. Tuotannollisista työllistämisyksiköistä tarkastelun kohteena ovat tuotannolliset työkeskukset, ns. työllistävät sosiaaliset yritykset ja työllistymisen monipalvelukeskukset. Kartoitus on jatkoa Ylipaavalniemi (2001) tilastokartoitukselle.

Tuotannollisten työkeskusten, työllistävien sosiaalisten yritysten ja työllistymisen monipalvelukeskusten yhteisiä piirteitä ovat liiketoiminnan tulojen – muiden kuin työllistämispalveluiden myyntitulojen - suuri merkitys toiminnan rahoituksessa ja työsuhteessa tapahtuvan ”pidempikestoisen” vajaakuntoisten työllistämistoiminnan huomattava merkitys. Maassamme lähinnä käytetyssä tuetun työllistymisen ns. työvalmentajamallissa erityiset työvalmentajat tukevat vajaakuntoisten työllistymistä työsuhteisiin tavallisiin työyhteisöihin. Tuotannollisia työllistämisyksiköitä ovat tarkasteltujen yksikkötyyppien lisäksi myös nuorten työpajat ja eri kohderyhmien (kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien) työtoimintayksiköt. Vajaakuntoisten työllistämisyksiköiksi luokiteltavista yksikkötyypeistä tarkastelun ulkopuolelle on jätetty myös mielenterveyskuntoutujien klubitalot. Toiminnassa on lisäksi vajaakuntoisia työllistäviä tai heidän työllistymistään vaihtelevalla intensiteetillä tukevia yksiköitä / hankkeita / projekteja, joiden kohdalla minkään mainitun yksikkötyypin kriteerit eivät täyty.

Tilastokartoitukseen saatujen vastausten ja erillisselvitysten perusteella tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden – siis ilman nuorten työpajoja ja työtoimintayksiköitä – määrä oli arviolta 77 yksikköä / toimipistettä (31.12.2001). Yksikkömäärää laskettaessa saman organisaation / ylläpitäjän saman kunnan alueella sijaitsevat toimipisteet on huomioitu yhtenä yksikkönä. Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnassa oli mukana arviolta 4 200 vajaakuntoista työntekijää / asiakasta (31.12.2001), joista 2 200 oli työsuhteessa. Muut 2 000 olivat huoltosuhteisen työtoiminnan tai muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavien toimenpiteiden (kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta) piirissä. Asiakasmäärällä mitattuna toiminnan volyymi on kasvussa, sillä vuoden 1999 lopussa tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien yksiköiden toiminnan piirissä oli Ylipaavalniemi (2001) mukaan vajaat 2 600 vajaakuntoista työntekijää / asiakasta. Asiakasmäärän kasvu johtuu suurelta osin muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan ja työtoiminnan asiakasmäärien kasvusta. Työsuhteessa ja työtoiminnassa olleista vajaakuntoisista kolmanneksella (32%) pääasialliseksi heikon työmarkkina-aseman syyksi arvioitiin ns. muu syy (päihdeongelma / sosiaalinen syy, muuten heikko työmarkkina-asema) ja 27 prosentilla kehitysvamma (31.12.2001). Lähes puolet (49%) tarkastelluista yksiköistä oli järjestöjen, yhdistysten ja säätiöiden ylläpitämiä. Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden kokonaisrahoitus (tulovirta) oli arviolta 71,8 miljoonaa euroa (2001), josta 37,5 miljoonaa (52%) oli liiketoiminnan tuloja ja loput 48 prosenttia julkista tukea ja / tai tuloja työllistämispalveluiden myynnistä julkisen sektorin toimijoille.

Kyselyyn saatujen vastausten ja erillisselvitysten perusteella kriteerit täyttäviä – aktiivinen pyrkimys työllistää vajaakuntoisia työsuhteisiin tavallisiin työyhteisöihin erityisen työvalmentajan tuella - tuetun työllistymisen yksiköitä / palveluita oli vuoden 2001 lopussa toiminnassa *vähintään* 33. Tuetun työllistymisen prosessissa oli mukana arviolta 880 asiakasta (31.12.2001), joista tuetusti työllistyneitä oli 230. Tuetusti työllistyneiden määrä on hitaasti noussut viime vuosina. Tuetun työllistymisen yksiköiden asiakkaista 63 prosenttia oli kehitysvammaisia (31.12.2001). Tuetun työllistymisen yksiköistä 45 prosenttia oli järjestöjen, yhdistysten ja säätiöiden ylläpitämiä. Peräti 55 prosenttia tuetun työllistymisen yksiköistä ja 66 prosenttia tuetusti työllistyneistä sijoittui Etelä-Suomen läänin alueelle.

Työllistämisyksiköiden toiminnan tilastollisen seurannan jatkuvuutta turvatakseen VATES –säätiö toteuttaa Sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella laajan – kaikki työllistämisyksikkötyypit sisältävän - vajaakuntoisten työllistämisyksiköiden tilastokartoituksen ajalla syksy 2003 - kevät 2004.

Sisällysluettelo

JOHDANTO 5

1. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA KÄYTETYT MÄÄRITELMÄT 7

2. KARTOITUKSEN TOTEUTUS JA TULOSTEN LUOTETTAVUUS 16

3. TUOTANNOLLISET TYÖLLISTÄMISYKSIKÖT 18
- **3.1. Yksiköiden määrä ja ylläpitäjät** 18
- **3.2. Työllistämistoiminta ja kohderyhmät** 21
- **3.3. Toiminnan rahoitus** 28

4. TUETUN TYÖLLISTYMISEN YKSIKÖT JA PALVELUT 40
- **4.1. Yksiköiden määrä ja ylläpitäjät** 40
- **4.2. Asiakkaat ja henkilöstö** 42
- **4.3. Toiminnan rahoitus** 51

Lähdeluettelo 57

LIITE 1: TILASTO-OSA 61
- **Taulukko 1-1: Asukasluku, sekä työikäisen väestön, työvoiman, työnhakijoiden ja työttömien määrät TE -keskuksittain (31.12.2001)** 61
- **Taulukko 1-2: Työkyvyttömyyseläkkeen ja vammaistuen saajat, sekä työhallinnossa rekisteröidyt työnhakijat ja työttömät työnhakijat TE -keskuksittain (31.12.2001)** 62
- **Taulukko 1-3: Kelan kuntoutus ja työhallinnon toimenpiteet TE -keskuksittain (31.12.2001)** 63
- **Taulukko 1-4: Heikossa työmarkkina-asemassa olevien vammaisten ja vajaakuntoisten heikon työmarkkina-aseman syyt** 64
- **Taulukko 1-5: Työhallinnon tilastoissa käytettyjen vajaakuntoisuuden syiden ja tässä tutkimuksessa käytetyn heikon työmarkkina-aseman syiden luokittelun oletettu vastaavuus** 65
- **Taulukko 1-6: Kelan työkyvyttömyyseläke- ja vammaistukitilastoissa käytetyn ICD-10 tautiluokituksen ja tässä tutkimuksessa käytetyn heikon työmarkkina-aseman syiden luokittelun oletettu vastaavuus** 66
- **Taulukko 1-7: Työkyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2001 siirtyneet henkilöt sairauksittain** 66

LIITE 2: TIETTYJEN VAMMAISRYHMIEN KOKO SEKÄ TYÖMARKKINA-ASEMA JA -POTENTIAALI 67
- **Taulukko 2-1: Kehitysvammaisten määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali** 67
- **Taulukko 2-2: mielenterveyskuntoutujien määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali** 68
- **Taulukko 2-3: Liikuntavammaisten määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali** 69

LIITE 3: LÄÄNEIHIN, TE –KESKUKSIIN, MAAKUNTIIN JA SEUTUKUNTIIN KUULUVAT KUNNAT v. 2003 ALUELUOKITUKSEN PERUSTEELLA 70
- **Taulukko 3-1: Etelä-Suomen läänin Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella** 70
- **Taulukko 3-2: Länsi-Suomen läänin Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella** 71
- **Taulukko 3-3: Itä-Suomen, Oulun ja Lapin läänien Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella** 72

JOHDANTO

Vammaisten ja / tai muuten vajaakuntoisten tai heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden (jatkossa ”vajaakuntoiset”) työ- tai työtoimintapaikan saantia / säilyttämistä avoimilla työmarkkinoilla ja erityisissä työllistämisyksiköissä tuetaan mm. työhallinnon toimenpitein, kuntasektorin osin velvoittavaan lainsäädäntöön perustuvan työllistämisvastuun puitteissa ja projektitoiminnan (ESR, RAY) kautta. Merkittävä osa työllistämis- ja työllistymistä tukevasta toiminnasta toteutuu kuntien, kuntayhtymien ja yhä enenevässä määrin yksityisten tahojen (yhdistykset, järjestöt, säätiöt) ylläpitämissä työllistämisyksiköissä. Vajaakuntoisten työllistämisyksiköt tarjoavat työtä ja / tai toimintakykyä ylläpitävää toimintaa enemmän tai vähemmän markkinaorientoituneesta näkökulmasta harjoitettavan tavaroiden ja palveluiden tuotannon avulla (tuotannolliset työllistämisyksiköt) – tai ovat intensiivisesti työllistymistä avoimille työmarkkinoille tukevia tiukasti määriteltyjä menetelmiä (tuettu työllistyminen ja mielenterveyskuntoutujien klubitalot).

Työllistämisyksiköiden kenttä on hyvin heterogeeninen. Jo samaa tyyppiä edustavienkin työllistämisyksiköiden harjoittamien työllistämispalveluiden valikoimat ja toimintatavat voivat olla hyvin erilaisia. Työllistämisyksiköiden toiminta on aina suunniteltu paikallisen toimintaympäristön pohjalta. Yhteistä työllistämisyksiköiden toiminnalle on kaikkien vaikeimmin – joskin kohderyhmän vaikeus vaihtelee suuresti - työllistyvien henkilöiden työllistäminen / avoimille työmarkkinoille työllistymisen tukeminen. Kyse on henkilöistä, joiden mahdollisuudet työllistyä itsenäisesti tai työhallinnon perustoimenpiteiden valikoiman puitteissa ovat vähäiset ja tyypillisesti jo kokeillut tai käytännössä olemattomat. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluu esimerkiksi suuri osa työkyvyttömyyseläkeläisistä. Työllistämisyksiköiden toiminnan tarvetta korostaa paitsi työttömyystilanne – on suuri joukko työttömiä, joiden työllistymistä ei kyetä riittävästi tukemaan mm. työhallinnon peruspalveluiden kautta – myös voimakas virta työkyvyttömyyseläkkeelle. Esimerkiksi vuoden 2001 aikana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi Kela (2002, a) mukaan yli 24 000 henkilöä (ks. liite 1, taulukko 1-7), joista 89 prosenttia varsinaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle ja loput yksilölliselle varhaiseläkkeelle. Yksin mielenterveyssyistä vuoksi eläke myönnettiin liki 7 500 henkilölle.

Vajaakuntoisten työllistäminen tuotannollista toimintaa harjoittamalla ja tuetun työllistymisen menetelmällä on tiettyjä kehittyviä vajaakuntoisten työllistämisyksikkötyyppejä edustavien yksiköiden vuoden 2001 toiminnan tilastollinen kartoitus. Tuotannollisista työllistämisyksiköistä tarkastelun kohteena ovat tuotannolliset työkeskukset, ns. työllistävät sosiaaliset yritykset ja työllistymisen monipalvelukeskukset (määritelmät kpl:ssa 1). Kyseiset yksiköt työllistävät tavaroiden ja palvelusten tuotantoa harjoittamalla vajaakuntoisia henkilöitä työsuhteisiin vähintäänkin merkittävässä määrin ja ”pidempiaikaisesti” ja yksiköiden toiminnan rahoituksesta merkittävä osa on liiketoiminnan tuloja (ei siis tuloja työllistämispalveluiden myynnistä). Työsuhteisen työllistämisen lisäksi työllistämispalveluiden valikoimaan voi kuulua eri kohderyhmille suunnattua huoltosuhteeseen perustuvaa työtoimintaa ja erityisesti monipalvelukeskusten kohdalla muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa, kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta. Tuetun työllistymisen kohdalla kyse on erityisten työvalmentajien räätälöidyn tuen avulla vajaakuntoisten työllistymisiin työsuhteisiin avoimille työmarkkinoille tähtäävien tuetun työllistymisen prosessien tilastollisesta tarkastelusta. Työvalmentajan kestoltaan rajoittamaton tuki kohdistuu paitsi työpaikan hankintaan myös sen säilyttämiseen ja tukea annetaan tarvittaessa myös työnantajalle. Tuotannollisista työllistämisyksiköistä on tämän tutkimuksen ulkopuolelle rajattu nuorten työpajat ja eri kohderyhmien (kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien…) työtoimintayksiköt. Työllistämisyksiköiden joukkoon kuuluvat mielenterveyskuntoutujien klubitalot on myös jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Mainittujen työllistämisyksikkötyyppien on olemassa huomattava määrä vajaakuntoisia työllistäviä ja heidän työllistymistään vaihtelevalla intensiteetillä tukevia

yksiköitä, hankkeita ja projekteja (kuten vajaakuntoisille työmahdollisuuksia järjestävät osuuskunnat ja vammaisjärjestöjen työllistämistoimet), jotka eivät täytä minkään mainitun yksikkötyypin kriteerejä. Tilastokartoitus on jatkoa laajemmalle, vuoden 1999 tietoihin perustuneelle ”vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämisen kokonaiskartoitukselle” (Ylipaavalniemi, 2001).

Käytetyt työllistämisyksikkötyyppien määritelmät (kpl 1) ovat luonteeltaan enemmänkin ”tyypillisen toiminnan kuvauksia” kuin eksakteja määritelmiä, jotka yksikön tulisi tarkalleen täyttää… Määritelmien perusteella kukin yksikkö voidaan luokitella mahdollisimman sopivaan yksikkötyyppiin kuuluvaksi - kaltaistensa joukkoon.

Tutkimuksen toteutus, käytetyt määritelmät ja saatujen vastausten luotettavuuden pohdinta käsitellään kappaleissa 1 ja 2. Tuotannollisten työllistämisyksiköiden ja tuetun työllistymisen yksiköiden tulokset ja niiden johtopäätökset löytyvät kappaleista 3 ja 4. Liitteeseen 1 on koottu ja tarpeellisin osin vertailukelpoisiksi muokattu eri tilastontuottajien tietoja mm. työvoimasta, työttömyydestä ja sen rakenteesta, sekä tietyistä työhallinnon ja Kelan toimenpiteistä (taulukot 1-1 – 1-7, tiedot pääosin vuodelta 2001).

Työllistämisyksiköiden toiminnan tilastollisen seurannan jatkuvuutta turvatakseen VATES –säätiö toteuttaa Sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella laajan – kaikki työllistämisyksikkötyypit sisältävän - vajaakuntoisten työllistämisyksiköiden tilastokartoituksen ajalla syksy 2003 - kevät 2004.

1. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA KÄYTETYT MÄÄRITELMÄT

Vajaakuntoisten työllistäminen tuotannollista toimintaa harjoittamalla ja tuetun työllistymisen menetelmällä – tutkimuksen tavoitteena on selvittää vammaisia ja / tai vajaakuntoisia tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä (”vajaakuntoiset”) tuotannollisen toiminnan kautta työsuhteeseen työllistävien tuotannollisten työkeskusten, ns. työllistävien sosiaalisten yritysten ja työllistymisen monipalvelukeskusten määrät, toimintavolyymit, toimintamuodot, toiminnan kohderyhmät ja rahoitusrakenteet. Tuetun työllistymisen yksiköiltä / palveluilta kerätään vastaavat volyymi-, rahoitus- yms. tiedot. Tarkasteluperiodi on vuosi 2001 tai tilanne 31.12.2001. Vastausten perusteella arvioidaan tilannetta ”koko sektorin”, eli kaikkien kyseisen tyyppisten työllistämisyksiköiden tasolla ja arvioidaan viime vuosien kehitystä vertaamalla tuloksia mm. Ylipaavalniemi (2001) ja STM (1993) tuloksiin. Tuetun työllistymisen osalta tuloksia verrataan Hyvärinen ym. (2002) tutkimustuloksiin.

Tuotannollinen työllistämisyksikkö on yleiskäsite tuotannollisen toiminnan – tavaroiden ja palvelusten tuotannon (liiketoiminta) – avulla harjoitettavalle vajaakuntoisten työllistämistoiminnalle. Liiketoiminnan tulojen merkitys toiminnan kokonaisrahoituksessa vaihtelee voimakkaasti eri tyyppisissä yksiköissä. Tuotannollisista työllistämisyksiköistä tämän tutkimuksen kohdeyksiköitä ovat tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset ja työllistymisen monipalvelukeskukset[1]. Yhteistä mainituille yksikkötyypeille on tuotannollisen toiminnan suuri merkitys toiminnan rahoituksessa ja työsuhteisen ”pidempikestoisen” työllistämisen huomattava merkitys. Eroja löytyy mm. muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan sekä työtoiminnan[2] merkityksessä, sekä henkilöstö- ja rahoitusrakenteessa (ks. taulukko 3 ja määritelmät kappaleen lopussa). Työllistymisen monipalvelukeskus ei tarkoita vuosina 2002-2003 toimivan yhteispalvelu (-piste) kokeilun jatkoksi ja osana hallituksen työllisyysohjelman (Työministeriö, 2003, i) toimenpiteitä vuoden 2004 alusta alkaen muodostettavia työvoiman palvelukeskuksia[3].

Tuettu työllistyminen on lyhyesti määriteltynä prosessi, jossa erityisen työvalmentajan räätälöidyllä tuella vajaakuntoisia työllistyy työsuhteisiin tavallisiin työyhteisöihin. Työpaikka ei siis ole vajaakuntoisten työllistämistä varten perustetussa yksikössä ja palkan työntekijälle maksava työnantaja on tavallinen yritys / yhteisö. Työvalmentajan kestoltaan rajoittamaton tuki kohdistuu paitsi työpaikan hankintaan, myös sen säilyttämiseen ja tukea annetaan tarvittaessa myös työnantajalle. Tuetun työllistymisen yksikkö / palvelu voi toimia täysin erillisenä tai kuten yleensä asian laita on, esimerkiksi tuotannollisen työkeskuksen tai kehitysvammaisten työtoimintayksikön toiminnan osana. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan nimenomaan ns. työvalmentaja –mallia edustavaa tuettua työllistymistä[4], jota maassamme on lähinnä käytetty.

Sosiaalinen yritys –käsite tullee saamaan lainsäädännöllisen määrittelyn vuoden 2003 aikana. Työministeriössä valmisteltavassa lakiesityksessä on lähdetty siitä, että ”sosiaalisen yrityksen henkilöstöstä vähintään 30 prosenttia on vajaakuntoisia tai muutoin vaikeasti työllistettäviä pitkäaikaistyöttömiä henkilöitä”. Työministeriön ylläpitämään rekisteriin

---

[1] Tarkastelun ulkopuolelle jäävät tuotannollisista työllistämisyksiköistä nuorten työpajat, sekä kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoimintayksiköt.

[2] Työtoiminta on eri kohderyhmille (kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat) suunnattua, huoltosuhteessa tapahtuvaa toimintaa, johon osallistujalle maksetaan veroista ja sosiaalivakuutusmaksuista vapaata työosuusrahaa.

[3] Osana hallituksen työllisyysohjelmaa toteutetaan vuosina 2004-2006 julkisen työvoimapalvelun rakenteellinen uudistus, jossa vaikeimmin työllistyvien palvelut ja resurssit kootaan uusiin työvoiman palvelukeskuksiin. Työvoiman palvelukeskukseen kootaan työvoimatoimiston ja kunnan sosiaali- ja terveystoimen sekä nuorisotoimen, Kansaneläkelaitoksen ja muiden palvelujen tuottajien asiantuntemus ja niissä asiakkaille tarjotaan heidän työmarkkinavalmiuksiaan parantavia yksilöllisiä toimenpidekokonaisuuksia. Tavoitteena on perustaa kaikkiaan 40 työvoiman palvelukeskusta vuoden 2006 loppuun mennessä.

[4] Muita tuetun työllistymisen malleja ovat esimerkiksi Enklaavi –malli (Enclave model; ryhmä tuetusti työllistyneitä tekee työtä yhdessä tavallisella työpaikalla) ja työpartio –malli (mobile crew model; ryhmä tuetusti työllistyneitä liikkuu työpaikalta toiselle tiettyjä työtehtäviä suorittaen). Tuetun työllistymisen eri malleista löytyy lisätietoja mm. teoksesta Venäläinen (toim., 1996).

merkittävät sosiaaliset yritykset olisivat oikeutettuja saamaan sosiaalisille yrityksille suunnattuja taloudellisia tukitoimia korvaukseksi harjoittamastaan työllistämistoiminnasta[5]. Muutoin sosiaalinen yritys ”toimii kuin mikä tahansa kaupparekisteriin merkitty tavaroita tai palveluita tuottava liikeyritys”: tavoittelee voittoa, maksaa kaikille työntekijöilleen työehtosopimusten mukaista palkkaa… Tavoitteena on, että laki sosiaalisista yrityksistä tulisi voimaan 1.1.2004. (Työministeriö, 2003, h)

Tässä tutkimuksessa käytettyyn työllistämisyksiköiden kentän luokitteluun laki sosiaalisista yrityksistä tulee vaikuttamaan siten, että ”työllistävä sosiaalinen yritys” – yksikkötyypin korvaa ”Sosiaalista yrityksistä annetun lain mukainen sosiaalinen yritys = sosiaalinen yritys”. Ainoastaan lain määritelmän täyttävät, Työministeriön rekisteriin merkityt yritykset, joiden toiminnan tavoitteisiin nimen omaan kuuluu heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistäminen (näiden osalta rekisteriin tulee erillinen merkintä), tulevat vuoden 2004 alusta lukien olemaan sosiaalinen yritys –työllistämisyksikkötyyppiin kuuluvia yksiköitä. Ne rekisteröidyt sosiaaliset yritykset, joilla työllistämistoiminta ei kuulu tavoitteisiin, tulee toki huomioida heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä työllistävinä yksiköinä, mutta työllistämisyksiköiden joukkoon niitä ei voida huomioida.

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden harjoittamien työllistämispalveluiden valikoima on voimakkaasti laajentunut viime vuosina. Monipalvelukeskus –tyyppisen konseptin ja ajattelun leviäminen – ja rahoituskanavien lisääntyminen - on näkynyt muun kuntouttavan ja / tai työllistämismahdollisuuksia parantavan toiminnan ja projektitoiminnan merkityksen kasvuna. Jotkut yksiköt ovat keskittyneet työllistämiseen toisten laajentaessa palveluvalikoimaansa. Monipalveluorganisaatioiden toimintaan sisältyy tyypillisesti tuotantoon ja työllistämiseen hyvin tiiviisti keskittyviä, jopa osakeyhtiömuodossa toimivia yksiköitä. Taulukossa 1 on esitetty tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden harjoittamia toimintamuotoja (työllistämispalveluita) ja niihin tyypillisesti kohdistuva julkinen rahoitus sekä työllistämisyksiköiden eri palveluissa oleville työntekijöille / asiakkaille maksama korvaus (palkka, työosuusraha tai ei korvausta).

Eri työllistämisyksiköiden (-tyyppien) kohdalla ei ole olemassa virallisesti tai usein edes yleisesti hyväksyttyjä määritelmiä. Tässä tutkimuksessa käytetyt ja tämän kappaleen lopussa esitetyt määritelmät ovat lähinnä ”tyypillisen toiminnan kuvauksia”, joiden perusteella kukin yksikkö voidaan luokitella parhaiten yksikön toimintaa vastaavaan yksikkötyyppiin kuuluvaksi – kaltaistensa joukkoon. Työllistävän sosiaalisen yrityksen kohdalla em. sosiaalisten yritysten lainsäädäntö tullee aikanaan ratkaisemaan ongelman. Tuetun työllistymisen määritelmästä ja sisällöstä vallitsee teoriassa yksimielisyys, mutta kentällä käsitteen käyttö on yhä kirjavaa. Tuetun työllistymisen verkosto (Finse) pyrkii osaltaan paitsi edistämään menetelmän leviämistä ja volyymin kasvua, myös huolehtimaan siitä, ettei menetelmän sisältö vesittyisi.

Yksikön luokittelu tietyn yksikkötyypin edustajaksi ei ole aina yksiselitteistä. Erityisen ongelmallinen on monipalvelukeskus - kuinka laajaa (volyymi, palveluiden valikoima) toiminnan tulee olla, jotta kyseessä on monipalvelukeskus? Tässä tutkimuksessa on lähdetty siitä, että monipalvelukeskuksen toimintaan tulee sisältyä työsuhteista työllistämistä, työtoimintaa ja merkittävässä määrin muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa. Monipalvelukeskusten toiminnan osana toimii usein yksiköitä, jotka erillisinä määrittyisivät esimerkiksi tuotannollisiksi työkeskuksiksi, työllistäviksi sosiaalisiksi yrityksiksi, työtoimintayksiköiksi tai nuorten työpajoiksi… Monipalvelukeskuksia ovat siis organisaatiot, joiden harjoittama työllistämistoiminta *kokonaisuutena* täyttää

[5] Pukkio (2003) mukaan sosiaalisia yrityksiä koskevassa lakiesityksessä tullaan määrittelemään seuraavat tukitasot (euroa/kk): vajaakuntoinen työllistämistuella 770 euroa (3 vuotta), pitkäaikaistyötön 430-770 euroa (2 vuotta) ja yhdistelmätuella 1. vuosi 930 euroa ja 2. vuosi 500 euroa (vajaakuntoiselle joissakin tapauksissa harkinnan mukaan 930 euroa). Lisäksi ”perusteilla oleva sosiaalinen yritys tai sellaiseksi muuntautuva entinen sosiaalinen yhteisö” voi alkuvaiheessa saada eräänlaista käynnistystukea hallituksen budjettiesityksessä työvoimapoliittisen projektituen osana olevasta erillisestä määrärahasta.

monipalvelukeskuksen kriteerit. Tuetun työllistymisen kohdalla esitetty määritelmä on selkeä, mutta sitä ei saa tulkita liian tiukasti[6].

Sosiaalisia yrityksiä koskevaan keskusteluun liittyen voidaan todeta mm. kaikkien tutkimuksessa tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden olevan ns. palveluja tarjoavia sosiaalisia yrityksiä (social enterprise). Palveluja tarjoavien sosiaalisten yritysten käsitettä ei kuitenkaan käytetä tässä tutkimuksessa, eikä sen käyttö muutenkaan ole järkevää sen merkityksen liiallisen laajuuden takia. Hyvin erilaisten toimintamallien ja tavoitteiden pohjalta toimivia työllistämisyksiköitä ei ole järkevää määritellä saman käsitteen alle. Ks. mm. Ylipaavalniemi ym. (2002), KTM (2002) ja Stenholm ym. (2000).

Kartoitus ei kata kaikkia vajaakuntoisten työllistämisyksiköitä (yksikkötyyppejä) vaan ulkopuolelle jäävät kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoimintayksiköt[7], mielenterveyskuntoutujien klubitalot[8] ja nuorten työpajat[9] – siltä osin kuin ne eivät toimi tarkasteltujen yksikkötyyppien toiminnan osana. Lisäksi muita vajaakuntoisia työllistäviä tai heidän työllistymistään enemmän tai vähemmän intensiivisesti tukevia yksiköitä ja projekteja on toiminnassa ”paljon”. Esimerkiksi eräillä vammaisjärjestöillä on volyymiltaan huomattavia työllistämisjärjestelyitä, jotka kuten myös tietyt osuuskuntamuotoiset työllistämistoimet on rajattu kartoituksen ulkopuolelle. Vajaakuntoisten työllistymistä tukevat mm. työhallinnon toimenpiteet, kuten työllistämis- ja yhdistelmätuet, kuntoutus, valmennus, työkokeilut, työharjoittelut, kurssit, koulutus jne. – ovat tarkastelussa siltä osin kuin niitä toteutuu tarkastelluissa työllistämisyksiköissä. Lähinnä vaikeammin kehitysvammaisille suunnattua hyvin terapeuttista päivätoimintaa järjestävät päivätoimintayksiköt eivät ole työllistämisyksiköitä, eivätkä näin ole mukana tarkastelussa[10].

Työllistämisyksiköiden toiminnan potentiaalisten kohderyhmien kohdalla on tärkeää huomata, että kaikkien diagnosoidusta vammasta / sairaudesta kärsivien (toimintakyky heikentynyt) työkyky / mahdollisuus työllistyä ei ole heikentynyt, eivätkä he näin kuulu työllistymisen näkökulmasta vajaakuntoisten ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien joukkoon ja näin työllistämisyksiköiden potentiaaliseen kohderyhmään. Esimerkiksi moni liikuntavammainen työllistyy avoimille työmarkkinoille ilman erityisiä tukitoimia (ks. liite 2, taulukot 2-1 – 2-3). Sen sijaan muuten vajaakuntoiset (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt kuuluvat automaattisesti potentiaaliseen

---

[6] Esimerkki: on mahdollista, ettei tietty tuetusti työllistynyt asiakas / asiakasryhmä tarvitse lainkaan työvalmentajan tukea enää työllistyttyään – eikä sitä näin ollen myöskään harjoiteta. Tällaisissa tapauksissa kyse on kuitenkin tuetusta työllistymisestä, mikäli kriteerit muuten täyttyvät.

[7] Yksiköitä, joiden tärkein (yksikkötyypin määrittävä) toimintamuoto on vajaakuntoisten huoltosuhteessa tapahtuva työtoiminta (kehitysvammaisten työtoimintayksikössä lähinnä kehitysvammaisille jne.), johon osallistujille yksikkö maksaa työosuusrahaa (veroton ja sosiaalivakuutusmaksuista vapaa korvaus).

[8] Mielenterveyskuntoutujien klubitalo on mielenterveyskuntoutujien ja henkilökunnan yhdessä muodostama kuntouttava yhteisö, jonka tavoitteena on tarjota kuntoutujille mahdollisuus palata takaisin yhteiskuntaan ja työelämään mielenterveysongelmien jälkeen. Klubitalossa kuntoutujat ovat jäseniä osallistuen tasavertaisesti toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Klubitalotoiminnan yhtenä tavoitteena on auttaa jäseniä siirtymään normaaliin työelämään ns. siirtymätyöpaikkaohjelmien kautta. Ks. lisätietoja mm. Suomen Fountain House – klubitalojen verkosto ry (2003), Pöyhönen (toim., 2003) ja Lehto (2003).

[9] Nuorten työpajat (tai työpajat) ovat useimmiten alle 25 –vuotiaille nuorille tarkoitettuja, ammatillisia valmiuksia ja työelämään / (jatko-) koulutukseen pääsyä tukevia määräaikaisia työ- ja työharjoittelu- / työelämävalmennuspaikkoja tarjoavia yksiköitä. Työ- ja työharjoittelu- / työelämävalmennuspaikkoja tarjotaan usein myös (tai ainoastaan) yli 25 –vuotiaille heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille (ks. taulukko 2). Työpajojen toiminta on hyvin heterogeenista kohderyhmien ja tavoitteiden osalta: joissakin työpajoissa toiminta on hyvin opetuksenomaista, toisissa kyse on ”vain” mielekkään tekemisen järjestämisestä. Joissakin työpajoissa harjoitettavan liiketoiminnan tuloille on asetettu huomattaviakin tavoitteita, joskin työsuhteiden määräaikaisuus asettaa rajoituksia liiketoiminnan tulojen määrälle. Työpajat eroavat esim. tuotannollisista työkeskuksista (kohderyhmän ikäjakauman lisäksi) siten, että työllistettyjen työsuhteet ovat tyypillisesti määräaikaisia (pyrkimys avoimille työmarkkinoille / koulutukseen) ja vammaisten osuus toimintaan osallistuvista ei ole korostuneen suuri. Työtoiminnan (ei siis kuntouttavan työtoiminnan) merkitys toimintamuotona on työpajoissa vähäinen ja muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta on lähinnä työharjoittelua / työelämävalmennusta ja juuri kuntouttavaa työtoimintaa.

[10] Joskin tarkasteltavien yksikkötyyppien – lähinnä monipalvelukeskusten – palveluihin voi kuulua päivätoiminta.

kohderyhmään. Tässä tutkimuksessa käytetty vajaakuntoisuuden käsite on laajempi kuin työhallinnossa käytetty[11], lähinnä vammaisiin viittaava käsite. Se, milloin päihde-, sosiaalisista yms. ongelmista kärsivä voidaan luokitella vajaakuntoiseksi, ei tietenkään ole yksiselitteistä. Tarkasteltujen työllistämisyksiköiden kohdalla ohjenuorana on käytetty työsuhteen solmimisen taustalla olleita tavoitteita - onko henkilö palkattu kohderyhmään kuuluvana ja yksikön työllistämistehtävään liittyen vai onko hänet palkattu yksin osaamisensa takia. Esimerkiksi työllistämis- ja yhdistelmätukien avulla työllistämisyksiköihin työllistyneet – muutkin kuin työhallinnossa vajaakuntoinen –statuksella olleet – *ovat voineet* määrittyä tässä tutkimuksessa vajaakuntoisiksi (ks. taulukko 2 ja määritelmät kappaleen lopussa).

Tutkimuksessa käytettyjä määritelmiä

Vammainen
Vammainen on henkilö, jonka toimintakyky (ruumiin toiminnot, terveydentila) on synnynnäisen tai myöhemmin saadun vamman tai sairauden (diagnoosi) takia pidempiaikaisesti / pysyvästi heikentynyt. Huomaa, että diagnosoidusta vammasta / sairaudesta kärsivien (toimintakyky heikentynyt) työkyky / mahdollisuus työllistyä ei välttämättä ole heikentynyt.

Vajaakuntoinen
Työllistymisen näkökulmaan rajatun vajaakuntoinen –käsitteen piirin kuuluvat edellä määritellyistä vammaisista henkilöistä he, joiden työkyky / mahdollisuus työllistyä on heikentynyt, sekä päihde-, sosiaalisten yms. ongelmien takia työllistymisen näkökulmasta vajaakuntoisiksi luokiteltavissa olevat henkilöt (muuten vajaakuntoiset). Vajaakuntoiset –termiä käytetään tässä tutkimuksessa myös yleiskäsitteenä kuvaamaan kaikkia työllistämisyksiköiden kohderyhmään kuuluvia vammaisia ja / tai muuten vajaakuntoisia tai heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä.

Heikossa työmarkkina-asemassa oleva
Heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden ryhmään kuuluvat edellä määritellyt vajaakuntoiset, sekä muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt, kuten heikon kielitaidon omaavia maahanmuuttajia, pitkäaikaistyöttömiä, ikääntyneitä työnhakijoita, vanhentuneen / puutteellisen / ”väärän” koulutuksen ja / tai vähäisen työkokemuksen omaavia henkilöitä.

Työllistämisyksikkö
Työllistämisyksikkö on yleiskäsite vammaisia ja / tai muuten vajaakuntoisia / heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä työllistäville (työsuhde, työtoiminta) ja / tai heidän työllistymistään tukeville (muu kuntouttava ja työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta) yksiköille / hankkeille / projekteille. Työllistämisyksiköitä ovat tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset, työllistymisen monipalvelukeskukset, eri kohderyhmille suunnatut työtoimintayksiköt, tuetun työllistymisen yksiköt / palvelut, nuorten työpajat ja mielenterveyskuntoutujien klubitalot.

Tuotannollinen työllistämisyksikkö
Tuotannollinen työllistämisyksikkö on yleiskäsite tuotannollisen toiminnan (tavaroiden / palveluiden tuotannon kautta tapahtuva työllistäminen) kautta harjoitettavalle vammaisten ja / tai muuten vajaakuntoisten / heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistämistoiminnalle. Työllistämistoiminta voi toteutua työsuhteessa (ml. avotyö), huoltosuhteessa (työtoiminta, ml. avotyötoiminta) tai muuna kuntouttavana ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavana toimintana (kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta). Tuotannolliset työllistämisyksiköt voidaan jakaa alatyyppeihin mm. seuraavasti: tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset, työllistymisen monipalvelukeskukset, nuorten työpajat, sekä kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoimintayksiköt.

[11] Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002, 7§, 6 momentti: ”vajaakuntoinen on henkilöasiakas, jonka mahdollisuudet saada sopivaa työtä, säilyttää työ tai edetä työssä ovat huomattavasti vähentyneet asianmukaisesti todetun vamman, sairauden tai vajavuuden takia”.

Työllistämistoiminta
Työllistämistoiminta (tai erityistyöllistäminen) sisältää paitsi työsuhteisen työllistämistoiminnan (ml. avotyö), myös eri kohderyhmille (kuten kehitysvammaiset ja mielenterveyskuntoutujat) suunnatun työtoiminnan (ml. avotyötoiminta) ja muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan, kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta.

Tuotannollinen työkeskus
Tuotannollinen työkeskus työllistää vammaisia ja / tai muuten vajaakuntoisia tai heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä harjoittamalla tavaroiden ja palveluiden tuotantoa[12]*. Työllistämistoiminta on pääasiassa / suurelta osin työsuhteista – sosiaalihuoltolain mukaista työsuhteista työllistämistä (entinen suojatyö; ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia) ja usein myös työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla tapahtuvaa työllistämistä. Muita toimintamuotoja voivat olla eri kohderyhmille suunnattu työtoiminta ja muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta (kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta). Tuotannollisen työkeskuksen työntekijöistä / asiakkaista valtaosa on vammaisia, vajaakuntoisia tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevia (kohderyhmään kuuluvia) henkilöitä. Yksikön vajaakuntoisista työntekijöistä osa voi työskennellä avoimilla työmarkkinoilla avotyössä tai avotyötoiminnassa. Tuotannollinen työkeskus voi toimia täysin erillisenä yksikkönä tai työllistymisen monipalvelukeskuksen toiminnan osana.*

Työllistävä sosiaalinen yritys
Työllistävä sosiaalinen yritys tuottaa tavaroita ja palveluita vammaisia ja / tai muuten vajaakuntoisia / heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä työllistämällä[13]*. Työllistämistarkoituksessa työllistetyiksi - kohderyhmään kuuluviksi henkilöiksi – luokiteltavia työntekijöitä voi olla suhteellisesti vähemmän kuin tuotannollisessa työkeskuksessa, mutta kuitenkin vähintään 30 prosenttia*[14] *yrityksen kokonaistyöntekijämäärästä. Toiminta on markkinaorientoituneempaa kuin tuotannollisessa työkeskuksessa. Työntekijöille maksetaan alan yleistä tasoa kyseisestä työstä noudattavaa palkkaa – riippumatta työntekijän yksilöllisestä työn tuottavuudesta – tai vähintään minimipalkkaa. Muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan (kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, kuntouttava työtoiminta ja Kelan työhön valmennus) merkitys on vähäinen. Työllistävä sosiaalinen yritys voi toimia täysin erillisenä yksikkönä tai työllistymisen monipalvelukeskuksen toiminnan osana.*

Työllistymisen monipalvelukeskus
Työllistymisen monipalvelukeskus on laajaa vammaisten ja / tai muuten vajaakuntoisten tai heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistämis-, työtoiminta-, sekä muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan (sis. koulutus) palveluiden valikoimaa useissa toimipisteissä ja usein maantieteellisesti yhtä kuntaa laajemmalla alueella tuottava organisaatio. Monipalvelukeskuksen toiminnan työntekijä- / asiakasmäärillä mitattu volyymi on huomattava ja se vastaa merkittävästä osasta alueensa erityistyöllistämisen palveluiden tuotantoa. Monipalvelukeskuksen tuottamia työllistämispalveluita (toimintamuotoja) voivat olla mm. vajaakuntoisten sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen (entinen suojatyö; ilman työllistämis- ja yhdistelmätukia), työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla tapahtuva työllistäminen, eri kohderyhmille (kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat…) suunnattu työtoiminta ja ennen kaikkea muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta (työkokeilu, työhön valmennus, työharjoittelu / työelämävalmennus, kuntouttava työtoiminta, koulutus ja kurssit). Monipalvelukeskuksen / sen yksiköiden vajaakuntoisista työntekijöistä osa voi työskennellä avoimilla työmarkkinoilla avotyössä tai avotyötoiminnassa. Tuotannollinen työkeskus ja työllistävä sosiaalinen yritys voivat olla monipalvelukeskuksen palvelumuotoja / erillisiä toimintayksiköitä.

---

[12] Huomaa ero työllistävän sosiaalisen yrityksen määritelmän 1. lauseeseen verrattuna.
[13] Huomaa ero tuotannollisen työkeskuksen määritelmän 1. lauseeseen verrattuna.
[14] Sosiaalisten yritysten lain valmistelussa (Työministeriö, 2003, h) on ollut esillä 30 prosentin määräosuusvaatimus: sosiaalisten yritysten työntekijöistä 30 prosentin tulee olla vajaakuntoisia (työhallinnon määritelmä) tai pitkäaikaistyöttömiä.

Tuetun työllistymisen yksikkö / palvelu
Tuetun työllistymisen yksikkö / palvelu on kyseessä, mikäli seuraavat kriteerit täyttyvät

- *Tuetusti työllistynyt asiakas on palkkatyösuhteessa tavalliseen yritykseen / yhteisöön – ei työllistämis-yksikköön, kuten tuotannollinen työkeskus tai kehitysvammaisten työtoimintayksikkö.*
- *Tuetusti työllistyneen asiakkaan työpaikka on tavallisessa työyhteisössä (yksityisellä tai julkisella sektorilla), ei työllistämisyksikössä.*
- *Työvalmentaja (työnetsijä) etsii asiakkaalle työpaikan / tukee asiakasta työpaikan etsimisessä, tukee työllistynyttä asiakasta työpaikan säilyttämisessä ja toimii yhteistyössä työllistyneen asiakkaan työnantajan kanssa.*
- *Tuetun työllistymisen yksikön / palvelun asiakkaiden kohdalla on sitouduttu teoriassa kolme vaihetta sisältävään tuetun työllistymisen prosessiin (suunnittelu-, valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaihe), jonka tavoitteena on nimenomaan työllistyminen työsuhteeseen avoimille työmarkkinoille, eli tuetun työllistymisen vaihe (ks. tuetun työllistymisen vaiheista esim. Puolanne ym. (2000)).*

Avotyö
Vajaakuntoinen käy työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta on työsuhteessa työllistämisyksikköön (aikaisemmin käytettiin termiä avosuojatyö).

Työtoiminta
Työtoiminta on eri kohderyhmille (kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat) suunnattua, huoltosuhteessa tapahtuvaa toimintaa, johon osallistujalle maksetaan veroista ja sosiaalivakuutusmaksuista vapaata työosuusrahaa. Avotyötoiminnassa vajaakuntoisen työtoimintapaikka on tavallisessa työyhteisössä.

Toimintamuoto -työllistämispalvelu-	Työsuhde / huoltosuhde	Toimintamuotojen tarkempi jaottelu sulkeissa tyypillinen välitön rahoittaja[15]	Asiakkaalle maksettu korvaus -yksikön maksama-
Työsuhteinen työllistäminen (ml. avotyö)	Työsuhde työllistämis-yksikköön	Työsuhde työllistämisyksikköön ilman työllistämis- / yhdistelmätukia, aikaisemmin suojatyö (kunnat)	Palkka
		Työsuhde työllistämisyksikköön työllistämis- / yhdistelmätukien avulla (työhallinto, joskus kuntien osarahoitus)	Palkka
Työtoiminta (ml. avotyötoiminta)	Huoltosuhde työllistämis-yksikköön	Kehitysvammaisten työtoiminta (kunnat)	Työosuusraha
		Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta (kunnat, RAY)	Työosuusraha
		Sosiaalihuollon työtoiminta (kunnat, RAY)	Työosuusraha
Muu kuntouttava ja / tai työllistymis-mahdollisuuksia parantava toiminta	Sopimus palvelun ostajan/etuuden myöntäjän ja työllistämis-yksikön (ja asiakkaan kesken)	Kelan ostopalvelut: työhön valmennus (Kela)	Ei korvausta
		Kuntien palvelut / ostopalvelut: työkokeilut, työ- (hön) valmennus, kuntouttava työtoiminta, tuettu työllistyminen (kunnat)	Ei korvausta
		Työhallinnon toimenpiteet ja ostopalvelut: työharjoittelu / työelämävalmennus, työkokeilu, työhön valmennus, ammatillinen aikuiskoulutus, tuettu työllistyminen (työhallinto)	Ei korvausta
		Vakuutusyhtiöiden rahoittamat työkokeilut yms. (vakuutusyhtiöt)	Ei korvausta
		Työllistymistä tukevat ESR - ja RAY – rahoitusta saavat projektit. Voivat liittyä kehittämistyöhön tai edellä jo mainittuihin toimintoihin, kuten tuettu työllistyminen (ESR, RAY, sekä muu rahoitus esim. Työministeriö, kunnat)	Ei korvausta
		Työpajatoiminta – lähinnä nuoret (kunnat, ESR, Opetusministeriö)	Palkka / ei korvausta[16]
		Päivätoiminta lähinnä kehitysvammaisille (kunnat)	Ei korvausta

Taulukko 1: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppien harjoittamia työllistämispalveluita ja niiden tyypillinen rahoittaja sekä työllistämisyksikön vajaakuntoisille työntekijöilleen / asiakkailleen maksama korvaus (palkka, työosuusraha, ei korvausta).

[15] Kuntien saamia mm. sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksia ei huomioida.
[16] Osa työpajatoiminnan piirissä olevista henkilöistä on työsuhteessa.

	Diagnoosi	Vaikutus toiminta-kykyyn	Vaikutus työkykyyn / työllistymiseen	Ryhmän koostumus
Vammaiset (Vamma / sairaus) (A)	Kyllä	Kyllä	Kyllä…Ei	Kehitysvammaisia, mielenterveyskuntoutujia, tukielin- tai aistivammoista kärsiviä…
Muuten vajaakuntoiset (päihdeongelma, sosiaalinen syy) (B)	Kyllä / Ei	Kyllä…Ei	Kyllä	Päihdeongelmien, sosiaalisten yms. syiden takia (työkyvyn / työllistymismahdollisuuksien) näkökulmasta vajaakuntoiseksi luokiteltavia
Muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat (heikko / ”väärä” koulutus, huono kielitaito, vähäinen työkokemus…) (C)	Ei	Ei	Kyllä	Maahanmuuttajia, pitkäaikaistyöttömiä, ikääntyneitä työnhakijoita, vanhentuneen / puutteellisen / ”väärän” koulutuksen ja / tai vähäisen työkokemuksen omaavia…

A: vammaiset
B: muuten vajaakuntoiset
A+B: vajaakuntoiset
C: muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat
A+B+C: heikossa työmarkkina-asemassa olevat
Vamma / sairaus: vakava, toimintakykyä selkeästi heikentävä pitkäaikainen tai pysyvä vamma / sairaus (diagnoosi).
Toimintakyky: ruumiin toiminnot ja terveydentila.
Työkyky / mahdollisuus työllistyä: mahdollisuudet työllistyä, selvitä työssä ja säilyttää työ halutussa ammatissa ja työtehtävässä (motivaatiotekijät sivuuttaen).

Taulukko 2: Toimintakykyyn ja työkykyyn / työllistymiseen liittyvien ongelmien karkea jaottelu.

	Työsuhteinen työllistäminen		Työtoiminta		Muu kuntouttava ja / tai ….[17]	Päivä-toiminta
	Sosiaali-huoltolain mukainen[18]	Työllistämis- ja yhdistelmä-tuki	Kehitys-vammaisten	Mielen-terveys-kuntoutujien		
Tuotannollinen työkeskus[19]	Suuri	Huomattava	Huomattava	Huomattava	Huomattava	Ei merkitystä
Työllistävä sosiaalinen yritys[20]	Suuri	Suuri	Ei merkitystä	Ei merkitystä	Vähäinen	Ei merkitystä
Työllistymisen monipalvelukeskus	Huomattava	Huomattava	Huomattava	Huomattava	Suuri	Vähäinen

Suuri: Työllistämisyksikön tärkein (yksikkötyypin määrittävä) toimintamuoto.
Huomattava: Suuri osa kyseisen tyyppisistä työllistämisyksiköistä harjoittaa toimintamuotoa ja / tai sen volyymi koko sektorin (kaikki kyseisen tyypin työllistämisyksiköt) tasolla on merkittävä.
Vähäinen: Vain muutama kyseisen tyyppisistä työllistämisyksiköistä harjoittaa toimintamuotoa, eikä sen volyymi koko sektorin tasolla ole merkittävä.
Ei merkitystä: Kyseisen tyyppiset työllistämisyksiköt eivät harjoita toimintamuotoa käytännössä lainkaan.
Taulukko perustuu tämän ja Ylipaavalniemi (2001) tutkimuksen tietoihin.

Taulukko 3: Muutamia tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppejä edustavien yksiköiden toimintamuotojen merkitys ”keskimäärin”.

[17] Muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta, kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus, kuntouttava työtoiminta ja tuettu työllistyminen. Tähän kuuluva päivätoiminta on tässä taulukossa otettu erikseen.
[18] Ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia.
[19] Erillinen yksikkö tai monipalvelukeskuksen osa.
[20] Erillinen yksikkö tai monipalvelukeskuksen osa.

2. KARTOITUKSEN TOTEUTUS JA TULOSTEN LUOTETTAVUUS

Vajaakuntoisten työllistäminen tuotannollista toimintaa harjoittamalla ja tuetun työllistymisen menetelmällä -tilastokartoitus toteutettiin tarkasteltavia yksikkötyyppejä – tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset ja työllistymisen monipalvelukeskukset – edustaville yksiköille pääosin suoraan toimipisteisiin kohdistettuna kyselynä. Kysymyslomakkeet lähetettiin ja palautettiin – mikäli mahdollista – sähköpostitse ja muussa tapauksessa postitse. Tutkimusosoitteistoa muodostettaessa perusosoitteistona käytettiin VATES –säätiön osoiterekisteriä, johon sisältyvät Sosiaalisten yritysten verkoston (Sofi) ja tuetun työllistymisen verkoston (Finse) osoitteistot. Lisäksi käytettiin muista osoitelähteistä (mm. Kehitysvammaliitto) saatuja osoitteita. Suhteellisen vakiintuneesti toimivan tuotannollisten työllistämisyksiköiden kentän kohdalla tutkimuksessa käytetty osoitteisto oli kattava ja laadukas. Usein vielä projektipohjaisten tuetun työllistymisen yksiköiden osoitteisto jäi tietyiltä osin hieman puutteelliseksi. Tiedossa olevien tarkasteltavia yksikkötyyppejä edustavien yksiköiden lisäksi kysymyslomakkeita lähetettiin varmuuden vuoksi myös yksiköille, joiden toiminnan luonteesta ei ollut varmuutta. Kysymyslomakkeita lähetettiin kaikkiaan 553 kappaletta syyskuun 2002 lopussa. Annetun vastausajan päätyttyä (11.10.2002) suoritettiin lokakuun lopussa uusintakysely ei-vastanneille yksiköille. Tarkasteltavia yksikkötyyppejä varmuudella tai mahdollisesti edustaviin ei-vastanneisiin yksiköihin otettiin erikseen yhteyttä puhelimitse. Viimeiset kysymyslomakkeet palautuivat joulukuussa 2002.

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden ja tuetun työllistymisen hankkeiden tietoja kysyttiin eri lomakkeilla, joiden molempien täyttämistä helpottamaan mukana seurasi ohje. Molemmat lomakkeet lähetettiin koko tutkimusta varten kootulle osoitteistolle. Vastaanottajia pyydettiin palauttamaan molemmat lomakkeet myös mikäli toiminta ei täytä määriteltyjä tarkasteltavien yksikkötyyppien kriteerejä – tällöin lomakkeet palautettiin ”ei tarkasteltavan tyyppinen työllistämisyksikkö” –rastilla ja yhteystiedoilla varustettuna.

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden kysymyslomakkeita palautui kaikkiaan 119, joista 58:ssa yksikkö oli nähty tutkimuksen kohdeyksiköiden joukkoon kuuluvaksi (vastaukset sisälsivät usein lukuisten samassa kunnassa tai laajemmalla alueella sijaitsevien toimipisteiden). Loput 61 olivat ”ei tarkasteltavan tyyppinen työllistämisyksikkö” –vastauksia. Kuten oli odotettavissa, lomaketta ei yleensä palautettu, mikäli toiminta ei täyttänyt tarkasteltavien työllistämisyksikkötyyppien määritelmiä. Tuotannollisten työllistämisyksiköiden osalta tuloksissa huomioitiin kaikkiaan 45 lomakkeella ilmoitetut tiedot, muiden 13 kohdalla kyseessä ei ollut tutkimuksessa käytettyjen määritelmien perusteella kohdeyksiköihin kuuluva työllistämisyksikkö (ks. kpl 1.). Huomioituihin 45 vastaukseen sisältyi kaikkiaan 51 eri kunnassa sijaitsevaa yksikköä / toimipistettä (tilanne 31.12.2001, ks. yksikkömäärän laskentatapa kappaleesta 3.1.). Erillisselvityksiin perustuen eri kunnissa sijaitsevien tarkastellun tyyppisten tuotannollisten työllistämisyksiköiden / niiden toimipisteiden määrä oli yhteensä 77, joten saadut vastaukset kattoivat 66 prosenttia kentästä. Vastauksiin perustuvien tulosten yleistettävyys koko kentän tasolle on näin voitu tehdä sangen luotettavalta pohjalta. Vastausten edustavuus oli hyvä lukuun ottamatta työllistymisen monipalvelukeskuksia. Vuoden 2001 lopussa toimineista yhdeksästä monipalvelukeskuksesta vain neljä vastasi kyselyyn. Vastaamatta jättämisen taustalla oli selvästi vastaamisen työläys – monipalvelukeskusten kohdalla vastaamisen edellyttämä työmäärä oli moninkertainen verrattuna esimerkiksi 1-2 toimipisteessä paria työllistämispalvelua muutamalle kymmenelle henkilölle tarjoavassa tyypillisessä tuotannollisessa työkeskuksessa. Monipalvelukeskusten kohdalla on syytä harkita vaihtoehtoisia tietojen keruun tapoja, mikäli volyymi-, rahoitus yms. tietoja halutaan niiltä jatkossa kerätä. Vastausten sisäinen luotettavuus[21] oli hyvä – kuhunkin kysymykseen saadut

[21] Kokonaisluotettavuus koostuu sisäisestä luotettavuudesta: saatujen vastausten luotettavuus (reliabiliteetti) ja kyky selvittää olennaisia asioita (validiteetti), sekä ulkoisesta luotettavuudesta: saatujen vastausten edustavuus suhteessa perusjoukkoon.

vastaukset olivat ”keskimäärin järkeviä”. Tuloksissa on huomioitu vain luotettaviksi arvioidut vastaukset: vastaukset, jotka olivat yleisesti ottaen ja muut yksikön raportoimat tiedot huomioiden uskottavia ja perustuivat oikeaan kysymyksen ymmärtämiseen.

Tuetun työllistymisen yksiköille / palveluille kohdennettuja kysymyslomakkeita palautui kaikkiaan 89, joista 27:ssä ilmoitettiin harjoitettavan tutkimuksessa määritellyn (kpl 1) mukaista tuetun työllistymisen palvelua. Kun vastauksista poistettiin yksiköt, jotka selkeästi eivät täyttäneet tutkimuksessa käytettyjä ”yleisesti hyväksyttyjä” tuetun työllistymisen palvelun kriteerejä ja yksiköt, joiden käytännön toiminta alkoi vasta vuoden 2002 puolella, tarkastelun kohteeksi jäivät 21 tuetun työllistymisen yksikön vastaukset. Muutama varmuudella toiminut tuetun työllistymisen yksikkö jätti vastaamatta kyselyyn. Saatujen vastausten, sekä tuotannollisten työllistämisyksiköiden kysymyslomakkeilla ilmoitettujen tuetun työllistymisen tietojen ja kenttätuntemuksen perusteella tuetun työllistymisen yksiköitä oli vuoden 2001 lopussa toiminnassa kaikkiaan *vähintään* 33. Saadut vastaukset edustivat näin maksimissaan 64 prosenttia kaikista tuetun työllistymisen palveluista. Mainittujen 33 yksikön lisäksi toiminnassa oli varmuudella kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden yhteydessä toimivia tuetun työllistymisen palveluita. Vastausten sisäinen luotettavuus oli hyvä, ainoastaan rahoitusta ja toteutuneita työpäiviä koskeviin kysymyksiin saatujen luotettavien vastausten määrä jäi aika vähäiseksi. Tuotannollisten työllistämisyksiköiden tapaan tuloksissa on huomioitu vain luotettavaksi arvioidut vastaukset.

3. TUOTANNOLLISET TYÖLLISTÄMISYKSIKÖT

3.1. Yksiköiden määrä ja ylläpitäjät

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden tuloksissa huomioitiin 45 kysymyslomakkeella ilmoitetut tiedot tuotannollisista työkeskuksista, työllistävistä sosiaalisista yrityksistä ja työllistymisen monipalvelukeskuksista. Näistä 39 oli tuotannollinen työkeskus –vastauksia (taulukko 4; määritelmät kpl 1). Vastanneiden yksiköiden / organisaatioiden toiminta sisälsi vuoden 2001 lopussa kaikkiaan 51 eri kunnissa toimivaa, tuotannollista toimintaa harjoittavaa yksikköä (yksikkömäärän laskentatapa kappaleen lopussa). Kaikkiaan tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden (yksikkö / organisaatio) toiminta sisälsi arviolta 77 eri kunnissa sijaitsevaa tuotannollista toimintaa harjoittavaa toimiyksikköä / toimipistettä (erillisselvitykset). Arvioitu yksiköiden kokonaismäärä (77) on kentän vähimmäiskoko – mahdollisesti puuttuvien yksiköiden myötä yksikkömäärä nousee. **Arviona tarkasteltuja työllistämisyksikkötyyppejä (kokonaisuutena) edustavien työllistämisyksiköiden tuotannollista toimintaa harjoittavien eri kunnissa sijaitsevien yksiköiden (toimipisteiden) kokonaismäärästä käytetään jatkossa 77 yksikköä (arvio N=77).**

Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden arvioidusta kokonaismäärästä (77) lähes ¾ (57 yksikköä) oli tuotannollisia työkeskuksia. Työllistävien sosiaalisten yritysten ja työllistymisen monipalvelukeskusten eri kunnissa sijaitsevien tuotannollisten toimipisteiden määriksi voidaan arvioida 8 ja 12. Jaottelua tarkasteltaessa on muistettava mm., että se on tehty ylläpitäjän / organisaation kokonaistoiminnan perusteella, eli esimerkiksi monipalvelukeskuksen toiminnan osana voi toimia yksikkö, joka erikseen tarkasteltuna määrittyisi työllistäväksi sosiaaliseksi yritykseksi[22]. Esimerkiksi arvioitu työllistävien sosiaalisten yritysten yksikkömäärä (8) tarkoittaa: ”tuotannollista työllistämistoimintaa harjoittavien ja kokonaisuutena työllistäväksi sosiaaliseksi yritykseksi määriteltävien yritysten / organisaatioiden toiminta sisälsi yhteensä kahdeksan tuotannollista toimintaa harjoittavaa eri kunnissa sijaitsevaa toimiyksikköä”. (Taulukko 4)

Tarkasteltavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrä on hieman noussut vuosina 1999-2001. Vuonna 1999 niiden määrä oli arviolta 70[23] (Ylipaavalniemi, 2001)[24]. Hieman kauemmas, vuoden 1992 tilanteeseen (126 yksikköä; STM, 1993) verrattuna tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrä – toisin kuin niiden asiakkaiden / työntekijöiden määrä (ks. kpl 3.2.) - on selvästi vähentynyt. Mainituissa aiemmissa tutkimuksissa yksiköitä ei eritelty tuotannollisten työllistämisyksiköiden ”alatyyppeihin”. Toisaalta ainakaan vuonna 1992 tähän ei ollut edes tarvetta, vaan kaikki yksiköt olisivat tässä tutkimuksessa käytettyjen määritelmien perusteella olleet tuotannollisia työkeskuksia. (Taulukko 5)

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden ylläpitäjätahoista[25] ”järjestö / yhdistys” oli merkittävin 31 prosentin osuudella. Yksityisten ylläpitäjien (järjestöt / yhdistykset ja säätiöt) yksiköiden osuus oli yhteensä jo lähes puolet (49%) kaikista. Vallitsevia kehitystrendejä vuoden

---

[22] Tarkka jaottelu olisi vaatinut tiedot toimiyksiköittäin, joita tietyn ylläpitäjän / organisaation alaisuudessa voi (saman kunnan alueella toimivat mukaan lukien) olla jopa toistakymmentä…

[23] Tuolloin kaikki tässä tutkimuksessa tarkastellut tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyypit määriteltiin Invalidihuoltolain mukaisiksi työkeskuksiksi.

[24] Tässä tutkimuksessa käytetty yksiköiden kokonaismäärän laskutapa ei ole täysin vertailukelpoinen Ylipaavalniemi (2001) tutkimuksessa käytetyn laskutavan kanssa. Jälkimmäisessä toimiyksiköiden määrä arvioitiin ilman eri kunnissa sijainnin vaatimusta – ts. myös samassa kunnassa sijaitsevia ”erillisiä” yksiköitä huomioitiin yksiköiden määrässä.

[25] Ylläpitäjä tarkoittaa merkittävintä ylläpitäjää, esimerkiksi Osakeyhtiö –muodossa toimivan yksikön kohdalla suurinta osakkeenomistajaa. Kunta- ja kuntayhtymä –vaihtoehdot tarkoittavat välitöntä ylläpitäjää / omistajaa, lisäksi kunnat voivat toimia taustayhteisöinä esim. säätiömuodossa toimivien yksiköiden taustalla.

1992 jälkeen ovat olleet kuntayhtymien yksiköiden suhteellisen osuuden vähentyminen ja samanaikaisesti yksityisten ylläpitäjien yksiköiden osuuden lisääntyminen. (Taulukko 6)

Taulukossa 7 on esitetty tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden sijoittuminen lääneittäin ja TE –keskuksittain. Esimerkiksi Länsi-Suomen läänin alueella toimi vuoden 2001 lopussa tämän tutkimuksen ja erillisselvitysten perusteella vähintään 29 tarkasteltuja tyyppejä edustavaa tuotannollista työllistämisyksikköä. Yksiköiden sijaintitietojen perusteella ei ole mahdollista tehdä johtopäätöksiä tuotannollisten työllistämisyksiköiden tarjoamien työpaikkojen / palveluiden kapasiteetin alueellisesta vaihtelusta ja riittävyydestä suhteessa tarpeeseen[26]. Muun muassa toiminnan tarve –analyysejä varten on liitteen 1 taulukoihin 1-1 – 1-6 koottu ja vertailukelpoisiksi[27] muokattu pääosin vuodelta 2001 olevia eri tilastontuottajien tietoja mm. työvoimasta, työttömyydestä ja sen rakenteesta, sekä tietyistä työhallinnon ja Kelan toimenpiteistä. Tiedot on esitetty koko maan tasolla ja TE –keskuksittain.

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrän laskenta

- *Yksikkötyyppi on määritelty yksikön / organisaation (työllistämiseen liittyvän) kokonaistoiminnan perusteella. Esimerkiksi työllistymisen monipalvelukeskuksen toiminnan osana voi toimia yksiköitä, jotka erillään tarkasteltuina määrittyisivät esimerkiksi tuotannollisiksi työkeskuksiksi tai työllistäviksi sosiaalisiksi yrityksiksi.*
- *Yksikkömäärän laskennassa saman yksikön / organisaation tuotannollista toimintaa harjoittavista toimipisteistä lasketaan erillisiksi ainoastaan eri kunnissa sijaitsevat yksiköt. Esimerkki: Tietyn organisaation / ylläpitäjän tuotannollinen työkeskus –vastaus sisältää kaikkiaan neljän tuotannollista toimintaa harjoittavan toimiyksikön, joista kaksi sijaitsee saman kunnan alueella, tiedot. Työllistämisyksiköiden kokonaismäärää laskettaessa – siis 77 yksikön kokonaismäärään sisältyväksi - huomioidaan näistä kolme yksikköä.*
- *Tutkimuksen kohdeyksiköihin kokonaisuutena kuuluvan tuotannollisen työllistämisyksikön eri kunnassa sijaitseva tuotannollista toimintaa harjoittava toimipiste ei välttämättä erikseen tarkasteltuna täytä tuotannollisen työllistämisyksikön vaatimuksia. Esimerkki: Tietyn yksikön / organisaation tuotannollinen työkeskus –vastaus sisältää kahden tuotannollista toimintaa eri kunnissa harjoittavan tuotannollisen yksikön tiedot. Toinen yksiköistä olisi erikseen tarkasteltuna kehitysvammaisten työtoimintayksikkö, mutta yhdessä ne määrittyvät tuotannolliseksi työkeskukseksi (ja huomioidaan yksikkömäärää laskettaessa kahtena yksikkönä).*
- *Mikäli eri kunnassa harjoitettava toiminta ei ole tuotannollista toimintaa, vaan esimerkiksi tuetun työllistymisen yksikkö / palvelu, ei tätä toimintaa huomioida yksikkömäärää laskettaessa.*
- *Eri kunnissa sijaitsevat toimiyksiköt – esim. ”77 eri kunnissa sijaitsevaa tuotannollista toimintaa harjoittavaa toimiyksikköä” – sisältävät myös useita tietyn kunnan alueella toimivia yksiköitä, kunhan ne vain ovat eri ylläpitäjien / organisaatioiden yksiköitä (sisältyvät näin eri vastauksiin). Esimerkiksi Helsingin kaupungin alueella toimii useiden eri ylläpitäjien / organisaatioiden tuotannollisia työllistämisyksiköitä, jotka on huomioitu yksikkömäärää laskettaessa erikseen.*

[26] Kapasiteetin mittarina tulisi tietysti käyttää yksiköiden työntekijä- / asiakasmääriä. Tämän tutkimuksen yhteydessä ei ollut resursseja erikseen selvittää ei-vastanneiden yksiköiden työllistämistoiminnan volyymejä ja rakenteita. Epätäydellisten tietojen esittämisestä olisi taas vain haittaa… Tuotannollisten työllistämisyksiköiden koko vaihtelee huomattavasti ja tässä tutkimuksessa käytetty yksiköiden määrän laskentatapa (kpl 3.1.) vain korostaa eroja… Lisäksi ongelmia tuottavat määrittelyvaikeudet – rajanveto tutkimuksessa tarkasteltujen ja ”muiden” tuotannollisten työllistämisyksiköiden välillä ei ole aina helppoa.

[27] Maakuntatasolla esitettyjä tietoja on muutettu TE –keskustasolle liitteessä 3 esitetyllä tavalla.

	Tutkimuksessa huomioidut tuotannollisten työllistämis-yksiköiden vastaukset		Kaikki tarkasteltavan tyyppiset tuotannolliset työllistämisyksiköt (arvio)
	Vastaus-määrä (kpl)	Hyv. vastauksiin sisältyi tuotannollista toimintaa eri kunnissa harjoittavia toimipisteitä (yksikköä)	Tuotannollista toimintaa eri kunnissa harjoittavien toimipisteiden määrä (kpl)
Työllistymisen monipalvelukeskus Työllistävä sosiaalinen yritys Tuotannollinen työkeskus	4 2 39	6 2 43	12 8 57
Yhteensä	45	51	77

Taulukko 4: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavat tuotannolliset työllistämisyksiköt 31.12.2001.

	Tuotannollisten työllistämisyksiköiden		
	Määrä 31.12.2001	Määrä 31.12.1999[28]	Määrä 31.10.1992[29]
Työllistymisen monipalvelukeskus Työllistävä sosiaalinen yritys Tuotannollinen työkeskus	12 8 57	Ei eritelty	Ei eritelty
Yhteensä	77	70	126

Taulukko 5: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrän kehitys.

	Välitön ylläpitäjätaho		
	%-osuus 31.12.2001	%-osuus 31.12.1999[30]	%-osuus 31.10.1992[31]
Kuntayhtymä Kunta Järjestö / yhdistys Säätiö	24 27 31 18	31 25 24 20	59 20 yht. 21
	n=51 (N=77)	n=55 (N=70)	n=N=126

Taulukko 6: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden ylläpitäjätahot.

[28] Ylipaavalniemi (2001)
[29] STM (1993)
[30] Ylipaavalniemi (2001)
[31] STM (1993)

Lääni	Tuotannolliset työllistämisyksiköt 31.12.2001 (yksikköä)		TE -keskus
	Lääni	TE -keskus	
Etelä-Suomi	24 (31%)	12 8 4	Uusimaa Häme Kaakkois-Suomi
Länsi-Suomi	29 (38%)	7 5 4 3 4 6	Varsinais-Suomi Satakunta Pirkanmaa Keski-Suomi Etelä-Pohjanmaa Pohjanmaa
Itä-Suomi	15 (20%)	4 5 6	Etelä-Savo Pohjois-Savo Pohjois-Karjala
Oulu	5 (6%)	4 1	Pohjois-Pohjanmaa Kainuu
Lappi	4 (5%)	4	Lappi
Yhteensä	77 (100%)	77	Yhteensä
Ahvenanmaan läänin alueella ei toimi tarkastellun kaltaisia tuotannollisia työllistämisyksiköitä. Tiedot perustuvat kerättyihin tietoihin ja puuttuvien yksiköiden kohdalla taustaselvityksiin. Yksikkömäärän laskentatapa on esitetty tämän kappaleen tekstiosan lopussa.			

Taulukko 7: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden sijainti 31.12.2001

3.2. Työllistämistoiminta ja kohderyhmät

Tutkimuksessa tarkasteltuja tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppejä – tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset, työllistymisen monipalvelukeskukset - edustavien yksiköiden toiminnan piirissä oli kaikkiaan arviolta 4 200 vajaakuntoista työntekijää / asiakasta (31.12.2001; arvio N=77). Heistä 53 prosenttia (2 200 henkilöä) oli työsuhteessa. Työtoiminnan asiakasmäärä arviolta oli 1 100, sekä muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan (työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus, kuntouttava työtoiminta…) noin 900 henkilöä. Ei-vajaakuntoisten työntekijöiden (toimihenkilöt, työnjohtajat, kuntoutustyöntekijät ja kohderyhmään kuulumattomina palkatut tuotantotyöntekijät) määrä oli arviolta 700 henkilöä (31.12.2001), eli 15 prosenttia kokonaishenkilöstöstä (4 900). Sosiaalisten yritysten lain valmistelun (Työministeriö, 2003, h) yhteydessä käytetty vajaakuntoisten työntekijöiden 30 prosentin määräosuusvaatimus kokonaishenkilöstöstä, jotta yritys voidaan tämän kriteerin puolesta määritellä sosiaaliseksi yritykseksi, ylittyi tarkasteltujen yksiköiden kohdalla keskimäärin reilusti: kokonaishenkilöstöstä 85 prosenttia ja työsuhteisesta henkilöstöstä 76 prosenttia oli vajaakuntoisia. Henkilöstörakenne kuvastaa sitä, ettei

tarkasteltujen työllistämisyksiköiden joukossa ainakaan kokonaistoiminnan tasolla[32] *vielä* juurikaan ollut sosiaalisen yrityksen ajatuksen täyttäviä työllistämisyksiköitä, joissa vajaakuntoisten työntekijöiden ohessa työskentelisi (myös tuotannossa) huomattavassa määrin ei-vajaakuntoisia henkilöitä. (Taulukko 8)

Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä (pl. eri kohderyhmille suunnatut työtoimintayksiköt ja nuorten työpajat) toteutettavan työsuhteisen työllistämistoiminnan määrä – em. 2 200 työsuhteeseen työllistettyä vajaakuntoista (31.12.2001) - oli yli 5 prosenttia vajaakuntoisten työttömien työhakijoiden määrästä[33]. Mikäli yksiköt eivät olisi heitä työllistäneet (eivätkä he olisi työllistyneet / sijoittuneet muihin aktiivitoimiin), vajaakuntoisten työttömien määrä olisi (ceteris paribus) ollut reilut 5 prosenttia korkeampi… (Liite 1, Taulukko 1-2)

Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppien toiminnan volyymi on kasvussa. Vuoden 1999 lopussa työllistyneenä tai muuten palveluiden piirissä oli arviolta 2 600 vajaakuntoista henkilöä (Ylipaavalniemi, 2001) ja vuoden 2001 lopussa siis lähes 4 200 henkilöä. Henkilömäärällä mitatun volyymin kasvu on ollut pääosin työtoiminnan sekä muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan volyymin kasvua. Työsuhteeseen työllistettyjen vajaakuntoisten määrän lisääntyminen selittää kasvusta vain viidenneksen. Viime vuosien kehitys, kuten muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan merkityksen lisääntyminen, ei ole vaikuttanut ei-vajaakuntoisten työntekijöiden (kuten toimihenkilöt ja kuntoutustyöntekijät) ja työllistettyjen / muissa toimenpiteissä olleiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden määrän suhteeseen[34]. Vuoden 1992 tilanteeseen (STM, 1992) verrattuna on nähtävissä selkeä yksikkökoon kasvu, tuolloin 126 yksikön (kyseisessä tutkimuksessa käytettyjen määrittelyiden mukaan Invalidihuoltolain mukaisia työkeskuksia) toiminnan piirissä oli arviolta 2 800 vajaakuntoista henkilöä, kun vuoden 2001 lopussa 77 yksikössä oli 4 200 vajaakuntoista työntekijää / asiakasta[35]. (Taulukot 8-9)

Työsuhteessa olleista vajaakuntoisista 70 prosenttia oli työllistynyt ilman työhallinnon työllistämis- tai yhdistelmätukea (31.12.2001). Työtoiminta-asiakkaista 64% oli kehitysvammaisten työtoiminnan piirissä muiden jakaantuessa mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoiminnan kesken. Tietyn työtoimintapalvelun, esimerkiksi mielenterveys-kuntoutujien työtoiminta, asiakkailla merkittäviin heikon työmarkkina-aseman syy *ei välttämättä* ole palvelun kohderyhmän syy (esimerkiksi mielenterveysongelma) (ks. taulukko 15). Muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan kohdalla tarjotuista palveluista merkittävimpiä olivat työkokeilu (24% kaikista ko. palveluiden piirissä olleista henkilöistä) ja Kelan työhön valmennus (19%). (Taulukot 10-12)

Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä toteutui arviolta 698 000 vajaakuntoisten työ- / työtoiminta- / muun kuntouttavan ja / tai työllistämismahdollisuuksia parantavan toiminnan päivää vuonna 2001 (arvio N=77), joista 67 prosenttia (471 000) työsuhteessa. Toteutuneiden työ- yms. päivien kautta tarkasteltuna työsuhteisen työllistämisen merkitys oli suurempi kuin tietyn tarkasteluhetken työntekijä- / asiakasmääriä tarkastellen[36]. Tämä johtuu tietysti siitä, että työsuhteeseen työllistetyillä toteutuvien työpäivien tietyllä aikaperiodilla on keskimäärin suurempi kuin työtoiminta-asiakkailla sekä muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan asiakkailla. Arvioitu 471 000 työ-

[32] Yksiköiden toiminnan osana - esimerkiksi monipalvelukeskusten toimiyksikköinä - voi toki toimia (ja toimiikin) tällaisia yksiköitä.

[33] Työministeriö (2002, c) mukaan vajaakuntoisia työttömiä työnhakijoita keskimäärin 40 087 vuonna 2001.

[34] Ei-vajaakuntoisten työntekijöiden (toimihenkilöt, työnjohto, kuntoutustyöntekijät, ei-vajaakuntoiset tuotanto-työntekijät…) osuus kokonaishenkilöstöstä oli 16% vuoden 1999 lopussa (Ylipaavalniemi, 2001) ja tämän tutkimuksen mukaan 15% (31.12.2001).

[35] Yksiköiden määrän laskentatapa ei tutkimuksissa ollut täysin vertailukelpoinen, mutta suuntaus on selvästi nähtävissä (ks. kpl 3.1.).

[36] Toiminnan piirissä kaikkiaan vuoden 2001 lopussa olleista vajaakuntoisista 53% oli työsuhteessa (taulukko 8).

suhteessa toteutuneen vajaakuntoisen työpäivän määrä tarkoittaa yli 1 800 henkilötyövuotta[37]. (Taulukko 13)

Kaikki tarkasteluun hyväksytyt yksiköt harjoittivat työsuhteista vajaakuntoisten työllistämistoimintaa, jonka olemassaolo oli ehdoton edellytys yksikön kuulumiselle tutkimuksen kohdeyksiköiden joukkoon. Työtoimintaa harjoitti 59 prosenttia yksiköistä. Peräti 90% yksiköistä harjoitti muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan piiriin kuuluvia palveluita enemmän tai (yleensä) vähemmän. Yksittäisten palveluiden kohdalla on syytä huomioida kuntouttava työtoiminta[38], jota harjoitti 29% vastanneista yksiköistä ja tuettu työllistyminen, jota ilmoitti harjoittavansa viidennes yksiköistä. Tuotannollisten työllistämisyksiköiden merkitystä kuntouttavan työtoiminnan palvelun tuottajana kuvaa se, että jo tarkasteltujen yksikkötyyppien kyseiseen kysymykseen vastanneet yksiköt (n=49) – siis muut kyseisen tyyppiset yksiköt[39] ja esimerkiksi nuorten työpajat pois lukien - raportoivat 63 kuntouttavassa työtoiminnassa ollutta henkilöä (31.12.2001, jolloin laki oli ollut voimassa 4kk). Kaikkiaan kuntouttavassa työtoiminnassa oli tuolloin Kelan (2002, a) mukaan 134 työmarkkinatukea saanutta henkilöä[40] (liite 1, taulukko 1-3). (Taulukko 14)

Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden arvioidut pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt vaihtelivat huomattavasti yksiköittäin ja palveluittain. Ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia tapahtuvan työsuhteisen työllistämistoiminnan - entisen suojatyön - piirissä olleiden henkilöiden kohdalla merkittävimpiä pääasiallisia heikon työmarkkina-aseman syitä olivat ns. muu syy[41] ja mielenterveysongelma 32 ja 21 prosentin osuuksilla (31.12.2001). Työllistämis- ja yhdistelmätukien avulla työllistyneistä vajaakuntoisista 87 prosentilla pääasialliseksi syyksi arvioitiin ”muu syy”. Kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien työtoiminnan kohdalla heikon työmarkkina-aseman syyt painottuivat voimakkaasti jo palvelun nimessäkin mainittuun kohderyhmään 100 ja 91 prosentin osuuksin. Huomaa, että mahdollinen diagnosoitu vamma / sairaus *ei välttämättä* ole merkittävin heikon työmarkkina-aseman syy. Tarkasteltaessa yksiköiden em. toimintaa (työsuhteinen työllistämistoiminta, työtoiminta) kokonaisuutena, merkittävimpiä heikon työmarkkina-aseman syitä olivat ”muu syy” 32%, kehitysvamma 27% ja mielenterveysongelma 19%. Vuoden 1999 lopussa vastaava jakauma oli *yksiköiden kokonaistoiminnan tasolla,* eli sisältäen muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan, seuraava: ”muu syy” 34%, mielenterveysongelma 24% ja kehitysvamma 20% (Ylipaavalniemi, 2001). (Taulukko 15)

[37] 471 000 / 260 = 1 811. Tässä ei ole huomioitu vajaakuntoisten lyhempiä työpäiviä (tietoa ei ole käytettävissä) ja alhaisempaa työn tuottavuutta.
[38] Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001)
[39] Yksiköitä kaikkiaan 77, loput 28 eivät vastanneet kyseiseen kysymykseen tai lainkaan koko kyselyyn.
[40] Luku sisältää työmarkkinatukea saaneet henkilöt – ei yksinomaan toimeentulotukea saaneita kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita.
[41] Sisältää päihdeongelmien ja / tai sosiaalisten syiden takia työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset, sekä muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2).

	Työntekijät / asiakkaat 31.12.2001 (henkilöä)					
	Yhteensä	%	Keskiarvo[42]	Mediaani	Maksimi	Minimi
(a) Työsuhteinen työllistäminen[43] (n=48)	1401	53	29	24	186[44]	2
(b) Työtoiminta[45] (työosuusraha) (n=49-50)	698	26	14	10	85	0[46]
(c) Muu kuntouttava ja / tai työllistymis-mahdollisuuksia parantava toiminta[47] (n=48-51)	559	21	11	2	110	0[48]
(a+…+c) Työllistämistoiminta yhteensä (n=48-51)	2 658	100	54	40	244[49]	12
(A) Työsuhteinen työllistäminen	2 200		Koko kentän (arvio N=77) luvut on arvioitu vastanneiden yksiköiden tietojen perusteella olettaen puuttuvien yksiköiden vastaavan kooltaan ja toiminnan rakenteeltaan vastanneita yksiköitä – eli vastanneiden yksiköiden joukko on edustava…			
(B) Työtoiminta (työosuusraha)	1 080					
(C) Muu kuntouttava ja / tai työllistymis-mahdollisuuksia parantava toiminta (arvio N=77)	880					
(A+…+C) Työllistämistoiminta yhteensä (arvio N=77)	4 160					
(D) Ei-vajaakuntoiset työntekijät[50] (arvio N=77)	710[51]					
(A+…+D) Henkilöstö yhteensä (arvio N=77)	4 870					

Taulukko 8: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden harjoittama heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistämis- ja työllistymistä tukeva toiminta, sekä ei-vajaakuntoisten työntekijöiden määrä 31.12.2001.

[42] Keskiarvot ovat työsuhteisen työllistämisen jne. sisältämien toimintamuotojen piirissä tarkasteluhetkellä olleiden henkilömäärien keskiarvojen summa.
[43] Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen (entinen suojatyö, ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia) ja työllistämistukien (työllistämis– tai yhdistelmätuki) avulla tapahtuva työllistäminen. Sisältää avotyön. Erittely taulukossa 10.
[44] Saman ylläpitäjän 2 saman kunnan alueella sijaitsevaa yksikköä, jotka on tässä tutkimuksessa huomioitu yhtenä.
[45] Kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoiminta. Sisältää avotyötoiminnan. Erittely taulukossa 11.
[46] Kysymykseen vastanneista yksiköistä kaikkiaan 21 ei harjoittanut lainkaan työtoimintaa 31.12.2001.
[47] Työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus, työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, tuettu työllistyminen... Erittely taulukossa 12.
[48] Kysymykseen vastanneista yksiköistä kaikkiaan 13 ei harjoittanut lainkaan muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa 31.12.2001.
[49] Saman ylläpitäjän 2 saman kunnan alueella sijaitsevaa yksikköä, jotka on tässä tutkimuksessa huomioitu yhtenä.
[50] Ei-vajaakuntoiset työntekijät, kuten toimihenkilöt, työnjohtajat, kuntoutustyöntekijät ja tuotantoon osallistuvat ei-vajaakuntoiset henkilöt (ei palkattu kohderyhmään kuuluvina).
[51] Ei-vajaakuntoisia työntekijöitä – oli n=46 yksikössä kaikkiaan 426 (31.12.2001), josta saadaan arvio kaikkien N=77 yksikön tasolla…

	31.12.2001[52] (henkilöä)	31.12.1999[53] (henkilöä)	31.10.1992[54] (henkilöä)
Työsuhteinen työllistäminen Työtoiminta (työosuusraha) Muu kuntouttava ja / tai työllistymis-mahdollisuuksia parantava toiminta	2 200 1 080 880	1 855 396 319	Ei eritelty
Työllistämistoiminta yhteensä	4 160	2 570	2 782
	Arvio N=77 (n=48-51)	Arvio N=70 (n=54)	N=n=126

Taulukko 9: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämis-yksiköiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden määrän kehitys.

	Vastanneet yksiköt (n=48) 31.12.2001 (henkilöä)	%
Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen[55] Työllistämis- ja yhdistelmätukien avulla	977 424	70 30
Työsuhteinen työllistäminen yhteensä[56] (n=48)	1 401	100

Taulukko 10: Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä harjoitetun vajaakuntoisten työsuhteisen työllistämistoiminnan jakauma (31.12.2001).

	Vastanneet yksiköt (n=49-50) 31.12.2001 (henkilöä)	%
Kehitysvammaisten työtoiminta Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta Sosiaalihuollon työtoiminta	448 166 84	64 24 12
Työtoiminta (työosuusraha) yhteensä[57] (n=49-50)	698	100

Taulukko 11: Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä harjoitetun vajaakuntoisten työtoiminnan jakauma (31.12.2001).

[52] Taulukosta 8
[53] Ylipaavalniemi (2001)
[54] STM (1993)
[55] Entinen suojatyö, ilman työllistämis- ja yhdistelmätukia.
[56] Sisältää avotyön.
[57] Sisältää avotyötoiminnan

	Vastanneet yksiköt (n=48-51) 31.12.2001 (henkilöä)	%
Työkokeilu	133	24
Kelan työhön valmennus	106	19
Tuettu työllistyminen	78	14
Työharjoittelu / työelämävalmennus	77	14
Kuntouttava työtoiminta	63	11
Muu toiminnot / palvelut[58]	102	18
		100
Muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta yhteensä (n=48-51)	559	

Taulukko 12: Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä harjoitetun vajaakuntoisten muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan jakauma (31.12.2001).

	Toteutuneet työ- / työtoiminta- yms. päivät vuonna 2001[59] (pv)		
	Saadut vastaukset	n	Arvio N=77
Työsuhteinen työllistäminen[60]	246 716	38-41	471 000
josta			
Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen	*191 855*	*41*	*360 000*
Työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla	*54 861*	*38*	*111 000*
Työtoiminta (työosuusraha)[61]	106 844	48-49	169 000
Muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta	31 071	39-51	58 000
		38-51	
Työllistämistoiminta yhteensä	384 631		698 000

Taulukko 13: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden toteutuneiden työ- / työtoiminta- yms. päivien määrä vuonna 2001.

[58] Työvoimakoulutus, päivätoiminta, yhdyskuntapalvelu, koulutuksiin liittyvät työharjoittelut, vakuutusyhtiöiden palveluostot…
[59] Työsuhteinen työllistäminen: päivät, joilta vajaakuntoisille työntekijöille on maksettu palkkaa, työtoiminta: päivät, joilta vajaakuntoisille henkilöille on maksettu työosuusrahaa, muu kuntouttava ja työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta: toteutuneiden toimintapäivien määrä.
[60] Sisältää avotyön
[61] Sisältää avotyötoiminnan

	Vastanneista yksiköistä (n=51) harjoitti vuoden 2001 aikana[62]	
	Yksikköä	%-osuus
Työsuhteista työllistämistoimintaa	51	100
joista		
Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteista työllistämistä[63]	*46*	*90*
Työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla työllistämistä	*38*	*75*
Työtoimintaa (työosuusraha)	30	59
joista		
Kehitysvammaisten työtoimintaa	*19*	*37*
Mielenterveyskuntoutujien työtoimintaa	*20*	*39*
Sosiaalihuollon työtoimintaa	*9*	*18*
Muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa	46	90
joista		
Työkokeiluja	*34*	*67*
Kelan työhön valmennusta	*12*	*24*
Tuettua työllistymistä	*10*	*20*
Työharjoittelua / työelämävalmennusta	*33*	*65*
Kuntouttavaa työtoimintaa	*15*	*29*

Taulukko 14: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden harjoittama vajaakuntoisten työllistämis- ja työllistymistä tukeva toiminta vuonna 2001.

[62] Toiminnon / palvelun piirissä ei välttämättä ollut työntekijöitä / asiakkaita 31.12.2001.
[63] Entinen suojatyö, ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia.

	Arvioitu pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001 (%-osuus, 1 syy / henkilö)						
	Kehitys-vamma	Mielen-terveys-ongelma	Tuki-elin-vamma	Aisti-vamma	Muu sairaus[64]	Muu syy[65]	Yht.
Työsuhteinen työllistäminen[66]							
Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen[67] (vastasi n=49 yksikköä, vastaukset sis. 955 henkilön tiedot)	8	21	15	9	15	32	100
Työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla (n=48, 375 henkilöä)	0	3	3	4	3	87	100
Työtoiminta (työosuusraha)[68]							
Kehitysvammaisten työtoiminta (n=51, 448 henkilöä)	100	0	0	0	0	0	100
Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta (n=50, 166 henkilöä)	3	91	2	0	1	3	100
Sosiaalihuollon työtoiminta (n=51, 84 henkilöä)	12	36	1	19	13	19	100
Työsuhteinen työllistäminen ja työtoiminta yhteensä (n=48-51, 2 028 henkilöä)	27	19	8	6	8	32	100

Taulukko 15: Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä työsuhteisen työllistämisen ja työtoiminnan piirissä olleiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden arvioidut pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt (31.12.2001).

3.3. Toiminnan rahoitus

Tarkasteltuja tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppejä – tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset, työllistymisen monipalvelukeskukset - edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden arvioitu kokonaisrahoitus (tulovirta) oli 71,8 miljoonaa euroa vuonna 2001 (arvio N=77). Julkisen (kunta- ja valtio[69]-) sektorin osuus rahoituksesta (=julkinen kustannus yksiköiden toiminnasta) oli 34,3 miljoonaa euroa. Julkinen rahoitus toteutui tukena ja / tai työllistämispalveluiden ostojen kautta[70]. Loput 37,5 miljoonaa

[64] MS, epilepsia…
[65] Sisältää työmarkkinoiden näkökulmasta muuten vajaakuntoiset (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukossa 2 kohdat B ja C).
[66] Sisältää avotyössä olleita
[67] Entinen suojatyö, ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia.
[68] Sisältää avotyötoiminnassa olleita.
[69] Valtiosektoriin kuuluvaksi lasketaan tässä mm. Työhallinto, Raha-automaattiyhdistys, Euroopan sosiaalirahasto ja Kansaneläkelaitos. Valtiosektorin rahoitus sisältää työhallinnon työllistämis- ja yhdistelmätukia, ESR - ja RAY – rahoitusta, korvauksia Kelan työhön valmennuksen järjestämisestä, korvauksia työkokeiluista yms.
[70] Julkinen rahoitus = julkinen kustannus = kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla yksikön toiminnan kustannus. Kuntayhtymien ja yksityisten ylläpitäjien yksiköissä julkinen rahoitus on korvausta työllistämispalveluiden hankinnasta (ostopalvelut), jolloin julkinen rahoitus ei (yleensä) ole sama kuin yksikön toiminnan kustannus.

euroa olivat liiketoiminnan tuloja[71]. Tulovirrasta yli puolet (52%) oli liiketoiminnan tuloja. Julkisen sektorin toimijoilta saatujen liiketoiminnan tulojen osuutta ei tässä tutkimuksessa selvitetty. (Taulukko 16, Kuvio 1)

Vuoteen 1999 verrattuna tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden arvioidun kokonaisrahoituksen määrä on noussut 31 prosenttia (vuonna 1999 kokonaisrahoitus oli 54,7 milj. euroa, tuolloin arvio N=70). Nousun taustalla on tietysti toiminnan volyymin kasvu, erityisesti vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden määrällä mitaten (ks. taulukko 9)[72]. Liiketoiminnan tulojen osuus rahoituksesta on säilynyt liki ennallaan – vuonna 1999 niiden osuus oli 53 prosenttia. (Ylipaavalniemi, 2001)

Kunnat rahoittivat tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toimintaa arviolta 27,2 miljoonalla eurolla vuonna 2001 (arvio N=77) vastaten 38 prosentista kokonaisrahoituksesta. Kuntien rahoituksesta (tai kuntien välittömästi ylläpitämien yksiköiden kohdalla yksiköiden toiminnan välittömistä kustannuksista) peräti 82 prosenttia kohdistui tiettyyn toimintoon / palveluun (työsuhteinen työllistäminen, työtoiminta…) – joko käyttöpäiviin perustuen tai kohdistettuna kertasummana. Loput 18% kuntarahoituksesta kohdistui ”yleisesti yksikön toimintaan” joko käyttöpäiviin perustuen, kertasummana tai nettotappioperiaatteella. Vastanneista yksiköistä 98 prosenttia sai rahoitusta kunnilta. Kuntarahoituksen määrä oli keskimäärin 362 000 euroa (2001). Vastanneista yksiköistä 12 prosenttia sai kunnilta tuloja muuhun kuntouttavaan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaan toimintaan luokiteltavien palveluiden myynnistä keskimääräisen tulon ollessa 76 700 euroa / rahoitusta saanut yksikkö. (Taulukot 16-17)

Valtiosektorin toimijat rahoittivat tarkasteltujen työllistämisyksiköiden toimintaa arviolta 7,1 miljoonalla eurolla vuonna 2001 (arvio N=77) vastaten 10% osuudesta yksiköiden kokonaisrahoituksessa. Valtiosektorin rahoitus oli suurelta osin (64%) työhallinnon työllistämis- ja yhdistelmätukia, joista sai 76 prosenttia vastanneista yksiköistä keskimääräisen summan ollessa 78 500 euroa. Loput valtiosektorin toimijoilta saadusta rahoituksesta oli lähinnä korvauksia Kelan työhön valmennuksen järjestämisestä (16% valtiosektorin kokonaisrahoituksesta, keskimäärin 59 000 euroa / rahoitusta saanut yksikkö) ja käytettyä ESR –projektirahoitusta (12%, 37 400 euroa / yksikkö). (Taulukot 16 ja 18, Kuvio 1)

Liiketoiminnan tuloja yksiköt saivat arviolta 37,5 miljoonaa euroa vuonna 2001 (arvio N=77), eli 52 prosenttia kokonaisrahoituksestaan. Liiketoiminnan tulojen merkitys toiminnan rahoituksessa vaihteli suuresti, koska vielä tarkasteltujenkin työllistämisyksiköiden välillä on suuria eroja mm. kohderyhmien työpotentiaalin, toiminnan tavoitteiden[73] ja harjoitettujen toimintamuotojen / palveluiden valikoiman suhteen. Liiketoiminnan tulojen osuuteen vaikuttavat myös tuotteiden ja palveluiden hinnoittelu (alihinnoittelu vai markkinahinta), kysyntä[74], työllistämispalveluiden myynnistä saadun korvauksen taso (=julkinen rahoitus), sekä luonnollisesti liiketoimintaprosessin onnistuminen (tuotteiden ”hyvyys”, onnistunut markkinointi…). Liiketoiminnan tulojen osuus kokonaisrahoituksesta vaihteli vastanneilla yksiköillä 9-81 prosentin välillä. Yksikkökohtaisten liiketoiminnan tulojen rahoitusosuuksien keskiarvo oli 46% ja mediaaniyksiköllä 45%. Tuotannolliseen toimintaan pääosin työsuhteista työllistämistoimintaa harjoittamalla keskittyvillä yksiköillä, joiden toiminnassa muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan merkitys on vähäinen, liiketoiminnan tulojen osuus on ja tuleekin olla keskimääräistä korkeampi[75]. (Taulukot 16 ja 19)

---

[71] Liiketoiminnan tulot ovat tuotannollisen toiminnan tuloja, eivät tuloja työllistämis- tai työllistymistä tukevien palveluiden (työsuhteinen työllistäminen, työtoiminta, kuntouttava työtoiminta, tuettu työllistyminen…) myynnistä.

[72] Vajaakuntoisen työpäivää kohti laskettu julkinen yksikkökustannuksen nousu on ollut maltillisempaa (ks. jäljempänä tässä kappaleessa).

[73] Painopiste akselilla työllistäminen – kuntoutus – pyrkimys avoimille työmarkkinoille.

[74] Joskus tuotetaan tuotteita / palveluita, joille ei ole (alueella) riittävästi kysyntää, mutta kohderyhmään kuuluvia vajaakuntoisia työntekijöitä löytyy… Usein ongelmana on myös rahoituksen löytyminen riittävään markkinointipanostukseen.

[75] Ks. viiden ”hyvin tuotannollisen” työllistämisyksikön esimerkki jäljempänä tässä kappaleessa (taulukot 22-23).

Toteutunutta vajaakuntoisen työ- / työtoiminta- / muun kuntouttavan ja / tai työllistämismahdollisuuksia parantavan toiminnan päivää kohti tarkasteltujen työllistämisyksiköiden kokonaisrahoitus (tulovirta) oli arviolta 102,8 euroa vuonna 2001[76]. Tästä 53,7 euroa (52%) oli liiketoiminnan tuloja ja 49,1 euroa julkisen sektorin rahoitusta (kustannusta) suorana tukena ja työllistämispalveluostojen kautta. Vuonna 1999 kokonaisrahoitus oli Ylipaavalniemi (2001) mukaan 89,3 euroa / työpäivä, josta julkisen rahoituksen osuus oli 42,2 euroa (47%). Kahden vuoden aikana julkinen yksikkökustannus on noussut 16 prosenttia. (Taulukko 20)

Tuotannollisissa työllistämisyksiköissä harjoitettavan Sosiaalihuoltolain mukaisen työsuhteisen työllistämistoiminnan *kuntien* yksikkökustannus oli vuonna 2001 arviolta 57,2 euroa / vajaakuntoisen työpäivä. Yksikkökustannuksen vaihteluväli oli 27,7-91,6 euroa. Mediaaniyksiköllä yksikkökustannus oli 49,7 euroa / työpäivä. Vaihtelun taustalla on ”normaalien tekijöiden”, kuten erot toiminnan volyymissä, tuottavuudessa, tehokkuudessa, hinnoittelussa, työllistämispalveluiden myynnin katteessa, lisäksi (ceteris paribus) ainakin erot työllistettyjen vajaakuntoisten palkkatasossa ja työpäivien pituudessa, sekä työllistettyjen työpotentiaalissa ja toiminnan sisällössä / tavoitteissa. Kunnan rahoitus voi kohdistua esimerkiksi

- suhteellisen hyvän työpotentiaalin omaavien henkilöiden työllistämiseen ”pysyväisluonteisesti” tuotantoon keskittyvän (1-2 toimialaa, ei muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa) yksikön palvelukseen ilman aktiivista pyrkimystä avoimille työmarkkinoille tai
- heikomman työpotentiaalin omaavien henkilöiden työllistymiseen vähemmän tuotantoon keskittyvän (”työpaikkoja kaikille” = useita toimialoja, muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta tärkeä osa toimintaa) yksikön palvelukseen määräaikaisiin työsuhteisiin ja pyrkien aktiivisesti avoimille työmarkkinoille.

Mainituissa tilanteissa julkinen yksikkökustannus voi ja saa perustellusti olla hyvinkin erilainen! Tässä tutkimuksessa ei selvitetty palvelukohtaisia yksikkökustannuksia samankaltaisesti toimivien yksiköiden kohdalla, kuten ei myöskään palveluiden tarkkaa sisältöä. (Taulukko 21)

”Hyvin tuotannollisilla” työllistämisyksiköillä[77] liiketoiminnan tulojen osuus kokonais-rahoituksesta nousee edellä esitettyä kaikkien tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden 52 prosentin osuutta korkeammaksi. Esimerkiksi viiden ”hyvin tuotannollisen” yksikön kohdalla liiketoiminnan tulojen osuus kokonaisrahoituksesta oli 77 prosenttia (2001). Ainoastaan 23 prosentin julkinen rahoitusosuus oli vajaakuntoisen työpäivää kohti laskettuna 40,9 euroa, eli selvästi alle kaikkien tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden tason (49,1 euroa, taulukko 20). Liiketoiminnan tuloja kyseiset 5 yksikköä saivat 134,2 euroa vajaakuntoisen työpäivää kohti (2001). Esimerkki antaa osviittaa sosiaalisten yritysten (ks. kpl 1) kautta tapahtuvan vajaakuntoisten työllistämisen vaatiman julkisen (ylläpito-) rahoituksen määrästä vakiintuneesti toimivien sosiaalisten yritysten kohdalla[78]. (Taulukot 22-23, Kuvio 2)

---

[76] Yksiköiden arvioitu kokonaisrahoitus (arvio N=77) jaettuna yksiköissä arviolta toteutuneiden vajaakuntoisten työ- / työtoiminta- / muun kuntouttavan ja / tai työllistämismahdollisuuksia parantavan toiminnan päivien määrällä (arvio N=77).

[77] Toiminta on tuotantoon keskittyvää. Muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan merkitys on vähäinen. Harjoitettu työllistämistoiminta on lähinnä työsuhteessa tapahtuvaa ja työsuhteet ovat pysyväisluonteisia.

[78] Tutkimuksessa käytetyt (työllistävän) sosiaalisen yrityksen kriteerit täyttyvät suurin piirtein tarkasteltujen 5 yksikön kohdalla. Ainoastaan vajaakuntoisten työntekijöiden henkilöstöosuus on liian suuri (75%) mahtuakseen työllistävän sosiaalisen yrityksen määritelmän henkeen. Näin suuri vajaakuntoisten työntekijöiden osuus tarkoittaa käytännössä, että tuotantotyöntekijät olivat lähes kokonaan vajaakuntoisia henkilöitä.

Työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitustietoja tarkasteltaessa on syytä huomata

- *Rahoitustiedot perustuvat 41 vastanneen yksikön tietoihin: kyseiset yksiköt toimittivat täydelliset ja luotettavat toiminnan rahoitustiedot. Vastausten perusteella on arvioitu koko sektorin tilannetta 77 yksikön tasolla (arvio N=77).*
- *Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksia varten saamia valtionosuuksia ei ole huomioitu. Työllistämisyksikön saama julkinen rahoitus on jaettu kunta- ja valtiosektorin välillä lopullisen (työllistämisyksikölle) maksajan perusteella[79]. Todellisuudessa kuntien rahoitusosuus sisältää kunnittain vaihtelevan osuuden valtionosuutta.*
- *Kuntayhtymien ja yksityisten ylläpitäjien yksiköiden rahoitustietoihin sisältyy kuntien mahdollinen kertaluonteinen rahamääräinen tuki yksikön (aloitus- tai korvaus-) investointeja varten (esim. toimitila ja kone-/laiteinvestoinnit). Kyseistä rahoitusta ilmoitti vuonna 2001 saaneensa ainoastaan yksi yksikkö. Investointeja varten tarvittava rahoitus (-kate) kertyy siis yksiköiden työllistämispalveluiden myynnin ja liiketoiminnan tulojen kautta – kuten pitääkin – tai asia nousee ajankohtaiseksi korvaus-investointeja suurempien investointien tullessa aikanaan ajankohtaiseksi…*
- *Kunnan oman työllistämisyksikön kohdalla huomioidaan kunnalle ”välittömästi työllistämisyksikön toiminnasta aiheutuneet kustannukset” lisättynä mahdollisilla muiden kuntien korvauksilla ostamistaan työllistämispalveluista. Tutkimuksessa ei selvitetty sitä, missä määrin hallinto- yms. kuluja on vyörytetty sisältyväksi kustannuksiin. Mahdolliset suuremmat investoinnit rahoitetaan yleensä muuta kautta.*
- *Muiden kuin kuntien yksiköiden kohdalla tulorahoituksella (julkiset työllistämispalveluiden ostot, liiketoiminnan tulot) katetaan kaikki toiminnan kustannukset – ml. investoinnit ja panostukset toiminnan kehittämiseen – sekä mahdollisesti saavutetaan ylijäämää.*
- *Liiketoiminnan tuloihin sisältyy myös tavaroiden ja palveluiden (muiden kuin työllistämispalveluiden) myynti julkisen sektorin toimijoille, kuten kunnille.*

[79] Lopullisen maksajan periaatteen ohessa valtionosuuksien huomioimatta jättämisen taustalla ovat sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin allokoidun valtionosuuden merkityksen vaihtelu kunnittain (valtionosuuden määrä suhteessa todellisiin käyttökustannuksiin vaihtelee) ja se, ettei lainsäädäntö velvoita kuntia järjestämään kaikkia tarkasteltuja palveluita. Kunnan saaman sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden määrään ei esimerkiksi vaikuta se, järjestääkö kunta sosiaalihuoltolain mukaista työsuhteista työllistämistoimintaa vai ei.

	Toiminnan rahoitus vuonna 2001 (milj. euroa)	%
Liiketoiminnan tulot (muu kuin työllistämispalveluiden myynti)	19,987	52,3
Julkinen rahoitus yhteensä (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot)	18,255	47,7
Kuntasektorin rahoitus[80]	*14,472*	*37,8*
Valtiosektorin rahoitus *(Työhallinto, ESR, RAY, Kela…)*	*3,783*	*9,9*
(n=41)		
Rahoitus yhteensä (n=41)	38,242	100
Liiketoiminnan tulot	37,5	
Julkinen rahoitus yhteensä	34,3	
Kuntasektorin rahoitus	*27,2*	
Valtiosektorin rahoitus	*7,1*	
(arvio N=77)		
Rahoitus yhteensä (arvio N=77)	71,8	

Taulukko 16: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitus vuonna 2001.

[80] Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta aiheutuneet välittömät kustannukset (lisättynä mahdollisella tulovirralla muille kunnille myydyistä työllistämispalveluista.

	Kuntien rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001 (n=41)				
	Rahoitus yhteensä (euroa)	%	Yksikkö keskimäärin[81] (euroa)		Rahoitusta sai vastanneista 41 yksiköstä[82] (%-osuus)
			Kaikki vastanneet	Rahoitusta saaneet	
Tiettyyn palveluun kohdistunut rahoitus (kertasummana tai työpäiviin perustuen)					
- Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen	8 716 122	60	212 600	249 000	85
- Työtoiminta[83] (työosuusraha)	2 802 910	19	68 400	155 700	44
- Muu kuntouttava ja / tai työllistymis-mahdollisuuksia parantava toiminta[84]	383 260	3	9 300	76 700	12
Rahoitus yleisesti yksikön toimintaan (kertasummana, työpäiviin perustuen tai nettotappioperiaatteella)	2 542 511	18	62 000	423 800	15
Tuki investointeihin (ei takaisinmaksua) (n=41)	26 910	0	700	26 900	2
Kuntien rahoitus yhteensä (n=41)	14 471 713	100	353 000	361 800[85]	98[86]
Rahoitusjakauma perustuu 41 yksikön tietoihin - kyseisten yksiköiden vastaukset sisälsivät täydelliset ja luotettavat rahoitustiedot.					

Taulukko 17: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden kunnilta saaman rahoituksen (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) jakauma vuonna 2001.

[81] Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.
[82] Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.
[83] Kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoiminta.
[84] Kuntouttava työtoiminta, tuettu työllistyminen, päivätoiminta…
[85] Huomaa, että kyseessä ei ole tämän sarakkeen summa.
[86] Huomaa, että kyseessä ei ole tämän sarakkeen summa.

	Valtiosektorin toimijoiden rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001 (n=41)				
	Rahoitus yhteensä (euroa)		Yksikkö keskimäärin[87] (euroa)		Rahoitusta sai vastanneista 41 yksiköstä[88] (%-osuus)
		%	Kaikki vastanneet	Rahoitusta saaneet	
Työhallinnon työllistämis- ja yhdistelmätuet	2 433 661	64	59 400	78 500	76
Kelan työhön valmennus korvaukset	590 419	16	14 400	59 000	24
Käytetty ESR –projektirahoitus[89]	448 402	12	10 900	37 400	29
Nostettu RAY:n rahoitus	102 113	3	2 500	51 100	5
Muu rahoitus / korvaukset[90]	208 806	5	5 100	20 900	24
(n=41)					
Valtiosektorin rahoitus yhteensä (n=41)	3 783 401	100	92 300	118 200[91]	78[92]
Rahoitusjakauma perustuu 41 yksikön tietoihin - kyseisten yksiköiden vastaukset sisälsivät täydelliset ja luotettavat rahoitustiedot.					

Taulukko 18: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden valtiosektorin toimijoilta saaman rahoituksen (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) jakauma vuonna 2001.

[87] Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.
[88] Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.
[89] Sisältäen kansallisen osuuden.
[90] Korvaukset työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen järjestämisestä, korvaukset työkunnon tutkimuksista, työolosuhteiden järjestelytuki jne.
[91] Kyseessä ei ole tämän sarakkeen summa.
[92] Kyseessä ei ole tämän sarakkeen summa.

Kuvio 1: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitus vuonna 2001

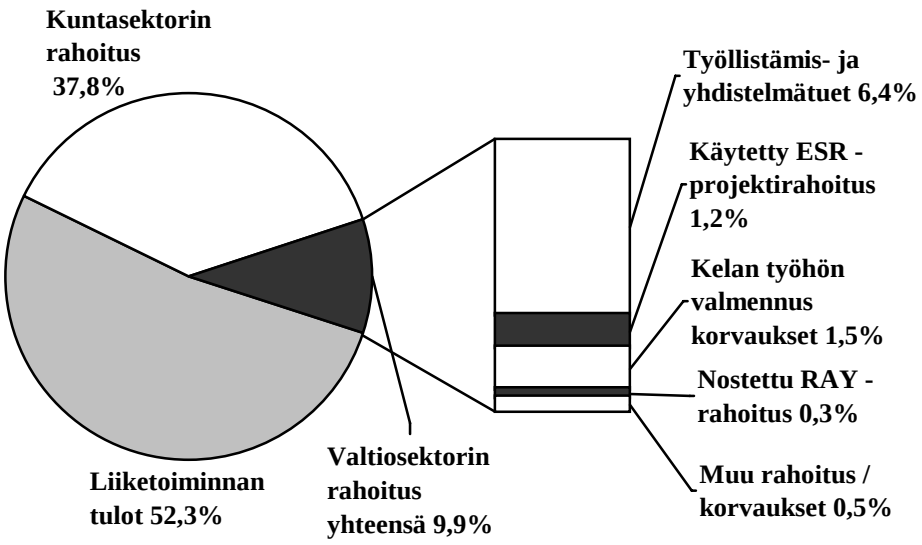

Vastanneiden n=41 yksikön liiketoiminnan tulot vuonna 2001 (euroa)			Liiketoiminnan tulojen osuus vastanneiden n=41 yksikön kokonaisrahoituksesta (tulovirrasta) vuonna 2001 (%)		
Yhteensä	Yksikkö keskimäärin	Mediaani-yksikkö	Keskimäärin	Mediaani-yksikkö	Vaihteluväli
19 987 220	487 500	321 800	46,2[93]	44,6	9,4-80,6
Vastanneiden 41 yksikön liiketoiminnan tulojen jakauma. Kyseisten yksiköiden vastaukset sisälsivät täydelliset ja luotettavat rahoitustiedot. Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.					

Taulukko 19: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden liiketoiminnan tulojen (muu kuin työllistämispalveluiden myynti) jakauma vuonna 2001.

[93] Luku on yksikkökohtaisten liiketoiminnan tulojen rahoitusosuuksien keskiarvo (taulukossa 16 esitetty 52,3% on vastanneiden yksiköiden liiketoiminnan tulojen summan suhde yksiköiden kokonaisrahoituksen summaan).

	Toiminnan rahoitus v. 2001 arvio N=77 (milj. euroa) - taulukosta 16-	Rahoitus vajaakuntoisen työpäivää kohti[94] (euroa)
Liiketoiminnan tulot (muu kuin työllistämispalveluiden myynti)	37,5	53,7
Julkinen rahoitus yhteensä (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot)	34,3	49,1
josta		
Kuntasektorin rahoitus[95]	*27,2*	*39,0*
Valtiosektorin rahoitus (Työhallinto, ESR, RAY, Kela…)	*7,1*	*10,1*
Rahoitus yhteensä	71,8	102,8

Taulukko 20: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitus vajaakuntoisen työpäivää kohti vuonna 2001.

[94] Vajaakuntoisten työpäiviä toteutui tarkastelluissa yksiköissä v. 2001 yhteensä 698 000 (arvio N=77, taulukko 13).
[95] Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta aiheutuneet välittömät kustannukset (lisättynä mahdollisella tulovirralla muiden kuntien ostamista työllistämispalveluista).

	Kuntien rahoitus vuonna 2001 (euroa / vajaakuntoisen työpäivä)		
	Painotettu keskiarvo[96]	Mediaani	Vaihteluväli
Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen (n=35 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat…[97])	57,2	49,7	27,7-91,6
Kehitysvammaisten työtoiminta (n=13 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat…[98])	29,4	31,0	8,0-50,4
Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta (n=10 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat…[99])	40,5	39,3	7,6-50,4
Sosiaalihuollon työtoiminta (n=5 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat…[100])	30,6	34,1	16,6-45,5
Työtoiminta kokonaisuutena (n=19 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat…[101])	31,2	34,2	8,0-50,4
Laskettu niiden yksiköiden tietojen perusteella, jotka ilmoittivat toteutuneet työpäivät ja kyseiseen palveluun välittömästi kohdistuneen rahoituksen (kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla toiminnasta aiheutuneet välittömät kustannukset). Tulosten perustana olevien vastausmäärien vähyyteen vaikutti puutteellisten vastausten lisäksi yksiköiden rahoitusrakenteet – osalla yksiköistä rahoitus tuli ”kertasummana yksikön toimintaan” tai toiseen palveluun kohdistuvan rahoituksen osana.			

Taulukko 21: Kuntasektorin rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) toteutunutta vajaakuntoisen työpäivää kohti (kuntien yksikkökustannus) tietyissä tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden palveluissa vuonna 2001.

[96] Vastanneissa yksiköissä toteutuneiden työpäivien määrän ja palveluun kohdistuneen rahoituksen osamäärä (ei siis yksiköittäin laskettujen keskiarvojen keskiarvo).

[97] …sosiaalihuoltolain mukaisen toiminnan työpäivien määrä- ja kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin… (toteutuneita työpäiviä 191 145 ja vastaava kuntien rahoitus 10 931 338 euroa).

[98] …kehitysvammaisten työtoiminnan työpäivien määrä- ja kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin… (toteutuneita työpäiviä 61 896 ja vastaava kuntien rahoitus 1 816 495 euroa).

[99] …mielenterveyskuntoutujien työtoiminnan työpäivien määrä- ja kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin… (toteutuneita työpäiviä 13 273 ja vastaava kuntien rahoitus 537 796 euroa).

[100] …sosiaalihuollon työtoiminnan työpäivien määrä- ja kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin… (toteutuneita työpäiviä 8 599 ja vastaava kuntien rahoitus 263 036 euroa).

[101] …kehitysvammaisten ja / tai mielenterveyskuntoutujien ja / tai sosiaalihuollon työtoiminnan työpäivien määrä- ja vastaaviin kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin… (toteutuneita työpäiviä 83 768 ja vastaava kuntien rahoitus 2 617 326 euroa).

	Tarkasteltujen n=5 yksikön työntekijät / asiakkaat 31.12.2001	
	Henkilöä	%-osuus
Vajaakuntoiset työntekijät / asiakkaat	224	75
- *Työsuhteinen työllistäminen*[102]	168	56
Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen	*146*	*49*
Työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla	*22*	*7*
- Työtoiminta (työosuusraha)[103]	48[104]	16
- Muu kuntouttava ja työllistymis-mahdollisuuksia parantava toiminta	8[105]	3
Ei-vajaakuntoiset työntekijät (n=5)	73	25
Henkilöstö yhteensä (n=5)	297	100

Taulukko 22: Viiden ”hyvin tuotannollisen” työllistämisyksikön henkilöstörakenne 31.12.2001.

[102] Sisältää avotyön
[103] Sisältää avotyötoiminnan
[104] Käytännössä kehitysvammaisten työtoiminta (20 henkilöä) ja mielenterveyskuntoutujien työtoiminta (28).
[105] Käytännössä työhallinnon työharjoittelu / työelämävalmennus (2 henkilöä), Kelan työhön valmennus (3) ja työkokeilu (3).

	Tarkasteltujen n=5 yksiköiden toiminnan rahoitus vuonna 2001 (euroa)	%	Rahoitus vajaakuntoisen työpäivää kohti[106] (euroa)
Liiketoiminnan tulot (muu kuin työllistämispalveluiden myynti)	6 658 279	77	134,2
Julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot)	2 027 372	23	40,9
josta			
Kuntasektorin rahoitus[107]	*1 735 078*	*20*	*35,0*
Valtiosektorin rahoitus (Työhallinto, ESR, RAY, Kela…)	*292 294*	*3*	*5,9*
(n=5)			
Rahoitus yhteensä (n=5)	8 685 651	100	175,1

Taulukko 23: Viiden ”hyvin tuotannollisen” työllistämisyksikön toiminnan rahoitus vuonna 2001.

Kuvio 2: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitus vajaakuntoisen työpäivää kohti (2001): kaikki vastanneet ja vertailun vuoksi 5 "hyvin tuotannollista" yksikköä

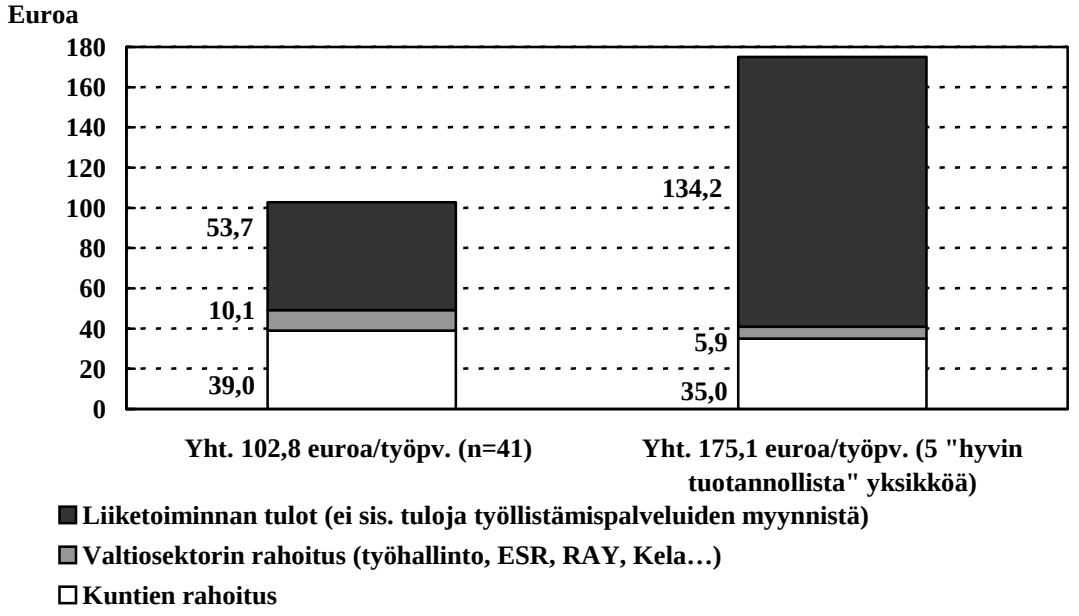

[106] Tarkasteltujen viiden yksikön vajaakuntoisten työllistämistoiminnassa toteutui vuonna 2001 kaikkiaan 49 611 työ- / työtoiminta- yms. päivää, joista työsuhteisessa toiminnassa 39 093, työtoiminnassa 7 853, sekä muussa kuntouttavassa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavassa toiminnassa 2 665 päivää.
[107] Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta aiheutuneet välittömät kustannukset (lisättynä mahdollisella tulovirralla työllistämispalveluiden myynnistä muille kunnille).

4. TUETUN TYÖLLISTYMISEN YKSIKÖT JA PALVELUT

4.1. Yksiköiden määrä ja ylläpitäjät

Tuetun työllistymisen yksiköille / palveluille lähetetyistä kysymyslomakkeista palautui kaikkiaan 89, joista 27:ssä ilmoitettiin harjoitettavan tutkimuksessa käytetyn määritelmän (kpl 1) kriteerit täyttävää tuetun työllistymisen palvelua. Kun vastausten joukosta poistettiin ne, joissa toiminta ei selkeästi täyttänyt tutkimuksessa käytettyjä tuetun työllistymisen ”yleisesti hyväksyttyjä” kriteerejä, sekä yksiköt, joissa tuetun työllistymisen palvelu alkoi käytännössä vasta vuoden 2002 puolella, tarkastelun kohteeksi jäi kaikkiaan 21 tuetun työllistymisen yksikön vastaukset. Tuetun työllistymisen yksiköiden kokonaismäärää arvioitaessa on huomioitava myös tuotannollisille työllistämisyksiköille kohdennetuilla kysymyslomakkeilla ilmoitetut tuetun työllistymisen palvelut, jotka eivät palauttaneet erillistä tuetun työllistymisen kysymyslomaketta (7 yksikköä), sekä ”varmuudella tiedetyt” tuetun työllistymisen yksiköt, jotka eivät palauttaneet kumpaakaan kysymyslomaketta (5). Lisäksi neljässä vastauksessa ilmoitettiin tuetun työllistymisen palvelun käynnistymisestä vuonna 2002. Tämän tutkimuksen ja ”kenttätietouden” perusteella maassamme oli vuoden 2001 lopussa toiminnassa *vähintään* 33 tuetun työllistymisen yksikköä (21+7+5). Huomaa, että yksikkömäärä on laskettu eri tavalla kuin tuotannollisten työllistämisyksiköiden kohdalla kappaleessa 3.1.[108]: mainittujen 33 tuetun työllistymisen hankkeen joukossa oli myös saman organisaation / ylläpitäjän saman kunnan alueella sijaitsevia hankkeita[109].

Sisältääkö esitetty määrä kaikki tuetun työllistymisen yksiköt? Ei varmaankaan: mainittujen 33 yksikön lisäksi toiminnassa oli varmuudella ainakin kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden yhteydessä toimivia tuetun työllistymisen palveluita. Tällaisten yksiköiden vastauksia jäi varmuudella saamatta sillä tämä tutkimus ei tuotannollista työllistämistoimintaa tarkastelevalta osaltaan kohdistunut lainkaan kehitysvammaisten työtoimintayksiköihin – ja kun ”emoyksikön” ei tarvinnut vastata kyselyyn, jäi vastaaminen myös tuetun työllistymisen palvelun osalta helposti tekemättä. Kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden toimintaa tarkastelleen Hyvärinen ym. (2002) tutkimuksen mukaan 34 ”kehitysvammaisia työllistävää työ- ja toimintakeskusta” (lähinnä kehitysvammaisten työtoimintayksiköitä) harjoitti syksyllä 2002 tuetun työllistymisen palvelua – ja nämä yksiköt olivat vain osin samoja kuin tähän tutkimukseen vastanneet yksiköt. Jatkoselvityksiä varten opetus on, että tuetun työllistymisen kysymyslomakkeet on kohdistettava hyvin laajalle joukolle työllistämisyksiköitä (ml. myös työtoimintayksiköt) ja tarkastelun kohteena on oltava tuotannollista toimintaa harjoittavien yksiköiden koko toiminta (ei vain tuetun työllistymisen palvelu). Tuetun työllistymisen kysymykset on lisäksi kysyttävä samalla kysymyslomakkeella tuotannollisten työllistämistyöllistämisyksiköiden tietojen kanssa. Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden – tuotannolliset työkeskukset jne. – kohdalla tuetun työllistymisen palvelun rooli ja merkitys tuli hyvin selvitetyksi. Ainoastaan parin työllistymisen monipalvelukeskuksen toiminnan rakenne ja mahdollisen tuetun työllistymisen palvelun olemassaolo jäi epäselväksi (ks. tarkemmin kpl 2). **Arviona tuetun työllistymisen yksiköiden ja palveluiden kokonaismäärästä käytetään jatkossa em. puutteista huolimatta 33 yksikköä (arvio N=33).**

Eri tutkimuksissa viime vuosina esitetyt arviot tuetun työllistymisen yksiköiden ja tuetusti työllistyneiden määristä eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Eroja aiheuttavat mm. käytetty tuetun työllistymisen määritelmä / kriteerit ja tarkastelun kattavuus. Tutkimus on voinut

[108] Tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrää laskettaessa huomioitiin saman organisaation yksiköistä erillisinä ainoastaan eri kunnissa sijaitsevat yksiköt.

[109] Esimerkiksi Helsingin kaupungin tuotannollisten työllistämisyksiköiden (kehitysvammaisten työtoiminta-yksiköitä) yhteydessä toimivat tuetun työllistymisen palvelut on huomioitu erillisinä tuetun työllistymisen yksikköinä.

kohdistua ainoastaan tietyn kohderyhmän (esimerkiksi kehitysvammaiset) parissa työskenteleviin yksiköihin tai vain tiettyjä tuotannollisten työllistämisyksiköiden tyyppejä edustavien yksiköiden yhteydessä toimiviin tuetun työllistymisen palveluihin (esimerkiksi tuetun työllistymisen palvelut osana monipalvelukeskusten palveluvalikoimaa). Tutkimus on voinut keskittyä myös vain tietyn ylläpitäjätahon yksiköihin (esimerkiksi erityishuoltopiirien ylläpitämät tuetun työllistymisen yksiköt). Tuetun työllistymisen verkoston (Finse) sisäiset kyselyt eivät myöskään anna aivan täydellistä kuvaa menetelmän tilanteesta maassamme. Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden - ja tuetusti työllistyneiden henkilöiden - määriä on jo mainitun Hyvärinen ym. (2002) tutkimuksen lisäksi arvioitu ainakin seuraavissa tutkimuksissa ja selvityksissä Ylipaavalniemi (2001), Ala-Kauhaluoma (2000), Saloviita ym. (2000) ja Sariola (1998). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tuetun työllistymisen hankkeiden määrä on viime vuosina hiljalleen lisääntynyt, joskaan ei siinä määrin kuin on odotettu.

Kunnat olivat vuonna 2001 merkittävimpiä tuetun työllistymisen palveluiden välittömiä ylläpitäjätahoja kaikkiaan 40 prosentin osuudella yksiköistä. Yksityisten ylläpitäjien (järjestöt, yhdistykset ja säätiöt) osuus oli yhteensä 45 prosenttia ja loput 15 prosenttia olivat kuntayhtymien ylläpitämiä yksiköitä. Kunnat ja kuntayhtymät voivat välittömän ylläpitäjäroolin lisäksi tietysti toimia esimerkiksi säätiömuodossa toimivien yksiköiden taustayhteisöinä. Vuoden 1999 lopun tilanteeseen (Ylipaavalniemi, 2001) verrattuna ylläpitäjäjakauma ei ole juuri muuttunut. Hyvärinen ym. (2002, s. 41) mukaan kuntien välittömästi ylläpitämien tuetun työllistymisen yksiköiden osuus oli 62 prosenttia. Tätä tämän tutkimuksen tuloksena saatuun verrattuna erilaista ylläpitäjärakennetta selittää kyseisen tutkimuksen rajoittuminen ainoastaan kehitysvammaisia työllistävien tuotannollisten työllistämisyksiköiden yhteydessä toimineisiin yksiköihin. (Taulukko 24)

Tuettu työllistyminen on voimakkaasti keskittynyt Etelä- ja Länsi-Suomen lääneihin. Vuoden 2001 lopussa toimineista yksiköistä 55 prosenttia sijaitsi Etelä-Suomen läänin alueella. Etelä- ja Länsi-Suomen lääneissä toimi peräti 79 prosenttia yksiköistä[110]. Tuetusti työllistyneiden osalta keskittyminen oli vieläkin voimakkaampaa (ks. kpl 4.2.). (Taulukko 25)

	Välitön ylläpitäjätaho	
	31.12.2001 (%-osuus)	31.12.1999[111] (%-osuus)
Kunta	40	41
Kuntayhtymä	15	18
Järjestö / yhdistys	24	24
Säätiö	21	12
	n=N=33[112]	n=17 (N=31)

Taulukko 24: Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden välittömät ylläpitäjätahot.

[110] Hyvärinen ym. (2002) tutkimuksen mukaan *kehitysvammaisia* työllistävien tuotannollisten työllistämisyksiköiden yhteydessä toimivista tuetun työllistymisen hankkeista 53 prosenttia sijaitsi Etelä-Suomen läänin alueella. Etelä- ja Länsi-Suomen läänien alueella yksiköistä toimi yhteensä 85 prosenttia.

[111] Ylipaavalniemi (2001)

[112] Tässä n=33, sillä vastanneiden 21 yksikön tietojen lisäksi on huomioitu myös tuotannollisten työllistämisyksiköiden yhteydessä toimineet yksiköt, jotka ilmoittivat tuetun työllistymisen palvelun olemassaolosta tuotannollisten työllistämisyksiköiden kysymyslomakkeella (7 yksikköä) ja ”varmuudella tiedetyt” tuetun työllistymisen yksiköt, jotka eivät palauttaneet kumpaankaan kysymyslomaketta (5).

Lääni	Tuetun työllistymisen yksiköt 31.12.2001		
	Yksikköä	%-osuus	
Etelä-Suomi	18	55	Ahvenanmaan läänissä ei kerättyjen tietojen perusteella toiminut tuetun työllistymisen yksiköitä. Tiedot perustuvat kerättyihin tietoihin ja puuttuvien yksiköiden osalta kohdalla taustaselvityksiin.
Länsi-Suomi	8	24	
Itä-Suomi	3	9	
Oulu	2	6	
Lappi	2	6	
Yhteensä	33	100	

Taulukko 25: Toiminnassa olleet tuetun työllistymisen yksiköt / palvelut lääneittäin 31.12.2001.

4.2. Asiakkaat ja henkilöstö

Tutkimuksessa huomioiduissa 21 tuetun työllistymisen yksikössä / palvelussa raportoitiin olleen kaikkiaan 559 asiakasta[113] (31.12.2001), joista tuetusti työllistyneitä oli 148. Tuetusti työllistyneiden määrä vaihteli yksiköittäin 0-23 henkilön välillä. Keskimäärin tuetusti työllistyneitä asiakkaita oli 7. Vastanneiden joukossa oli lukuisia vasta aivan toimintansa alkuvaiheessa olleita ja / tai hyvin vähäisen resurssein toimineita tuetun työllistymisen palveluita. Aloittavien yksiköiden toiminnan volyymit olivat luonnollisesti vielä pieniä. Hyvin vähäisin resurssein toimineilla palveluilla ”tuloksenteko” on epäilemättä kärsinyt panostuksen vähäisyydestä – myös tuetun työllistymisen yksiköiden resursseja kasvatettaessa vallinnevat aluksi kasvavat skaalatuotot. Eniten tuetusti työllistyneitä asiakkaita omanneilla viidellä yksiköllä oli yhteensä 86 tuetusti työllistynyttä asiakasta (31.12.2001), eli yksikköä kohti keskimäärin 17. Nämä yhtä lukuun ottamatta pääkaupunkiseudulla toimineet yksiköt kuvastavat tuetun työllistymisen menetelmän mahdollisuuksia – mikäli siihen uskotaan ja panostetaan pitkäjänteisesti. Vertailun vuoksi: Hyvärinen ym. (2002, s. 28) mukaan ”kehitysvammaisten työ- ja toimintakeskuksissa oli syksyllä 2002 tuetusti työllistyneitä kehitysvammaisia asiakkaita yhteensä 123”. Erityishuoltopiirien ylläpitämien työ- ja päivätoimintakeskusten yhteydessä toimivissa tuetun työllistymisen palveluissa oli vuoden 2002 *aikana* (ei siis tietyllä hetkellä) yhteensä noin 130 tuetusti työllistynyttä asiakasta (Kuntaliitto, 2003). (Taulukko 26)

Tuetusti työllistyneet henkilöt löytyvät suurelta osin Etelä-Suomen läänistä. Etelä-Suomen läänin alueella toimivilta yksiköiltä saaduissa 14 vastauksessa raportoitiin yhteensä 98 tuetusti työllistynyttä henkilöä (31.12.2001). Asiakkaita kyseisillä yksiköillä oli kaikkiaan 395. Vastausten perusteella Etelä-Suomen läänissä toimineiden yksiköiden osuus oli vuoden 2001 lopussa 66 prosenttia kaikista tuetusti työllistyneistä ja 71 prosenttia kaikista tuetun työllistymisen prosessissa olleista henkilöistä (n=21, 559 henkilöä). (Taulukko 26)

Saatujen vastausten perusteella on mahdollista esittää arvio tuetusti työllistyneiden henkilöiden kokonaismäärästä (arvio N=33, ks. kpl 4.1.). Lähinnä tiettyjen kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden yhteydessä toimivien tuetun työllistymisen palveluiden puuttumista lukuun ottamatta kenttää hyvin edustavien vastausten perusteella voidaan **tuetun työllistymisen prosessissa olleiden henkilöiden kokonaismääräksi arvioida 880 henkilöä, joista tuetusti työllistyneitä oli 230** (31.12.2001, arvio N=33). Tuetusti työllistyneiden kokonaismäärä on

[113] Koko tuetun työllistymisen prosessin asiakasmäärä (ks. kpl 1). Lukuun sisältyvät myös vasta tuetun työllistymisen suunnitteluvaiheessa olleet henkilöt.

parin viime vuoden aikana säilynyt vähintään ennallaan tai jonkin verran noussut[114]. Toiminnan volyymissa ei kuitenkaan ole tapahtunut monien odottamaa läpimurtoa. (Taulukko 26)

Tuetun työllistymisen menetelmä on kehittyi maassamme vuosina 1999-2001 volyymin näkökulmasta hitaasti ja ilman yksiköiden toimintaedellytyksiä kertaheitolla parantavia uudistuksia. Sen sijaan menetelmän sisältö, soveltamistavat ja toimijoiden yhteistyö ovat kehittyneet viime vuosina paljonkin: esimerkkeinä voidaan mainita tuetun työllistymisen laatustandardin (Puolanne ym., 2000) valmistuminen ja käyttöönotto kentällä, sekä tuetun työllistymisen työvalmentajille kohdennetun 18 opintoviikon laajuisen TRADES-Diploma koulutusohjelman käynnistyminen[115]. Vuoden 2003 alussa toteutui myös menetelmän merkitystä ja vakiintumista potentiaalisesti hyvinkin paljon edistävä uudistus: 1.1.2003 lukien laissa julkisesta työvoimapalvelusta (1295/2002, 6. luku 13. §) annetaan työvoimaviranomaisille mahdollisuus hankkia ostopalveluina tuetun työllistymisen palveluita (”työhön valmennusta”) vajaakuntoisille henkilöasiakkailleen. Lakimuutos avasi käytännössä toisen potentiaalisen ei-projektirahoitukseen perustuvan toiminnan pääasiallisen rahoituslähteen tuetun työllistymisen yksiköille. Kuntarahoituksen lisäksi toiminta voidaan nyt rahoittaa kokonaan tai osittain myymällä palvelua työhallinnolle. On mielenkiintoista nähdä missä määrin työvoimaviranomaiset tulevat tuetun työllistymisen palvelua ostamaan ja missä määrin sitä kyetään niille ostettavaksi tarjoamaan – ja kuinka suuria alueellisia eroja työhallinnon palveluostoissa tulee olemaan.

Tuetun työllistymisen työvalmentajien työssä riittää haasteita. On vaikeaa ”myydä” vajaakuntoisia henkilöitä yrityksiin työsuhteisiksi työntekijöiksi tilanteessa, jossa keskivertotyönantaja ei tunne tuetun työllistymisen menetelmää etukäteen ja avotyötoiminta- tai avotyöpaikkoja aiemmin järjestäneet työnantajat ovat tottuneet siihen, ettei vajaakuntoisista työntekijöistä juuri tarvitse maksaa ja mahdollinen työsuhde (avotyö) solmitaan vajaakuntoisen ja hänen taustaorganisaationaan toimivan työllistämisyksikön välillä. Harppaus ”ei palkkaa - ei työsuhdetta” -tilanteesta palkkatyösuhteeseen jopa käyvällä palkalla on (myös) työnantajalle iso. Tarve tiedotukselle ja asenteiden muuttumiselle on vielä (-kin) suuri. Onnistuneet esimerkit – yksikin tuetusti työllistynyt – voivat vaikuttaa suurenkin yrityksen / yhteisön suhtautumiseen yllättävän paljon avaten työllistymismahdollisuuksia seuraaville. Kunhan tietty yleinen tietoisuuden taso tuetun työllistymisen menetelmästä on saavutettu ja toiminnan volyymi on kasvanut sen verran, ettei aivan marginaalisesta toiminnasta enää ole kyse, monia positiivisia elementtejä[116] omaavan menetelmän volyymin huomattavallekin kasvulle (mikäli palvelun tarjoamisen edellytyksistä huolehditaan) ei ole esteitä. Vajaakuntoisille työpaikkoja avoimilta työmarkkinoilta hankkivat henkilöt pyrkivät yhä enenevässä määrin hankkimaan nimenomaan työsuhteisia työpaikkoja ja tämä tehdään potentiaalisille työnantajille heti selväksi.

---

[114] Ylipaavalniemi (2001) mukaan tuetusti työllistyneenä oli vuoden 1999 lopussa arviolta 250-260 henkilöä ja tuetun työllistymisen prosessissa oli asiakkaita yhteensä n. 670-740. Mainittu työllistyneiden määrän säilyminen ennallaan tai jopa pieni kasvu voidaan on perusteltavissa siten, että tässä tutkimuksessa esitettyä työllistyneiden kokonaismäärää laskettaessa käytetty oletus kaikkien tuetun työllistymisen yksiköiden määrästä (arvio N=33) ei varmuudella kata kaikkia toimineita yksiköitä (ks. kpl 4.1.). Lisäksi Ylipaavalniemi (2001) arviota tehtäessä ei vastanneiden yksiköiden ilmoittamien tuetusti työllistyneiden henkilöiden määrän perusteella suoraviivaisesti arvioitu kaikkien tuetusti työllistyneiden määrää - kuten tässä tutkimuksessa on tehty - vaan arvioon tehtiin ”skaalakorotus” (vastauksissa oli tuolloin nähtävissä niiden selkeä painottuminen pieniin yksiköihin). Myös hyväksyminen tutkimuksessa tarkasteltujen tuetun työllistymisen yksiköiden joukkoon on tässä tutkimuksessa tehty hieman tiukemmin perustein.

[115] TRADES-Diploma koulutusohjelma kehitettiin vuosina 1998-2000 Kuntoutussäätiön EU-rahoitteisen tuetun työllistymisen kehittämisohjelman (TRADES -projekti) osana.

[116] Tuettu työllistyminen menetelmänä on erinomainen mm. siksi, että se auttaa vajaakuntoisia sijoittumaan nimenomaan avoimille työmarkkinoille, minkä ainakin teoriassa pitäisi olla kaikkien erityistyöllistämistoimien lopullinen päämäärä. Todennäköisyys onnistua avoimille työmarkkinoille työllistymisessä ja työpaikan säilyttämisessä (kenties jopa työvalmentajan tuen tarpeen päättyminen) on oletettavasti suurempi kuin vajaakuntoisia muiden menetelmien kautta työllistettäessä, toki olettaen taustatekijät yhtäläisiksi.

Tutkimuksessa tarkastelluissa 21 tuetun työllistymisen yksikössä oli yhteensä 30 toimihenkilöä – lähinnä työvalmentajaa – vuoden 2001 lopussa[117]. Käytettävissä ollut keskimääräinen henkilöstöresurssi oli näin 1,4 työntekijää / tuetun työllistymisen yksikkö[118]. Yksiköillä oli keskimäärin 5 tuetusti työllistynyttä asiakasta käytettävissä ollutta kokopäiväistä henkilöstöresurssia (≈ työvalmentajaa) kohti[119]. Tuetun työllistymisen prosessissa (sisältäen tuetusti työllistyneet) oli vastaavasti keskimäärin 19 henkilöä / kokopäiväinen toimihenkilöresurssi. Vain kehitysvammaisia asiakkaita omanneilla yksiköillä[120] käytettävissä ollut henkilöstöresurssi suhteessa tuetusti työllistyneiden ja tuetun työllistymisen prosessissa olleiden määriin oli suunnilleen samaa tasoa: kokopäiväistä (työvalmentajan) henkilöstöresurssia kohti yksiköillä oli keskimäärin 5 tuetusti työllistynyttä ja 20 tuetun työllistymisen prosessissa (sis. tuetusti työllistyneet) ollutta henkilöä (31.12.2001). Saatujen vastausten perusteella tuetun työllistymisen prosessiin kohdistuneen lähinnä työvalmentajien työpanoksen määräksi voidaan arvioida vähintään[121] 45-50 työntekijää (31.12.2001, arvio N=33). Kyseessä on arvio tuettuun työllistymiseen kohdistuneen kokopäiväisen henkilöstöresurssin määrästä, ei kaikkien työvalmentajien yms. määrästä. Toimineiden työvalmentajien määrä oli suurempi, sillä kaikki heistä eivät työskennelleet kokopäiväisesti tuetun työllistymisen parissa ja osa työskenteli osapäiväisessä työsuhteessa.

Vastanneet yksiköt (n=21) raportoivat kaikkiaan 133 asiakkaan olleen tuetun työllistymisen suunnitteluvaiheessa vuoden 2001 lopussa. Heidän kohdallaan tuettu työllistyminen sitä mahdollisesti edeltävine toimenpiteineen oli suunnitteilla, mutta he eivät vielä olleet edes varsinaisten valmisteluvaiheen toimenpiteiden piirissä[122]. Valmisteluvaiheessa olleista 278 henkilöstä lähes puolet (48%) oli avotyötoiminnan ja 18 prosenttia työtoiminnan piirissä[123]. Valmisteluvaiheessa olleista 16 prosenttia oli jo työsuhteessa (työsuhde työllistämisyksikköön) työpaikan sijaitessa työllistämisyksikössä tai tavallisessa työyhteisössä (avotyö). Tuetun työllistymisen yksiköt harjoittivat keskimäärin 2,3 valmisteluvaiheen toimenpidettä. Yksiköistä 76 prosenttia harjoitti valmisteluvaiheen toimenpiteenä avotyötoimintaa ja 62 prosenttia työtoimintaa. Näiden lisäksi käytössä oli satunnaisemmin ja pienemmässä mittakaavassa muita toimenpiteitä. Tuetusti työllistyneistä valtaosa (90%) oli työllistyneenä ilman työhallinnon työllistämis- tai yhdistelmätukia. (Taulukot 27-29)

Tuetun työllistymisen yksiköiden asiakkaiden työpäiviä toteutui vuonna 2001 vajaat 79 000 (arvio N=33), joista 31 prosenttia oli tuetusti työllistyneiden (tuetun työllistymisen vaiheen) työpäiviä ja loput 69% valmisteluvaiheen eri toimenpiteissä toteutuneita työ-, työtoiminta- yms. päiviä. Yksikköä kohti työpäiviä toteutui keskimäärin vajaat 2 400. Tuetusti työllistyneet kävivät vuonna 2001 työssä keskimäärin 2,2 päivänä viikossa ja työpäiviä kertyi vuodessa

---

[117] Työntekijäresurssit ilmoitettiin tuetun työllistymisen prosessiin käytetyksi kokopäiväiseksi työajaksi muutettuina. Jos esimerkiksi kehitysvammaisten työtoimintayksikössä oli tarkasteluhetkellä kolme tuetun työllistymisen työvalmentajina 50 prosenttia työajastaan toimivaa työntekijää, tuetun työllistymisen prosessiin käytettynä henkilöstöresurssina huomioidaan 1,5 työntekijää.

[118] Tuetun työllistymisen yksikkö tarkoittaa suuremmissa organisaatioissa (kuten Helsingin kaupunki) ”erillisiä” tuetun työllistymisen yksiköitä / palveluita, jotka usein toimivat organisaation tuotannollisten työllistämisyksiköiden yhteydessä.

[119] Työllistyneiden määriä tarkasteltaessa on huomioitava, että vastanneiden yksiköiden joukossa oli useita vasta aloittaneita yksiköitä – työvalmentaja oli jo aloittanut työnsä, mutta asiakkaiden saattaminen / ehtiminen tuettuun työllistymiseen asti vaatii pitkäjänteistä työtä…

[120] Vastanneista 21 yksiköstä 11:sta kaikki asiakkaat olivat kehitysvammaisia (31.12.2001).

[121] Todellisuudessa yksiköitä oli toiminnassa enemmän kuin 33 (ks. kpl 4.1.).

[122] Mikäli tuetun työllistymisen yksikön asiakkaaksi tuleva henkilö on jo tullessaan esimerkiksi työtoiminnan tai avotyötoiminnan piirissä, hän on kirjautunut suoraan valmisteluvaiheessa olevaksi.

[123] Lähinnä valmisteluvaiheen työtoiminnan kohdalla monet yksiköt olivat ilmoittaneet ”kaikki” kyseisessä tuotannollisessa työllistämisyksikössä työtoiminnassa olleet henkilöt tuetun työllistymisen prosessin asiakkaiksi, vaikka tämä ei selvästikään ollut mahdollista mm. tuettuun työllistymiseen käytettävissä olleen henkilöstöresurssin perusteella. Näissä tapauksissa valmisteluvaiheen työtoimintaan osallistuvien määrä jätettiin kokonaisuudessaan huomioimatta vaikka prosessin piirissä todella olleita henkilöitä epäilemättä oli jonkin verran työtoiminnassa.
Näin ollen tässä esitetty valmisteluvaiheen työtoiminnan henkilömäärä (ja sen osuus valmisteluvaiheen toiminnoista) oli todellisuudessa jonkin verran korkeampi.

keskimäärin 105[124]. Valmisteluvaiheen toimenpiteiden keskimääräiseksi intensiteetiksi saadaan vastaavalla tavalla 2,6 työpäivää viikossa. (Taulukot 30-32)

Tuetun työllistymisen yksiköiden asiakkaiden arvioidut pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt[125] painottuivat voimakkaasti kehitysvammoihin ja mielenterveysongelmiin. Kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien osuus oli tuetusti työllistyneistä yhteensä 85 prosenttia, valmisteluvaiheen toimenpiteissä olleista 92 prosenttia ja kaikista tuetun työllistymisen prosessin asiakkaista (pl. suunnitteluvaiheessa olleet) 90 prosenttia (31.12.2001). Lähes kaikkien muiden asiakkaiden kohdalla pääasiallisen heikon työmarkkina-aseman syyn nähtiin kuuluvan luokkaan ”muu heikon työmarkkina-aseman syy”[126]. Tulokset ovat täysin loogisia kun muistaa eri vajaakuntoisryhmien työpotentiaalin (ks. liite 2, taulukot 2-1 – 2-3) – juuri kehitysvammaiset ja mielenterveyskuntoutujat tarvitsevat työllistyäkseen ja hyötyvät eniten tuetun työllistymisen kaltaisesta palvelusta erityisesti sen intensiivisimmässä muodossaan. Tuetun työllistymisen yksiköiden asiakkaiden arvioitujen heikon työmarkkina-aseman syiden jakaumassa näyttää tapahtuneen mielenkiintoinen muutos vuosina 1999-2001. Ylipaavalniemi (2001) mukaan kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien osuus tuetun työllistymisen prosessin asiakkaista (tuolloin ml. myös suunnitteluvaiheen asiakkaat) oli vain 57 prosenttia (31.12.1999). Tuettu työllistyminen näyttää olevan vakiintumassa entistä kiinteämmin juuri mainittujen kohderyhmien työllistymisen tukitoimeksi. Erityisesti kehitysvammaisten työ-toimintayksiköiden yhteydessä toimivat tuetun työllistymisen palvelut ovatkin selkeästi lisääntyneet ja vakiinnuttaneet[127] toimintaansa mainitulla periodilla. Muutoksen taustalla voi toki olla myös projekti- tai kokeiluluonteisina toimineiden muille kohderyhmille kohdennettujen palveluiden lopettamiset ja kohderyhmämuutokset, sekä tietysti erot kyselyihin vastanneiden yksiköiden edustavuudessa.

Tutkimusta tehtäessä ilmeni usein ongelmia ”irrottaa” tuetun työllistymisen yksikön (ja prosessin) toiminta tyypillisesti samassa yhteydessä toimivan tuotannollisen työllistämisyksikön muusta toiminnasta (rahoituksen kohdalla ongelma oli vieläkin suurempi, ks. kpl 4.3.). Tuetun työllistymisen yksikön asiakkaita ovat vain he, joiden kohdalla aktiivisesti ja suunnitelmallisesti pyritään avoimille työmarkkinoille työllistymiseen siten, että työsuhde solmitaan työntekijän ja työnantajana toimivan tavallisen työyhteisön välillä. Tuetun työllistymisen prosessissa eivät välttämättä ole mukana kaikki tuotannollisen työllistämisyksikön kautta avotyötoiminnassa tai avotyössä olevat henkilöt, kaikista yksikössä työskentelevistä vajaakuntoisista puhumattakaan. Tuloksissa ei ole hyväksytty sellaisten yksiköiden tietoja, joissa ilmoitettu tuetun työllistymisen suunnittelu- ja / tai valmisteluvaiheen volyymi on suhteessa resursseihin selkeästi liian suuri – eli kysymys on ymmärretty väärin. Ongelmia aiheutti erityisesti valmisteluvaiheen työtoiminnassa olleiden määrä: useissa yksiköissä tähän kysymykseen oli vastattu ilmoittamalla kaikki työllistämisyksikössä työtoiminnassa olleet henkilöt. Kyseisten osittain virheellisten tietojen kokonaan huomiotta jättäminen on poistanut laskennasta myös todellisuudessa tuetun työllistymisen prosessin piirissä olleita henkilöitä, joten esitetyt tuetun työllistymisen valmistelu- ja suunnitteluvaiheen volyymitiedot eivät ainakaan ole yliarvioituja.

---

[124] Tässä on oletettu tuetusti työllistyneiden asiakkaiden määrän (31.12.2001) vastaavan työllistyneiden määrää vuoden 2001 aikana keskimäärin. Luku on laskettu jakamalla vuonna 2001 toteutuneiden tuetun työllistymisen vaiheen työpäivien määrä (24 200, arvio N=33) tuetusti työllistyneiden määrällä (230, arvio N=33, 31.12.2001) ja viikkotason lukua laskettaessa jakamalla osamäärä vielä 47:llä (= työviikkojen määrä kalenterivuoden aikana).

[125] Mahdollinen diagnosoitu vamma / vajavuus *ei välttämättä* ole merkittävin heikon työmarkkina-aseman syy.

[126] Sisältää päihdeongelmien ja / tai sosiaalisten syiden takia työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset, sekä muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2).

[127] Hyvärinen ym. (2002, s. 37) mukaan 90 prosentissa tuettua työllistymistä harjoittavista kehitysvammaisia työllistävistä työ- ja toimintakeskuksista toiminta on pysyväisluonteista ja vain 10 prosentissa projektiluonteista.

	Asiakkaita 31.12.2001 (henkilöä)							
	Yhteensä		Keskiarvo			Mediaani	Maksimi	Minimi
		%	Kaikki	Viisi suurinta	Viisi pienintä			
Suunnitteluvaihe[128]	133	24	6	19	0	5	35	0[129]
Valmisteluvaihe[130]	278	50	13	32	1	11	56	0[131]
Tuetusti työllistyneitä[132] (n=21)	148	26	7	17	1	5	23	0[133]
Tuetun työllistymisen prosessi yht. (n=21)	559	100	26	58	6	20	108	2
Suunnitteluvaihe	210		Koko kentän luku (arvio N=33) on arvioitu vastanneiden yksiköiden tietojen perusteella olettaen puuttuvien yksiköiden vastaavan kooltaan ja toiminnan rakenteeltaan vastanneita yksiköitä – ts. vastanneiden hankkeiden joukko on edustava…					
Valmisteluvaihe	440							
Tuetusti työllistyneitä (arvio N=33)	230							
Tuetun työllistymisen prosessi yht. (arvio N=33)	880							

Taulukko 26: Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden asiakkaat (31.12.2001).

	Vastanneet yksiköt (n=21) 31.12.2001	
	(henkilöä)	%
Työtoiminta (työosuusraha)	51	18
Avotyötoiminta (työosuusraha)	133	48
Työsuhteinen työ työllistämisyksikössä[134]	20	7
Avotyö[135]	25	9
Työkokeilu	17	6
Työharjoittelu / työelämävalmennus	2	1
Kelan työhön valmennus	2	1
Muut toimenpiteet	28	10
Valmisteluvaihe yhteensä (n=21)	278	100

Taulukko 27: Tuetun työllistymisen yksiköiden valmisteluvaiheen asiakkaat (31.12.2001).

[128] Asiakkaan tuettua työllistymistä tai sitä edeltävänä vaiheena avotyötä, avotyötoimintaa, työharjoittelua, työkokeilua, työhön valmennusta yrityksessä / yhteisössä valmistellaan – alkukartoitus, suunnitelmat…

[129] Vastanneista n=21 hankkeesta seitsemässä ei ilmoitettu olleen asiakkaita tuetun työllistymisen suunnitteluvaiheessa (31.12.2001).

[130] Asiakas on avotyössä, avotyötoiminnassa, työkokeilussa, työharjoittelussa jne. yrityksessä / yhteisössä. Henkilö voi siis jo olla työsuhteessa, mutta ei vielä yritykseen / yhteisöön, vaan erityistyöllistämisen yksikköön. Erittely taulukossa 27.

[131] Vastanneista n=21 hankkeesta kahdessa ei ilmoitettu olleen asiakkaita tuetun työllistymisen valmisteluvaiheessa (31.12.2001).

[132] Asiakas on työsuhteessa tavalliseen yritykseen tai yhteisöön (=tuetun työllistymisen vaihe). Erittely taulukossa 29.

[133] Vastanneista n=21 hankkeesta kahdessa ei ilmoitettu olleen tuetusti työllistyneitä asiakkaita (31.12.2001).

[134] Ilman työhallinnon työllistämis- tai yhdistelmätukea tai niiden avulla.

[135] Työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta työsuhteessa työllistämisyksikköön.

	Vastanneista (n=21) yksiköstä toimintaa harjoitti 31.12.2001 (yksikköä)	%
Työtoiminta (työosuusraha)	13	62
Avotyötoiminta (työosuusraha)	16	76
Työsuhteinen työ työllistämisyksikössä[136]	3	14
Avotyö[137]	3	14
Työkokeilu	8	38
Työharjoittelu / työelämävalmennus	2	10
Kelan työhön valmennus	1	5
Muut toimenpiteet	3	14
		233
Valmisteluvaihe yhteensä (n=21)	49	

Taulukko 28: Tuetun työllistymisen yksiköiden harjoittamat valmisteluvaiheen toimintamuodot (v. 2001).

	Vastanneet yksiköt (n=21) 31.12.2001 (henkilöä)	%
Työsuhde ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia	133[138]	90
Työsuhde työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla	15[139]	10
		100
Tuetusti työllistyneitä yhteensä (n=21 yksikköä)	148[140]	

Taulukko 29: Tuetusti työllistyneiden asiakkaiden työsuhteisiin liittyvät työllistämis- ja yhdistelmätuet (31.12.2001).

[136] Ilman työhallinnon työllistämis- tai yhdistelmätukea tai niiden avulla.
[137] Työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta työsuhteessa työllistämisyksikköön.
[138] Kysymykseen vastanneista n=21 hankkeesta 18:sta (86%) oli ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia tuetusti työllistyneitä asiakkaita (31.12.2001).
[139] Kysymykseen vastanneista n=21 hankkeesta seitsemällä (33%) oli työllistämis- tai yhdistelmätuen avulla tuetusti työllistyneitä asiakkaita (31.12.2001).
[140] Kysymykseen vastanneista n=21 hankkeesta ainoastaan kuudella (29%) oli sekä työllistämis- tai yhdistelmätuen avulla, että ilman niitä tuetusti työllistyneitä asiakkaita (31.12.2001).

	Toteutuneet työpäivät vuonna 2001				
	Saadut vastaukset	n	keskimäärin / yksikkö	%	Arvio N=33
Valmisteluvaihe[141]	26 432	11-21	1 650	69	54 400
Tuetusti työllistyneet[142]	9 195	12-18	734	31	24 200
Yhteensä	35 627	11-21	2 384	100	78 600

Taulukko 30: Tuetun työllistymisen yksiköiden toiminnassa toteutuneet valmisteluja tuetun työllistymisen vaiheen työ- / työtoiminta- yms. päivät vuonna 2001.

	Toteutuneet työ- / työtoiminta- yms. päivät v. 2001[143] (työpäivää)				
	Saadut vastaukset	n	keskimäärin / yksikkö	%	Arvio N=33
Työtoiminta (työosuusraha)	1 575	11	143	9	4 700
Avotyötoiminta (työosuusraha)	14 979	15	999	61	33 000
Työsuhteinen työ työllistämisyksikössä[144]	3 750	20	188	11	6 200
Avotyö[145]	1 240	20	62	4	2 000
Työkokeilu	2 768	18	154	9	5 100
Työharjoittelu / työelämävalmennus	1 119	20	56	3	1 800
Kelan työhön valmennus	312	21	15	1	500
Muut toimenpiteet	689	21	33	2	1 100
Valmisteluvaihe yhteensä	26 432	11-21	1 650	100	54 400

Taulukko 31: Toteutuneet tuetun työllistymisen valmisteluvaiheen työ- / työtoiminta- yms. päivät vuonna 2001.

[141] Erittely taulukossa 31
[142] Erittely taulukossa 32
[143] Työsuhteinen työllistäminen: päivät, joilta vajaakuntoisille työntekijöille on maksettu palkkaa, työtoiminta: päivät, joilta vajaakuntoisille henkilöille on maksettu työosuusrahaa, muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta: toteutuneiden toimintapäivien määrä.
[144] Ilman työhallinnon työllistämis- tai yhdistelmätukia tai niiden avulla.
[145] Työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta työsuhteessa työllistämisyksikköön.

	Toteutuneet työpäivät vuonna 2001 (työpäivää)				
	Saadut vastaukset	n	keskimäärin / yksikkö	%	Arvio N=33
Ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia	8 053	12	671	91	22 100
Työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla	1 142	18	63	9	2 100
		12-18		100	
Tuetusti työllistyneet yhteensä	9 195		734		24 200

Taulukko 32: Toteutuneet tuetun työllistymisen vaiheen työpäivät vuonna 2001.

	Arvioitu pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001 (%-osuus, 1 syy / henkilö)						
	Kehitys-vamma	Mielen-terveys-ongelma	Tuki-elin-vamma	Aisti-vamma	Muu sairaus [146]	Muu syy [147]	Yht.
Valmisteluvaiheen asiakkaat (n=15-21 yksikön tiedot) - Erittely taulukossa 34 -	60	32	1	2	0	5	100
Tuetusti työllistyneet asiakkaat (n=20-21) - Erittely taulukossa 35 -	69	16	0	0	0	15	100
Kaikki asiakkaat (pl. suunnitteluvaihe, n=15-21)	63	27	1	1	0	8	100

Taulukko 33: Tuetun työllistymisen yksiköiden asiakkaiden arvioidut pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt 31.12.2001.

[146] MS, epilepsia…

[147] Sisältää ”muuten työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset” (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2 kohdat B ja C).

	Arvioitu pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001 (%-osuus, 1 syy / henkilö)						
	Kehitys-vamma	Mielen-terveys-ongelma	Tuki-elin-vamma	Aisti-vamma	Muu sairaus [148]	Muu syy[149]	Yht.
Työtoiminta (työosuusraha, n=15 yksikön tiedot)	71	29	0	0	0	0	100
Avotyötoiminta (työosuusraha, n=19)	81	16	1	1	0	1	100
Työsuhteinen työ työllistämis-yksikössä (n=20)	25	10	5	15	0	45	100
Avotyö[150] (n=21)	20	76	4	0	0	0	100
Työkokeilu (n=20)	53	29	0	6	0	12	100
Työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja ”muut toimenpiteet” yhteensä (n=20-21)	13	84	0	0	0	3	100
Valmisteluvaihe yhteensä (n=15-21)	60	32	1	2	0	5	100

Taulukko 34: Tuetun työllistymisen yksiköiden valmisteluvaiheen asiakkaiden arvioidut pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt 31.12.2001.

	Arvioitu pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001 (%-osuus, 1 syy / henkilö)						
	Kehitys-vamma	Mielen-terveys-ongelma	Tuki-elin-vamma	Aisti-vamma	Muu sairaus [151]	Muu syy[152]	Yht.
Ilman työllistämis- tai yhdistelmä-tukia (n=21yksikön tiedot)	71	15	0	0	0	14	100
Työllistämis- tai yhdistelmä-tukien avulla (n=20)	36	27	0	0	0	37	100
Kaikki tuetusti työllistyneet (n=20-21)	69	16	0	0	0	15	100

Taulukko 35: Tuetun työllistymisen yksiköiden tuetusti työllistyneiden asiakkaiden arvioidut pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt 31.12.2001.

[148] MS, epilepsia…
[149] Sisältää ”muuten työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset” (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2 kohdat B ja C).
[150] Työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta työsuhteessa työllistämisyksikköön.
[151] MS, epilepsia…
[152] Sisältää muuten työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2 kohdat B ja C).

4.3. Toiminnan rahoitus

Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden toiminnan julkinen rahoitus (kustannus) oli rahoituskysymyksiin täydellisesti ja luotettavasti vastanneiden 13 yksikön kohdalla yhteensä vajaat 524 000 euroa (v. 2001), eli keskimäärin 40 300 euroa / yksikkö. Yksiköt toimivat suurelta osin kuntarahoituksen varassa. Monet olivat välittömästi kuntien ylläpitämiä yksiköitä toimien esimerkiksi tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan osana / tarjoamina palveluina. Kuntarahoituksen osuus tarkasteltujen 13 yksikön kokonaisrahoituksesta oli 87 prosenttia. Kolmestatoista yksiköstä vain yksi ei saanut lainkaan rahoitusta kunnilta. Kunnilta rahoitusta saaneilla yksiköillä (n=12) kuntarahoituksen määrä oli keskimäärin 37 900 euroa (2001). Loput 13 prosenttia rahoituksestaan tarkastellut yksiköt saivat valtiosektorin toimijoilta. Käytännössä tässä tarkasteltu valtiosektorin rahoitus oli kahteen tuetun työllistymisen hankkeeseen kohdistunutta ESR- ja RAY –rahoitusta. Peräti 11 vastanneista 13 yksiköstä toimi täysin kuntien rahoituksen varassa (tuetun työllistymisen palvelun myynti kunnille tai kunnan välittömästi ylläpitämä tuetun työllistymisen yksikkö). Tyypillisesti tuetun työllistymisen hankkeilla on vain yksi merkittävä rahoituslähde. Erikseen on syytä mainita, ettei yhdessäkään vastauksista raportoitu tuloja tuetun työllistymisen palvelun myynnistä työhallinnolle. Tuetun työllistymisen yksiköiltä saatujen rahoitustietojen kattavuus ja laatu vaihtelivat suuresti. Näin ollen rahoituskysymysten osalta tarkasteluun oli mahdollista ottaa ainoastaan 13 yksikköä, jotka eivät edustaneet kovinkaan suurta osaa kentästä. Vastausmäärän vähäisyys asettaa omat rajoituksensa kerättyjen rahoitustietojen yleistettävyydelle – kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei niiden perusteella voida tehdä. Kappaleen lopussa on esitetty tekijöitä, jotka on syytä huomioida rahoitustietoja tarkasteltaessa. (Taulukko 36, Kuvio 3)

Merkillepantavaa tuloksissa on projektirahoituksen vähäinen merkitys vastanneille hankkeille ja tuetun työllistymisen palveluun käytettyjen varojen hyvin vähäinen määrä yksikkötasolla. Kuten jo edellä tuli esiin, vain 2 tarkastelluista 13 yksiköstä sai projektirahoitusta ja rahoituksen määrä oli vain 13 prosenttia yksiköiden kokonaisrahoituksesta[153]. Tämä *voi tarkoittaa* pääasiallinen rahoituslähde –painopisteen siirtymistä projektirahoituksesta vakiintuneempaan suuntaan (kuntarahoitus). Kuten jo heikon työmarkkina-aseman syitä kappaleessa 4.2. tarkasteltaessa tuli esiin, erityisesti kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden yhteydessä toimivat (tyypillisesti kuntarahoituksella toimivat) tuetun työllistymisen palvelut ovat selkeästi lisääntyneet ja vakiinnuttaneet toimintaansa. Projektirahoituksella toimineet tuetun työllistymisen hankkeet ovat voineet projektin päätyttyä saada jatkorahoituksen kunnilta tai siirtyä osaksi kuntien palvelutuotantoa - tai projekteilla aloitettu toiminta on päättynyt. On mielenkiintoista seurata miten työvoimaviranomaisille 1.1.2003 lukien lainsäädännössä[154] annettu mahdollisuus hankkia ostopalveluina tuetun työllistymisen palveluita vajaakuntoisille henkilöasiakkailleen tulee vaikuttamaan tuetun työllistymisen yksiköiden rahoitusjakaumaan.

Tuetun työllistymisen palvelun rahoitus oli keskimäärin hyvin vähäinen. Rahoituskysymyksiin täydellisesti vastanneet 13 yksikköä saivat julkista rahoitusta keskimäärin 40 300 euroa vuonna 2001, eli tuetun työllistymisen prosessin parissa työskennellyttä kokopäiväistä henkilöstöresurssia (työvalmentajaa) kohti hieman yli 32 700 euroa[155]. Näin vähäinen rahoitus (tai kunnan välittömästi ylläpitämän palvelun kohdalla kustannus) vielä kehittymisvaiheessa olevassa palvelussa ei voi olla vaikuttamatta toiminnan tuloksiin[156].

---

[153] Ylipaavalniemi (2001, s. 64) mukaan vuonna 1999 ESR- ja RAY –rahoituksen osuus tuetun työllistymisen hankkeiden kokonaisrahoituksesta (johon tuolloin sisältyi myös valmisteluvaiheeseen kohdistunutta rahoitusta ja tuetusti työllistyneiden työnantajille maksettuja työllistämis- ja yhdistelmätukia) oli 35 prosenttia.

[154] Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002

[155] Kyseiset 13 yksikköä raportoivat tuetun työllistymisen kokopäiväisen työvoimaresurssin määräksi 16 henkilöä (31.12.2001). Tässä on oletettu vuoden 2001 lopun työntekijämäärän vastaavan työntekijämäärää vuoden 2001 aikana keskimäärin.

[156] Toisaalta on tietysti mahdollista, ettei kaikkia tuetun työllistymisen yksiköiden toiminnan kustannuksia kateta ilmoitetulla tuettuun työllistymiseen kohdennetulla rahoituksella. Yksityisen ylläpitäjän tuotannollinen

Julkinen rahoitus kattoi palkkakustannukset sosiaalivakuutusmaksuineen, mutta ei juuri mitään muuta...

Tuetun työllistymisen yksiköiden rahoituskysymyksiin saatujen kattavien ja luotettavien vastausten määrän vähäisyys sekä absoluuttisesti, että suhteessa toimivien yksiköiden määrään (perusjoukon koostumus ei ole edes tiedossa) vaikeuttaa koko kentän tason johtopäätösten tekemistä. Kyselyä suunniteltaessa tehtiin vastausmäärää varmasti vähentänyt virhe kun monien tuetun työllistymisen yksiköiden ”emoyksikköinä” toimivat työtoimintayksiköt rajattiin tutkimuksen tuotannollisia työllistämisyksiköitä koskevan osan ulkopuolelle (ks. kpl 4.1.). Tuetun työllistymisen yksiköistä oli työlästä saada luotettavia tietoja sillä monet niistä toimivat ainakin tilastoinnin osalta vielä vakiintumattomassa vaiheessa. Toisaalta yksiköiden työntekijöillä (tyypillisesti 1 työvalmentaja!) ei ollut mahdollisuuksia eikä aina asiantuntemustakaan vastata laajoihin kyselyihin samassa mitassa kuin esimerkiksi suuren tuotannollisen työllistämisyksikön kysymyslomakkeisiin vastaavilla henkilöillä. Rahoituskysymyksillä pyrittiin hahmottamaan myös tuetun työllistymisen prosessiin kohdistuneen kokonaisrahoituksen määrää (paljonko koko prosessin ylläpito maksoi), mikä osoittautui ylivoimaisen vaikeaksi tehtäväksi. Kyseisiä kysymyksiä ei useimmiten ymmärretty oikein ja mikäli ne oli oikein ymmärretty, prosessin irrottaminen samassa yhteydessä yleensä toimivan tuotannollisen työllistämisyksikön muusta toiminnasta osoittautui liian työlääksi. Tuetun työllistymisen prosessin julkisia kustannuksia voidaan tarkastella vain tiettyjen edustavien yksiköiden kohdalla tehtävän tarkemman tarkastelun kautta, jolloin myös tietojen luotettavuus on varmemmalla pohjalla. Tässä tutkimuksessa esitetyt julkisten kustannusten määrät edustavat vain tuetun työllistymisen yksikön toiminnan kustannuksia, niihin ei tyypillisesti sisälly esimerkiksi valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannuksia, eikä työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksettuja työllistämis- ja yhdistelmätukia.

Rahoituskysymyksiin vastanneiden 13 yksikön tietojen avulla voidaan esittää varovaisia arvioita tuetun työllistymisen yksiköihin kokonaisuutena kohdistuneen julkisen rahoituksen määrästä. Mikäli vastanneiden yksiköiden oletetaan rahoitusrakenteeltaan ja –tasoltaan edustavan kaikkia tuetun työllistymisen yksiköitä, voidaan tuetun työllistymisen yksiköihin allokoidun julkisen rahoituksen määräksi arvioida 1,26-1,40 miljoonaa euroa (2001, arvio N=33), josta 1,10-1,21 miljoonaa oli kuntasektorin rahoitusta. Tuettuun työllistymiseen kohdistetun julkisen rahoituksen määrä näyttää vähentyneen jopa absoluuttisesti – Ylipaavalniemi (2001, s. 118) esitetään tuetun työllistymisen hankkeiden julkisen rahoituksen kokonaismääräksi 2,76-3,20 miljoonaa euroa (vuonna 1999, n=12 perusteella arvio N=31). (Taulukko 37)

Tuetun työllistymisen yksikön toiminnan julkinen rahoitus (kustannus) toteutunutta asiakkaan tuetun työllistymisen ja sen valmisteluvaiheen työ-, työtoiminta- yms. päivää kohti oli arviolta 16,1-17,7 euroa vuonna 2001. Tämä rahoitus kattoi tuetun työllistymisen palvelun toiminnan – eli palvelun kautta saatavan ”lisäarvon” kustannuksen, ei esimerkiksi valmisteluvaiheen toimenpiteiden (kuten avotyötoiminta) kustannuksia ja tuetusti työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksettuja työllistämis- ja yhdistelmätukia. Osa valmisteluvaiheen kustannuksista olisi toisaalta toteutunut joka tapauksessa: jos esimerkiksi pidempään työtoimintayksikössä työskennellyt kehitysvammainen siirtyy tuetun työllistymisen prosessiin, ei valmisteluvaiheen toimenpiteistä aiheudu juuri välittömiä julkisia lisäkustannuksia. Vastausten perusteella tuetun työllistymisen prosessin toteutuneen työpäivän julkinen yksikkökustannus on laskenut viime vuosina yllättävänkin nopeasti - kustannuksen lasku ei sinänsä yllätä - vuonna 1999 vastaavalla tavalla laskettu tuetun työllistymisen – ja sen valmisteluvaiheen toteutuneen työpäivän julkinen kustannus oli 36,5 euroa (Ylipaavalniemi,

---

työllistämisyksikkö on esimerkiksi voinut myydä tuetun työllistymisen palvelua kunnille hintaan, joka ei kata kaikkia palvelun tuottamisen kustannuksia tai kunnan välittömästi ylläpitämän tuetun työllistymisen palvelun kustannuksena ei ole ilmoitettu kaikkia toiminnan kustannuksia (osa kustannuksista voi sisältyä muihin kustannuspaikkoihin). Projektirahoituksella toimivissa yksiköissä projektirahoitus kattaa yleensä kaikki toiminnan kustannukset.

2001, s. 119). Muutosta selittävät sekä rahoituksen / työvalmentaja jo absoluuttinenkin väheneminen ja toteutuneiden työpäivien määrän / työvalmentaja lisääntyminen. (Taulukko 38)

Tuetun työllistymisen yksiköiden rahoitustietoja tarkasteltaessa on syytä huomioida

- *Rahoitustiedot perustuvat 13 tuetun työllistymisen yksikön tietoihin: kyseiset yksiköt vastasivat täydellisesti ja luotettavasti rahoituskysymyksiin. Vastanneiden yksiköiden tietojen perusteella on arvioitu tilannetta "kaikkien" tuetun työllistymisen yksiköiden tasolla (arvio N=33).*
- *Vastausmäärän vähäisyys asettaa rajoituksia rahoitustietojen yleistettävyydelle: kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei niiden perusteella voida tehdä.*
- *Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksia varten saamia valtionosuuksia ei ole huomioitu. Työllistämisyksikön saama julkinen rahoitus on jaettu kunta- ja valtiosektorin välillä lopullisen (tuetun työllistymisen yksikölle) maksajan perusteella[157]. Todellisuudessa kunnan rahoitusosuus sisältää kunnittain vaihtelevan määrän valtionosuutta.*
- *Kunnan välittömästi ylläpitämän tuetun työllistymisen yksikön / palvelun kohdalla kyseessä on "välittömästi yksikön toiminnasta aiheutuneet kustannukset" lisättynä mahdollisilla muiden kuntien korvauksilla ostamistaan tuetun työllistymisen palveluista.*
- *Muiden kuin kuntien ylläpitämien tuetun työllistymisen yksiköiden kohdalla julkinen rahoitus (palveluosto) kattaa periaatteessa kaikki toiminnan kustannukset, mutta käytännössä organisaatio / työllistämisyksikkö, jonka yhteydessä hanke toimii, voi tietysti subventoida tuettua työllistymistä jossain muodossa.*
- *Tutkimuksessa ei selvitetty sitä, missä määrin hallinto- yms. kuluja on vyörytetty sisältyväksi yksikön kustannuksiin ja sisältyykö kustannuksiin ylipäänsä kaikki tuetun työllistymisen palvelun toiminnan kustannukset.*
- *Julkiseen rahoitukseen eivät sisälly tuetusti työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksetut työllistämis- ja yhdistelmätuet ja valmisteluvaiheen toimenpiteisiin kohdistuneet julkiset kustannukset. Kyseessä on siis tuetun työllistymisen yksikön toiminnan välitön ylläpitokustannus, ei tuetun työllistymisen prosessin kustannus.*

[157] Lopullisen maksajan periaatteen ohessa valtionosuuksien huomioimatta jättämisen taustalla ovat sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuden merkityksen vaihtelu kunnittain (saadun valtionosuuden määrä suhteessa todellisiin käyttökustannuksiin) ja se, ettei lainsäädäntö velvoita kuntia järjestämään tuetun työllistymisen palvelua (ts. se, järjestääkö kunta tuetun työllistymisen palvelua vai ei, ei vaikuta valtionosuuden määrään).

	Vastanneiden (n=13) tuetun työllistymisen yksikön / palvelun julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämis-palveluiden ostot) vuonna 2001					
	Rahoitus yhteensä (euroa)		Yksikkö keskimäärin (euroa)		Rahoitusta sai vastanneista 13 yksiköstä	
			Kaikki vastanneet	Rahoitusta saaneet	Yksikköä	
		%				%
Kuntien rahoitus tuetun työllistymisen yksikön toimintaan ja investointeihin[158] yhteensä	455 160	87	35 012	37 930	12	93
josta						
- Rahoitus palvelun toimintaan	*451 797*	*86*	*34 753*	*41 072*	*11*	*85*
- Investointeihin kohdistunut tuki[159]	*3 363*	*1*	*259*	*3 363*	*1*	*8*
Valtiosektorin toimijoiden rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan yhteensä	68 669	13	5 282	34 335	2	16
josta						
- Käytetty ESR –projektirahoitus[160]	*18 669*	*4*	*1 436*	*18 669*	*1*	*8*
- Nostettu RAY:n rahoitus	*50 000*	*9*	*3 846*	*50 000*	*1*	*8*
- Tuetun työllistymisen yksikön työntekijöihin (ei asiakkaisiin) kohdistuneet työllistämis- ja yhdistelmätuet	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
- Tulot tuetun työllistymisen palvelun myynnistä työhallinnolle (n=13)	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
		100				
Julkinen rahoitus yhteensä (n=13)	523 829		40 294	------	------	------
Tuetun työllistymisen hankkeiden toiminnan rahoitus: rahoituskysymyksiin täydellisesti ja luotettavasti vastanneiden 13 yksikön tiedot. Kyseessä ovat tuetun työllistymisen yksiköiden (lähinnä työvalmentajien) toimintakulut – lukuihin eivät sisälly esimerkiksi tuetusti työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksetut työllistämis- ja yhdistelmätuet ja valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannukset.						

Taulukko 36: Tuetun työllistymisen yksiköiden kunta- ja valtiosektorin toimijoilta saama rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001.

[158] Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta välittömästi aiheutuneet kustannukset (lisättynä mahdollisella tulovirralla tuetun työllistymisen palvelun myynnistä muille kunnille). Voi sisältää rahoitusta myös tuetun työllistymisen valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannuksiin. Kyseessä on rahoitus tuetun työllistymisen yksikön toimintaan ja mahdollinen kertaluonteinen rahoitus investointeihin.
[159] Kertaluonteinen, ei takaisinmaksua.
[160] Sisältää kansallisen osuuden.

Kuvio 3: Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden toiminnan rahoitusjakauma (2001)

Luvut eivät sisällä valmisteluvaiheen toimenpiteiden ja työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksettujen työllistämis- ja yhdistelmätukien kustannuksia

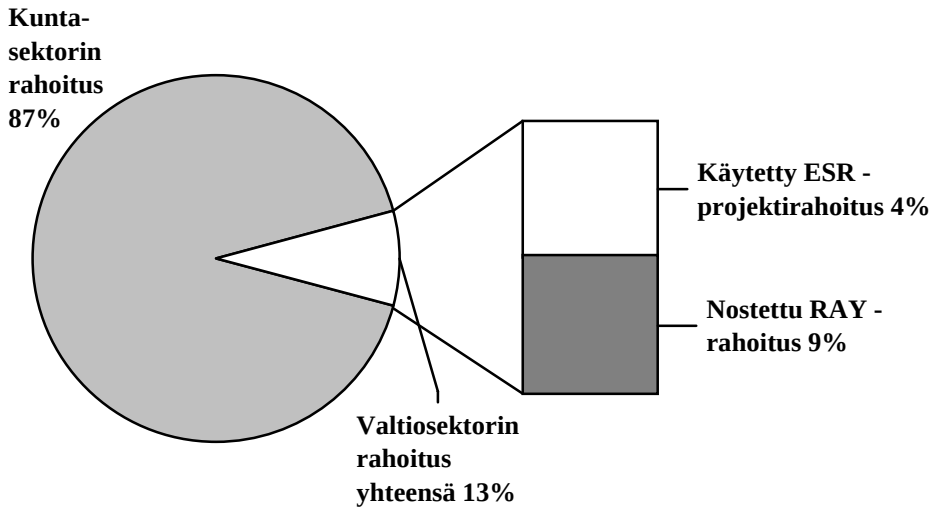

	Julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) v. 2001	
	Vastanneet n=13 yksikköä (euroa) - taulukosta 36 -	Arvio N=33 ±5% (milj. euroa)
Kuntien rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan ja investointeihin[161]	455 160	1,098-1,213
Valtiosektorin toimijoiden rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan	68 669[162]	0,166-0,183
Julkinen rahoitus yhteensä	523 829	1,264-1,396
Vastausten (n=13) perusteella on arvioitu tuetun työllistymisen yksiköiden julkisen rahoituksen määrää kaikkien yksiköiden tasolla (arvio N=33). Esitetty kokonaisrahoituksen vaihteluväli on saatu lisäämällä vastanneiden yksiköiden tietojen perusteella suoraviivaisesti saatuun arvioon ±5 prosentin vaihteluväli. Kyseessä on tuetun työllistymisen yksiköiden (lähinnä työvalmentajien) toimintakulut – lukuihin eivät sisälly esimerkiksi tuetusti työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksetut työllistämis- ja yhdistelmätuet ja valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannukset.		

Taulukko 37: Tuetun työllistymisen yksiköiden julkinen – kuntien ja valtiosektorin toimijoiden – rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001.

	Julkinen rahoitus (arvio N=33) vuonna 2001	
	Yhteensä (milj. euroa) - taulukosta 37 -	Asiakkaan työ-, työtoiminta- yms. päivää kohti[163] (euroa)
Kuntien rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan ja investointeihin	1,098-1,213	14,0-15,4
Valtiosektorin toimijoiden rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan	0,166-0,183	2,1-2,3
Julkinen rahoitus yhteensä (arvio N=33)	1,264-1,396	16,1-17,7

Taulukko 38: Tuetun työllistymisen yksiköiden toiminnan rahoitus asiakkaan työ-, työtoiminta- yms. päivää (valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaiheen työpäivät) kohti vuonna 2001.

[161] Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta välittömästi aiheutuneet kustannukset (lisättynä mahdollisella tulovirralla tuetun työllistymisen palvelun myynnistä muille kunnille). Voi sisältää rahoitusta myös tuetun työllistymisen valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannuksiin. Kyseessä on rahoitus tuetun työllistymisen yksikön toimintaan ja mahdollinen kertaluonteinen rahoitus investointeihin.

[162] Käytännössä käytetty ESR –projektirahoitus ja nostettu RAY –rahoitus.

[163] Kaikkiaan (arvio N=33) tuetun työllistymisen yksiköissä toteutui vuonna 2001 valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaiheen työpäiviä 78 600, joista valmisteluvaiheessa 54 400 ja tuetun työllistymisen vaiheessa 24 200 (taulukko 30).

Lähdeluettelo

Ala-Kauhaluoma, Mika (2000): Tuettu työllistyminen Finsen jäsenorganisaatioissa 5/2000. Luento Tuetun työllistymisen laadukas käytäntö -seminaarissa 6.6.2000.

Finse –verkosto. http://www.vates.fi/finse/1-22.htm

ETK; Kela (2002): Tilasto Suomen eläkkeensaajista kunnittain 2001.

Hyvärinen, Marika, Vesala, Hannu, Seppälä, Maarit (2002): Työ- ja toimintakeskukset tänään. Kehitysvammaliitto – valtakunnallisen tutkimus- ja kokeiluyksikön monisteita 35.

Hyvärinen, Marika (toim., 2003): Arvioita kehitysvammaisten työvoimapotentiaalista. http://www.kehitysvammaliitto.fi/tyovoimapotentiaali

Kela (2003, a): Työkyvyttömyyseläkkeitä lepäämässä – tilanne 28.2.2003. Vastaus tietopyyntöön: Esko Ruhanen / Kela, 11.3.2003.

Kela (2003, b): Kelan vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen työhön valmennukseen vuonna 2001 osallistuneet maakunnittain. Vastaus tietopyyntöön: Anu Valle / Kela, 11.3.2003.

Kela (2003, c): Työmarkkinatuen saajat, kustannukset ja päivät tammikuussa 2002 yhteensä ja eriteltyinä työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin yms. osallistuneisiin TE -keskuksittain. Vastaus tietopyyntöön: Anu Valle / Kela, 11.3.2003.

Kela (2003, d):Vammaistuet ilman suojia diagnooseittain ja ikäryhmittäin 31.12.2002. Vastaus tietopyyntöön: Esko Ruhanen / Kela, 11.3.2003.

Kela (2002, a): Kansaneläkelaitoksen tilastollinen vuosikirja 2001.

Kela (2002, b) Kansaneläkelaitoksen vammaisetuustilastot 2001. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja T10:13.

Kela (2002, c): Kansaneläkelaitoksen kuntoutustilastot 2001. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja T13:13.

KTM (2002): Sosiaalisen yritystoiminnan edistäminen. Kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman työryhmän loppuraportti 2002. Kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 7/2002.

Kuntaliitto (2003): Erityishuoltopiirien toiminta vuonna 2002. Kuntaliiton tiedote 18.8.2003. http://www.kunnat.net/k_htmlimport.asp?path=1;29;63;159&url=http://hosted.kuntaliitto.fi/skriptit/tietopankki/katsoUutinenElev.asp¤art_id=1069

Laki julkisesta työvoimapalvelusta (1295/2002)

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001)

Lehto, Pekka (2003): Fountain House –klubitalon siirtymätyö – tuettua työllistymistä takuuvarmasti. Sivut 24-33 julkaisussa Suni, Arja; Heikkilä, Tuula; Lehto, Pekka; Korpi, Sisko; Rantamäki, Niina; Rautakorpi, Eija: Työn tekeminen kuntouttaa – kun on töitä jaksaa paremmin. VATES –säätiö.

Mäkinen, Anna Kaisa (2002): Työtoiminnan kirjo Mielenterveyden keskusliiton jäsenyhdistyksissä. Argumentteja 4/2002. Mielenterveyden keskusliitto ry.

Nio, Ilkka (2003): Pitkäaikaistyöttömien, toistuvaistyöttömien, toimenpiteiltä työttömäksi jäävien ja toistuvasti toimenpiteille sijoittuvien – vaikeasti työllistyvien - henkilöiden määrät keskimäärin vuonna 2002 TE -keskuksittain. Julkaisematon materiaali.

Nio, Ilkka (2001):Toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia tilastoseurannan pohjalta – kolme näkökulmaa vaikuttavuuteen. Työpoliittinen aikakauskirja 3/2001, s. 25-46. Työministeriö. http://www.mol.fi/tiedotus/Aikakauskirja/nio.pdf

Opetusministeriö (2003): Nuorten työpajat. http://www.minedu.fi/opm/nuoriso/tyopajat.html

Pukkio, Matti (2003): Sosiaalisilla yrityksillä rakennetyöttömyyttä lievittämään. Pääkirjoitus Työministeriön lehdessä: Työelämä – työpoliittinen lehti, nro 5/2003.

Puolanne, Mervi; Sariola, Leena (2000): Laatu tuetussa työllistymisessä. Palvelustandardi. VATES –säätiö.

Pöyhönen, Eveliina (toim., 2003): Mielenterveyskuntoutujien klubitalo. Yhdessä kohti työelämää. Stakes.

Saloviita, Timo; Pirttimaa, Raija (2000). The Arrival of Supported Employment in Finland. International Journal of Rehabilitation Research, 23, 145-147.

Sariola, Leena (1998): Tuetun työllistymisen nykytilasta Suomessa. Artikkeli julkaisussa Härkäpää, Kristiina (toim.): Kokemuksia tuetusta työllistymisestä. Sivut 88-95. Vajaakuntoisten työllistämisen edistämissäätiö.

Sosiaalihuoltolaki (710/1982)

Stenholm, Pekka; Lehto, Johanna (2000) Sosiaalinen yritys Suomessa. Soveltuvuustutkimus sosiaalisen yrityksen mallista. Turun kauppakorkeakoulu, yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus PK-instituutti, B9 /2000.

STM (1993): Invalidihuoltolain mukaisten työkeskusten nykytila. Työryhmämuistio 1993:19.

Suomen Fountain House – klubitalojen verkosto ry (2003): Suomen klubitalot 1.10.2002. http://www.nic.fi/~hkiklubi/FH-Verkosto/FH-index.htm

Tilastokeskus (2003): Tilastokeskuksen luokituspalvelut – alueluokitukset. http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/index_alue_keh.html

Työministeriö (2003, a): Varautuminen suurten ikäluokkien aiheuttamaan työmarkkina-muutokseen. Projektin loppuraportti. Työhallinnon julkaisu 320. http://www.mol.fi/julkaisut/suuretikaluokat.pdf

Työministeriö (2003, b): Vajaakuntoiset työnhakijat työvoimapoliittisessa koulutuksessa v. 2001. Vastaus tietopyyntöön: Tuulikki Storgård / Työministeriö 12.3.2003.

Työministeriö (2003, c): Vajaakuntoisten työnhakijoiden diagnoosit ikäryhmittäin v. 2001. Vastaus tietopyyntöön: Tuulikki Storgård / Työministeriö 12.3.2003.

Työministeriö (2003, d): Alle 25 –vuotiaat pitkäaikaistyöttömät TE -keskuksittain 31.12.2001. Vastaus tietopyyntöön: Hilkka Kattelus / Työministeriö 14.3.2003.

Työministeriö (2003, e): Yli 50 –vuotiaat pitkäaikaistyöttömät TE -keskuksittain 31.12.2001. Vastaus tietopyyntöön: Hilkka Kattelus / Työministeriö 14.3.2003.

Työministeriö (2003, f): Ulkomaalaiset työnhakijat ja työttömät työnhakijat TE -keskuksittain 31.12.2001. Vastaus tietopyyntöön: Hilkka Kattelus / Työministeriö 14.3.2003.

Työministeriö (2003, g): Osaamisen ja täystyöllisyyden Suomi. Työvoima 2020 loppuraportti. Työpoliittinen tutkimus 245. Työministeriö. http://www.mol.fi/julkaisut/tyovoima2020.html

Työministeriö (2003, h): Laki sosiaalisista yrityksistä eduskunnalle syksyllä. Työministeriön tiedote 5.6.2003.

Työministeriö (2003, i): Työllisyyden politiikkaohjelma. Osa valtioneuvoston 25.9.2003 vahvistamaa hallituksen strategia-asiakirjaa. http://www.mol.fi/julkaisut/tyollisyysohjelma250903.pdf

Työministeriö (2003, j): Katsaus ammatillisen kehittymisen palveluihin 2002. http://www.mol.fi/koulutus/amke2002.pdf

Työministeriö (2003, k): EU:n työllisyyssuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma 2003. http://www.mol.fi/julkaisut/nap2003suomi.pdf

Työministeriö (2002, a): Työvoima TE -keskuksittain. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2002, tilastoliite: taulukko 26. Perustuu tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen. http://www.mol.fi/tiedotus/TAK-tilastot/AKK402taulukot.pdf

Työministeriö (2002, b): Työlliset työvoima- ja elinkeinokeskuksittain. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2002, tilastoliite: taulukko 27. Perustuu tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen. http://www.mol.fi/tiedotus/TAK-tilastot/AKK402taulukot.pdf

Työministeriö (2002, c): Vajaakuntoiset työnhakijat kuukausittain eri TE -keskuksissa vuonna 2001. Vastaus tietopyyntöön: Tuulikki Storgård / Työministeriö 8.10.2002.

Työministeriö (2002, d): Työnvälityksen vuositilastot 2001. Työministeriön tilastotiedote 2002:2. http://www.mol.fi/tilastojulkaisut/2%20Tilastotiedote%202002.pdf

Työministeriö (2002, e): Työministeriön toimintakertomus 2001. http://www.mol.fi/tyoministerio/Toimintakertomus2001.pdf

Työministeriö (2002, f): Työllisyyskatsaus Joulukuu 2001. http://www.mol.fi/katsaukset/tils200112.htm

Työministeriö (2002, g): Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen vuositilastot vuonna 2001. http://www.mol.fi/tilastojulkaisut/3%20Tilastotiedote%202002.pdf

Työministeriö (2002, h): Katsaus ammatillisen kehittymisen palveluihin 2001. http://www.mol.fi/koulutus/AMKE2001.pdf

Työministeriö (2002, i): EU:n työllisyyssuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma huhtikuu 2002. http://www.mol.fi/julkaisut/nap2002suomi.pdf
Liitteet: http://www.mol.fi/julkaisut/nap2002liite.pdf

Työministeriö (2002, j): Työministeriön tilastoja 2001 joulukuu. Työmarkkinat TM 2001:12. http://www.mol.fi/tilastojulkaisut/joulu01.pdf

Valtakunnallinen työpajayhdistys (2003): Työpajatoiminnan tarkoitus. http://www.valtakunnallinentyopajayhdistys.fi/tyopajatoiminnasta.htm#5.%20Henkilökunnasta

Valtioneuvoston kanslia (2003, a): Työllisyystyöryhmän loppuraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2003. http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/pdf/fi/35584.pdf

Valtioneuvoston kanslia (2003, b): Työllisyystyöryhmän väliraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2/2003. http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/pdf/fi/32417.pdf

Venäläinen, Raisa (toim., 1996): Tuettu työllistyminen. Tuetun työllistymisen Suomen verkosto (FINSE), Vajaakuntoisten työllistämisen edistämissäätiö.

Vuorela, Mika (2001): Mielenterveyskuntoutujien työtoiminnan käytäntöä ja käsitteitä. Julkaisussa Mauro, Seija (toim., 2001): Kahvista se kaikki alkoi. Työtoimintaa mielenterveysyhdistyksissä, s. 8-19. Mielenterveyden keskusliitto ry, Vantaa.

Ylipaavalniemi, Pasi (2003): Vajaakuntoisten työllistämisen julkistaloudelliset vaikutukset. Honkalampi-säätiön harjoittaman erityistyöllistämisen kustannus-hyöty –analyysi. Honkalampi-säätiön julkaisuja 25. http://www.honkalampisaatio.fi/gallery/Paavaln.pdf

Ylipaavalniemi, Pasi; Varanka, Marjatta (2002): Työllistävä sosiaalinen yritys – osaratkaisu työllistämisen ongelmiin. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2002, sivut 57-68. Työministeriö. http://www.mol.fi/tiedotus/Aikakauskirja/ylipaavalniemivaranka.pdf

Ylipaavalniemi, Pasi (2001): Vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämisen kokonaiskartoitus. STM:n selvityksiä 2001:6. http://www.stm.fi/suomi/julkaisu/julk01fr.htm (valitse ”verkossa julkaistua” ja ”selvityksiä”)

LIITE 1: TILASTO-OSA

Taulukko 1-1: Asukasluku, sekä työikäisen väestön, työvoiman, työnhakijoiden ja työttömien määrät TE -keskuksittain (31.12.2001)

TE -keskusalueisiin sisältyvät maakunnat, seutukunnat ja kunnat on esitetty liitteen 3 taulukoissa 3-1 – 3-3	Tilanne TE -keskuksittain 31.12.2001 - ellei muuta ajankohtaa mainita (henkilöä)																Lähde
	Koko maa	Uusi-maa	Vars. Suomi	Sata-kunta	Häme	Pirkan-maa	Kaakk. -Suomi	Etelä-Savo	Pohj. -Savo	Pohj.-Karjala	Keski-Suomi	Etelä-Pohjan maa	Pohjan-maa	Pohj. Pohjan-maa	Kainuu	Lappi	
Väestö																	
Yhteensä	5 194 901	1 408 525	475 301	236 308	363 165	450 745	323 726	164 471	252 842	170 793	264 762	194 542	243 931	368 029	88 473	189 288	
josta työikäisiä (15-74 v.)	3 913 640	1 076 990	357 709	177 908	272 757	341 089	245 186	124 022	189 848	128 439	199 230	142 307	178 081	269 722	66 985	143 367	Kuntaliitto
josta 15-64 vuotiaita	*3 475 943*	*984 760*	*316 035*	*154 621*	*239 500*	*301 786*	*212 583*	*106 130*	*165 769*	*111 854*	*175 869*	*123 707*	*156 894*	*242 819*	*57 911*	*125 705*	
Tilastokeskus (työvoimat.)																	
Työvoima yht.	2 568 000	785 000	236 000	110 000	176 000	225 000	151 000	73 000	113 000	75 000	125 000	87 000	115 000	171 000	39 000	86 000	Työministeriö
-Työlliset	2 354 000	751 000	216 000	100 000	159 000	207 000	137 000	63 000	99 000	63 000	111 000	80 000	108 000	152 000	33 000	74 000	(2002, a-b)
-Työttömät	214 000	34 000	20 000	10 000	17 000	18 000	14 000	10 000	14 000	12 000	14 000	7 000	7 000	19 000	6 000	12 000	
Työhallinto																	
Työnhakijat	525 400	95 253	41 582	29 852	40 236	48 662	40 228	20 869	31 081	24 266	31 239	17 812	21 615	39 295	15 019	28 391	Työministeriö
Työttömät työnhakijat	300 798	55 393	22 967	16 560	22 169	28 311	22 555	11 456	17 504	14 194	18 897	9 924	11 324	23 455	8 861	17 228	(2002, j)
Muut työnhakijat yht.	224 602	39 860	18 615	13 292	18 067	20 351	17 673	9 413	13 577	10 072	12 342	7 888	10 291	15 840	6 158	11 163	
- Työssä olevat	*110 548*	*17 359*	*8 234*	*6 190*	*8 438*	*10 312*	*8 530*	*4 804*	*7 755*	*5 575*	*6 247*	*4 007*	*5 306*	*8 354*	*3 450*	*5 987*	
- Työttömyyseläkkeellä	*54 776*	*11 380*	*4 617*	*3 650*	*5 094*	*5 157*	*4 756*	*2 084*	*2 421*	*1 924*	*2 934*	*1 474*	*2 337*	*3 022*	*1 293*	*2 633*	
- Työvoiman ulkopuolella	*40 467*	*8 520*	*3 859*	*2 305*	*3 198*	*3 301*	*2 930*	*1 816*	*2 427*	*1 854*	*2 096*	*1 256*	*1 720*	*2 766*	*862*	*1 557*	
- Lomautetut	*16 132*	*2 199*	*1 737*	*985*	*1 175*	*1 375*	*1 192*	*578*	*852*	*618*	*846*	*987*	*710*	*1 571*	*429*	*878*	
- Lyhennetyllä työviikolla	*2 679*	*402*	*168*	*162*	*162*	*206*	*265*	*131*	*122*	*101*	*219*	*164*	*218*	*127*	*124*	*108*	

Taulukko 1-2: Työkyvyttömyyseläkkeen ja vammaistuen saajat sekä työhallinnossa rekisteröidyt työnhakijat ja työttömät työnhakijat TE -keskuksittain (31.12.2001)

TE -keskusalueisiin sisältyvät maakunnat, seutukunnat ja kunnat on esitetty liitteen 3 taulukoissa 3-1 – 3-3	Tilanne TE -keskuksittain 31.12.2001 - ellei muuta ajankohtaa mainita (henkilöä)																Lähde
	Koko maa	Uusi-maa	Vars. Suomi	Sata-kunta	Häme	Pirkan-maa	Kaakk. -Suomi	Etelä-Savo	Pohj. -Savo	Pohj.-Karjala	Keski-Suomi	Etelä-Pohjan maa	Pohjan-maa	Pohj. Pohjan-maa	Kainuu	Lappi	
Työkyvyttömyyseläkeläisiä - Kelan eläkettä saavia - Vain Kelan eläkettä saavia	230 010[i] 133 292[ii] 43 791[iii]	48 127 24 371 -	18 858 10 208 -	10 760 6 096 -	16 287 9 536 -	18 626 10 658 -	15 969 8 810 -	9 350 5 927 -	15 678 9 879 -	9 872 6 320 -	13 145 8 058 -	9 759 6 488 -	9 848 5 898 -	18 214 11 275 -	5 380 3 457 -	10 137 6 311 -	ETK ym. (2002) Kela (2002, a) - : tietoa ei käytettäv.
Vammaistuen saajia[iv]	12 280[v]	2 916	1 397	585	562	1 295	584	398	588	303	626	572	616	1 197	173	468	Kela (2002, b)
Vajaakuntoiset työnhakijat keskimäärin vuonna 2001 - joista työttömiä - joista pitkäaikaistyöttömiä - joista yli 2 v. työttömänä	63 253[vi] 40 087[vii] 15 170[viii] 7 655	11 819 7 491 3 137 1 647	4 137 2 546 918 491	3 565 2 130 814 414	5 591 3 607 1 695 955	7 578 4 799 1 760 857	3 900 2 527 986 446	2 726 1 711 617 323	4 387 2 723 852 387	3 047 1 960 700 345	3 158 2 089 881 493	2 051 1 260 328 128	2 432 1 516 557 291	4 442 2 907 1 007 465	1 370 8 52 243 90	3 050 1 969 675 323	Työministeriö (2002, c)
Pitkäaikaistyöttömiä (yli 1v.) - joista yli 2 v. työttömänä	80 285 38 259	16 536 7 801	5 525 2 700	4 704 2 390	7 410 3 964	7 768 3 649	6 225 3 175	3 052 1 571	3 894 1 659	3 572 1 687	5 445 2 787	1 859 631	2 833 1 306	5 381 2 415	1 783 668	4 298 1 856	Työministeriö (2002, j)
Nuoria työttömiä (alle 25v.) - joista pitkäaikaistyöttömiä	37 849 1 320	4 966 111	3 225 109	2 140 80	2 547 108	3 555 135	3 041 101	1 338 49	2 349 63	1 616 53	2 727 112	1 529 43	1 747 80	3 935 132	1 117 39	2 017 105	Työministeriö (2002, j) Työministeriö (2003, d)
Ikääntyneet tyött. (yli 50 v.) - joista pitkäaikaistyöttömiä	99 319 44 596	19 240 9 266	7 660 3 256	6 152 2 928	8 177 4 125	9 793 4 477	7 969 3 753	4 026 1 740	5 169 2 100	4 383 1 735	5 972 2 957	2 949 940	3 868 1 639	6 294 2 651	2 623 917	5 044 2 112	Työministeriö (2002, j) Työministeriö (2003, e)
Ulkomaalaiset työnhakijat - joista työttömiä	23 515 14 149	9 309 5 842	3 155 1 908	575 393	1 589 979	1 756 1 074	1 725 1 025	550 258	578 295	707 358	1 011 529	172 93	885 513	812 456	255 171	436 255	Työministeriö (2003, a, f; 2002, e)
Työmarkkinatuen saajia tammikuun 2002 aikana[ix] - joista ei toimenpiteissä[xi]	159 906[x] 142 255[xii]	28 581 26 112	11 358 10 078	8 765 7 655	12 180 10 842	14 681 12 829	11 768 10 471	6 583 5 727	10 277 9 009	8 445 7 552	10 866 9 558	5 403 4 808	5 758 4 939	12 246 10 821	4 277 3 808	8 718 8 046	Kela (2003, c)
Toistuvasti työttömiä[xiii] keskimäärin v. 2002	43 728[xiv]	8 585	3 309	2 486	3 369	4 438	3 050	1 573	2 581	2 008	2 550	1 515	1 352	3 128	1 303	2 481	Nio (2003)
Toimenpiteiltä työttömäksi jääviä[xv] keskimäärin v. 2002	33 667[xvi]	4 576	2 449	1 927	2 062	3 048	2 444	1 513	2 292	2 105	2 253	1 176	1 207	2 602	1 510	2 503	Nio (2003)
Toistuvasti toimenpiteille sijoittuvia[xvii] keskim. v. 2002	14 207[xviii]	2 058	837	861	1 110	1 230	934	631	1 098	773	854	485	609	1 146	583	998	Nio (2003)

Taulukko 1-3: Kelan kuntoutus ja työhallinnon toimenpiteet TE -keskuksittain (31.12.2001)

TE -keskusalueisiin sisältyvät maakunnat, seutukunnat ja kunnat on esitetty liitteen 3 taulukoissa 3-1 – 3-3	Tilanne TE -keskuksittain 31.12.2001 - ellei muuta ajankohtaa mainita (henkilöä)																Lähde
	Koko maa	Uusi-maa	Vars. Suomi	Sata-kunta	Häme	Pirkan-maa	Kaakk. -Suomi	Etelä-Savo	Pohj.-Savo	Pohj.-Karjala	Keski-Suomi	Etelä-Pohjan-maa	Pohjan-maa	Pohj. Pohjan-maa	Kainuu	Lappi	
Kelan kuntoutus																	
Kuntoutujia v. 2001 aikana[xix]	83 230[xx]	20 232	7 303	3 581	5 582	6 983	5 218	2 895	5 037	2 955	4 690	3 583	4 356	5 822	1 774	3 219	Kela (2002, c)
- joista vajaakunt. ammatillisessa kuntoutuksessa[xxi]	16 251[xxii]	3 215	1 608	634	798	1 401	784	561	1 249	571	884	760	1 155	1 542	424	665	
- joista työhön valmennuksessa	521[xxiii]	72	82	11	26	43	54	17	70	21	33	12	13	46	4	17	Kela (2003, b)
Työkyvyttömyyseläkkeitä lepäämässä 28.2.2003	38[xxiv]	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Kela (2003, a) - : tietoa ei käytettävissä
Työhallinnon vajaakuntoisiin kohdistuneita toimenpiteitä																	
Palkkaperusteiset tukitoimet[xxv]	2 227	386	213	122	171	369	147	84	193	99	109	37	80	110	6	101	Työministeriö (2002, j)
Palkkaperusteiset tukitoimet[xxvi] ja työharjoittelu keskimäärin yhteensä vuonna 2001	5 983[xxvii]	903	348	332	442	704	336	286	561	387	349	151	206	462	192	324	Työministeriö (2003, b)
Työvoimapol. koulutuksen (sis. ESR) suoritti v. 2001	6 205 [xxviii]	1 051	434	325	516	776	389	223	461	306	332	240	214	518	150	270	Työministeriö (2003, b)
Henkilöitä ammatillisessa kuntoutuksessa v. 2001 aikana	1 550[xxix]	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Työministeriö (2002, i) - : tietoa ei käytettävissä
Työhallinnon toimenpiteitä																	
Palkkaperusteiset tukitoimet[xxx]	34 383	4 780	2 096	2 084	2 093	3 074	2 562	1 571	2 281	2 239	2 199	909	1 390	2 591	1 529	2 985	Työministeriö (2002, j)
- joista työll. ja yhd. tuki[xxxi]	25 427	2 973	1 589	1 531	1 392	2 429	1 855	1 238	1 931	1 788	1 628	773	984	2 043	1 184	2 089	
Muut toimenpiteet yht. [xxxii]	30 526	5 058	2 843	1 720	2 349	2 957	2 119	1 404	1 775	1 422	2 031	1 113	1 362	2 381	823	1 169	
-Työvoimapol. koulutus[xxxiii]	22 419[xxxiv]	4 045	2 372	1 286	1 758	1 981	1 498	1 054	949	1 033	1 395	828	936	1 786	545	953	Työministeriö (2002, a, g)
-Työmarkkinatuen työharj.	8 107	1 013	471	434	591	976	621	350	826	389	636	285	426	595	278	216	
Työmarkkinatuen saajista toimenpiteissä tammikuun 2002 aikana[xxxv]	22 560[164] [xxxvi]	3 193	1 576	1 358	1 721	2 303	1 669	1 094	1 718	1 139	1 581	923	1 000	1 782	603	900	Kela (2003, c)
-joista kuntouttava työtoiminta	176[xxxvii] [165]	22	11	2	8	11	15	3	7	24	13	4	14	25	4	13	

[164] Toimenpiteissä ja ei toimenpiteissä (taulukko 1-2) olleiden työmarkkinatuen saajien yhteismäärä 164 815 (22 560+142 25) ylittää kaikkien työmarkkinatuen saajien määrän 159 906 (taulukko 1-2). Yli 4 900 työmarkkinatuen saajaa oli siis sekä toimenpiteessä, että toimenpiteiden ulkopuolella tammikuun 2002 aikana.

[165] Huomaa: luku vain sisältää työmarkkinatukea saaneet – ei vain toimeentulotukea saaneita… Kuntouttavan työtoiminnan volyymi on noussut tässä esitetystä selvästi: Kela (2003, c) mukaan työmarkkinatukea maksettiin tammikuun 2003 aikana kaikkiaan 1 115 kuntouttavan työtoiminnan piirissä olleelle henkilölle.

Taulukko 1-4: Heikossa työmarkkina-asemassa olevien vammaisten ja vajaakuntoisten heikon työmarkkina-aseman syyt

	Diagnosoitu vamma / sairaus (pääsairaus) 31.12.2001 – ellei muuta ajankohtaa mainita (henkilöä)					Yhteensä (henkilöä)	Lähteet
	Kehitys-vamma	Mielen-terveys-ongelma	Tukielin-vamma	Aisti-vamma	Muu sairaus		
Työkyvyttömyyseläkeläiset - joista vain Kelan eläkettä saavat	21 940 18 321	81 666 16 169	53 195 1 243	4 003 920	69 204 7 138	230 008 43 791	Kela (2002, a) ks. taulukko 1-2 ja 1-6
Vammaistuen saajia[xxxviii]	1 218	620	1 451	2 270	4 619	10 178[xxxix]	Kela, (2003, d), ks. taulukko 1-6. Ilman ns. suojia.
Vajaakuntoiset työnhakijat vuoden 2001 aikana	484	12 518	32 768	7 289	31 493	84 552[xl]	Työministeriö (2002, c). Luvut eivät ole vertailukelpoisia Kelan etuuksien diagnoositilastojen kanssa, ks. taulukot 1-5 – 1-6.
Kelan kuntoutus Kuntoutujia yhteensä vuonna 2001[xli] - joista vajaakuntoisten ammatillisessa kuntoutuksessa[xliii] - joista työhön valmennuksessa	 4 500 404 -	 16 044 3 243[166] 415[167]	 34 545 7 459 -	 1 660 0 -	 26 568 5 162 -	 83 317[xlii] 16 268[xliv] 521	Kela (2002, c) ks. taulukko 1-6

[166] Taulukossa 1-6 mainitusta poiketen sisältää myös diagnoosin F70-F99 (älyllinen kehitysvammaisuus).
[167] Taulukossa 1-6 mainitusta poiketen sisältää myös diagnoosin F70-F99 (älyllinen kehitysvammaisuus).

Taulukko 1-5: Työhallinnon tilastoissa käytettyjen vajaakuntoisuuden syiden ja tässä tutkimuksessa käytetyn heikon työmarkkina-aseman syiden luokittelun oletettu vastaavuus

Työhallinnon tilastoinnissa käytetty vajaakuntoisuuden syiden luokittelu	Heikon työmarkkina-aseman syy (oletus)
Tartuntataudit	Muu sairaus
Kasvaimet	Muu sairaus
Aineenvaihduntasairaudet	Muu sairaus
Veren ja vertamuodostavien elinten sairaudet	Muu sairaus
Mielenterveyden häiriöt	Mielenterveysongelma
Hermoston ja aistimien taudit	Aistivamma
Verenkiertoelinten taudit	Muu sairaus
Hengityselinten taudit	Muu sairaus
Ruoansulatuselinten sairaudet	Muu sairaus
Virtsa- ja sukuelinten taudit	Muu sairaus
Ihon ja ihonalaiskudoksen taudit	Muu sairaus
Tuki- ja liikuntaelinten taudit	Tukielinvamma
Synnynnäiset epämuodostumat	Kehitysvamma
Vaikeasti määriteltävät tilat	Muu sairaus
Vammat ja myrkytykset	Muu sairaus
Ei diagnoosia	Muu sairaus

Taulukko 1-6: Kelan työkyvyttömyyseläke- ja vammaistukitilastoissa käytetyn ICD-10 tautiluokituksen ja tässä tutkimuksessa käytetyn heikon työmarkkina-aseman syiden luokittelun oletettu vastaavuus

ICD-10 tautiluokitus (Kelan tilastot) - Sairauspääryhmä ja -luokitus			Heikon työmarkkina-aseman syy (oletus)
I	A00-B99	Tartunta- ja loistaudit	Muu sairaus
II	C00-D49	Kasvaimet	Muu sairaus
IV	E00-E99	Umpieritys, ravitsemus- ja aineenvaihduntasairaudet	Muu sairaus
V	F00-F99	Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (muut kuin F70-F79: älyllinen kehitysvammaisuus)	Mielenterveysongelma
V	F70-F79	Älyllinen kehitysvammaisuus	Kehitysvamma
VI	G00-G99	Hermoston sairaudet	Muu sairaus
VII	H00-H59	Silmän ja sen apuelinten sairaudet	Aistivamma
VIII	H60-H99	Korvan ja kartiolisäkkeen sairaudet	Aistivamma
IX	I00-I99	Verenkiertoelinten sairaudet	Muu sairaus
X	J00-J99	Hengityselinten sairaudet	Muu sairaus
XI	K00-K99	Ruoansulatuselinten sairaudet	Muu sairaus
XII	L00-L99	Ihon ja ihonalaiskudoksen sairaudet	Muu sairaus
XIII	M00-M99	Tuki- ja liikuntaelinten, sidekudoksen sairaudet	Tukielinvamma
XIV	N00-N99	Virtsa- ja sukuelinten sairaudet	Muu sairaus
XVII	Q00-Q99	Synnynnäiset epämuodostumat ja kromosomipoikkeavuudet	Kehitysvamma
XVIII	R00-R99	Muualla luokittelemattomat oireet, sairaudenmerkit sekä poikkeavat kliiniset ja laboratoriolöydökset	Muu sairaus
XIX	S00-T99	Vammat, myrkytykset ja eräät ulkoisten syiden seuraukset	Muu sairaus
		Muut sairauspääryhmät tai tieto puuttuu	Muu sairaus

Taulukko 1-7: Työkyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2001 siirtyneet henkilöt sairauksittain

	Vuoden 2001 aikana (henkilöä)			Työ-eläkkeelle (henkilöä)	Kansan-eläkkeelle (henkilöä)
	Yhteensä	Varsinaiselle työkyvyttö-myyseläkkeelle	Yksilölliselle varhais-eläkkeelle		
Kehitysvamma	463	456	7	222	410
Mielenterveysongelma	7 470	7 016	454	6 585	4 829
Tukielinvamma	7 133	5 793	1 340	6 986	3 193
Aistivamma	391	306	85	390	124
Muu sairaus	8 625	7 825	800	8 328	4 092
Yhteensä	24 082	21 396	2 686	22 511	12 648

Lähde: Kela (2002, a). Ks. taulukko 1-6. Lukuihin sisältyvät Suomessa asuvat henkilöt.

LIITE 2: TIETTYJEN VAMMAISRYHMIEN KOKO SEKÄ TYÖMARKKINA-ASEMA JA -POTENTIAALI

Taulukko 2-1: Kehitysvammaisten määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali

KEHITYSVAMMAISET			
Ryhmän koko	**Asema työmarkkinoilla**	**Työmarkkinapotentiaali**	**Työllistymisen esteitä ja edellytyksiä**
Arviolta 50 000 henkilöä (kaikilla ei diagnoosia). Kehitysvammaisten erityispalveluita käyttää n. 30 000 henkilöä. (Hyvärinen, toim., 2003) Työikäiset (16-64 v.) kehitysvammaiset: – Vuoden 2001 lopussa kehitysvamman perusteella työkyvyttömyyseläkettä sai 21 940 (Kela, 2002, a) ja vammaistukea 1 218 henkilöä (Kela, 2003, d; ilman ns. suojia). – Vuoden 2001 aikana kehitysvamman perusteella vajaakuntoisiksi luokiteltuja henkilöitä oli työhallinnossa työnhakijoina kaikkiaan 484 (Työministeriö, 2003, c). Kaikkia (lieviä) kehitysvammoja ei ole diagnosoitu.	Lievästi kehitysvammaisilla ja heikko-lahjaisilla jopa avoimet työmarkkinat ja tavanomainen työhallinnon palvelu-järjestelmä. Muutoin työhallinnon vajaakuntoisille kohdistetut palvelut ja erityistyöllistämisen yksiköt. Kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminta-yksiköiden volyymi on n. 11 200 henkilöä, joista 8 300 työtoiminnassa. Avotyötoiminnan piirissä on n. 1 600 henkilöä. Tuetusti työllistyneenä on n. 200 kehitysvammaista henkilöä. (Hyvärinen, toim., 2003) Jonkin verran kehitysvammaisia myös muita työllistämisyksikkötyyppejä edustavissa yksiköissä.	Henkilökunta-arvioiden mukaan kehitysvammaisten työtoiminnan piirissä olevista henkilöistä 20% (1700 henkilöä) omaa mahdollisuudet työllistyä tuetun työllistymisen menetelmän kautta. (Hyvärinen, toim., 2003) Työpotentiaalin kehittymismahdollisuudet (kuntoutuminen) eivät ole niin suuria kuin esim. mielenterveyskuntoutujilla.	Tuetun työllistymisen menetelmän volyymi ei vastaa tarvetta - lisää työvalmentajia! Erityisopetusta on lisättävä ja sitä on suunnattava uusille koulutusaloille Erityisopetuksen ja työllistämisyksiköiden yhteistyötä on lisättävä Asenteet (työnantajat, suuri yleisö, kehitysvammahuollon henkilöstö) ovat ongelma Syrjäseuduilla / pienemmillä paikkakunnilla liikkumismahdollisuudet heikot.
Taulukko perustuu mainittujen lähteiden lisäksi VATES –säätiön talvella 2002-2003 koordinoiman ” Osaavaa työmaa uudesta suunnasta” selvityshankkeen työryhmän ja alatyöryhmien jäsenten asiantuntemukseen. Työryhmässä oli mukana VATES –säätiön kehittämisvastaavien lisäksi mm. VATT:n, SAK:n, Kehitysvammaliiton, Mielenterveyden keskusliiton ja Allianssi ry:n edustus.			

Taulukko 2-2: mielenterveyskuntoutujien määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali

MIELENTERVEYSKUNTOUTUJAT			
Ryhmän koko	**Asema työmarkkinoilla**	**Työmarkkinapotentiaali**	**Työllistymisen esteitä ja edellytyksiä**
Työikäiset (16-64 v.) mielenterveyskuntoutujat: – Vuoden 2001 lopussa mielenterveyssyistä työkyvyttömyyseläkettä sai kaikkiaan 81 666 (Kela, 2002, a) ja vammaistukea 620 henkilöä (Kela, 2003, d). – Liki kolmannes (31%) vuonna 2001 myönnetyistä työkyvyttömyyseläkkeistä perustui mielenterveys-ongelmiin (Kela, 2002, a; ks. liite 1 taulukko 1-7). – Vuoden 2001 aikana mielenterveyssyiden perusteella vajaakuntoisiksi luokiteltuja henkilöitä oli työhallinnossa työnhakijoina kaikkiaan 12 518 (Työministeriö, 2003, c). Kaikilla mielenterveysongelmista kärsivillä ei ole diagnoosia.	Osalla avoimet työmarkkinat ja tavanomainen työhallinnon palvelujärjestelmä. Muutoin työhallinnon vajaakuntoisille kohdistetut palvelut ja erityistyöllistämisen yksiköt. Mielenterveyskuntoutujien työtoimintayksiköissä on arviolta 400 lähinnä mielenterveysongelmista kärsivää henkilöä. Mielenterveyskuntoutujien klubitaloja on toiminnassa 17 ja niissä arviolta 1300 jäsentä. Mielenterveyskuntoutujien työhön valmennuksen (Kelan ostopalvelu) piirissä oli 521 henkilöä (Kela, 2003, b; 31.12.2001). Mielenterveyskuntoutujien työskentelee paljon myös muita työllistämisyksikkötyyppejä edustavissa yksiköissä.	Työpotentiaalin kehittymismahdollisuudet (kuntoutuminen) ovat suuret (vrt. esim. kehitysvammaiset). Mielenterveysongelmia voi ennaltaehkäistä! Riittävä perehdyttäminen ja tuki on työllistymisessä tärkeitä. Työllistymisvaiheeseen ei saa edetä liian nopeasti.	Soveliaiden työpaikkojen puute: suorittava työ ei riitä (myös akat. tutkinnon suorittaneita kuntoutujia) Mielenterveyskuntoutujien työtoimintayksiköillä ei vielä riittävää suuntautumista avoimille työmarkkinoille – tarvitaan lisää ”kehittyneitä”, toiminnaltaan vakiintuneita ja riittävän suuria ”työvalmennusyksiköitä”. Kuntoutumisprosessin on oltava riittävän pitkä (jopa 5 vuotta) ja sisällettävä monipuolisesti valmentavia toimenpiteitä. Asenteet (työnantajat, suuri yleisö) ovat ongelma
Taulukko perustuu mainittujen lähteiden lisäksi VATES –säätiön talvella 2002-2003 koordinoiman ” Osaavaa työmaa uudesta suunnasta” selvityshankkeen työryhmän ja alatyöryhmien jäsenten asiantuntemukseen. Työryhmässä oli mukana VATES –säätiön kehittämisvastaavien lisäksi mm. VATT:n, SAK:n, Kehitysvammaliiton, Mielenterveyden keskusliiton ja Allianssi ry:n edustus.			

Taulukko 2-3: Liikuntavammaisten määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali

LIIKUNTAVAMMAISET			
Ryhmän koko	**Asema työmarkkinoilla**	**Työmarkkinapotentiaali**	**Työllistymisen esteitä ja edellytyksiä**
Työikäiset (16-64 v.) liikuntavammaiset: – Vuoden 2001 lopussa tuki- ja liikunta-elinten sairauksien takia työkyvyttömyys-eläkettä sai kaikkiaan 53 195 (Kela, 2002, a) ja vammaistukea 1 451 (Kela, 2003, d) henkilöä. – Vuoden 2001 aikana tuki- ja liikunta-elinten tautien perusteella vajaa-kuntoisiksi määriteltyjä henkilöitä oli työhallinnossa työnhakijoina kaikkiaan 32 768 (Työministeriö, 2003, c).	Osalla avoimet työmarkkinat ja tavanomainen työhallinnon palvelujärjestelmä – tiettyjen työtehtävien suorittamista liikuntavamma ei haittaa lainkaan. Muutoin työhallinnon vajaakuntoisille kohdistetut palvelut ja erityistyöllistämisen yksiköt. Liikuntavammaiset muodostavat suuren osan tuotannollisten työkeskusten ja työllistävien sosiaalisten yritysten vajaakuntoisista työntekijöistä. Liikuntavammaiset kilpailevat samoista työpaikoista ei-vajaakuntoisten kanssa: - yleinen työllisyystilanne vaikuttaa selkeästi työllistymisen todennäköisyyteen - usein korkeasti koulutetut eivät työllisty Työpaikat kasvukeskuksissa (palvelut, liikkumisen helppous)	”Työpotentiaalin kehittyminen” on usein ainoastaan tavanomaista työtehtävien sisäistämistä ja oppimista. Kyse on enemmänkin tarvittavista apuvälineistä ja avustajista yms. Tietyissä työtehtävissä ja tarpeellisin apuvälinein / tukitoimin työn tuottavuus ei eroa ei-vajaakuntoisista.	Työolosuhteiden järjestelytuki ja avustajakysymykset ovat tärkeitä. Suurtyönantajien eläkevastuu on ongelma. Asenteisiin (työnantajat, suuri yleisö) vaikuttamista tarvitaan.
Taulukko perustuu mainittujen lähteiden lisäksi VATES –säätiön talvella 2002-2003 koordinoiman ” Osaavaa työmaa uudesta suunnasta” selvityshankkeen työryhmän ja alatyöryhmien jäsenten asiantuntemukseen. Työryhmässä oli mukana VATES –säätiön kehittämisvastaavien lisäksi mm. VATT:n, SAK:n, Kehitysvammaliiton, Mielenterveyden keskusliiton ja Allianssi ry:n edustus.			

LIITE 3: LÄÄNEIHIN, TE –KESKUKSIIN, MAAKUNTIIN JA SEUTUKUNTIIN KUULUVAT KUNNAT v. 2003 ALUELUOKITUKSEN PERUSTEELLA

Taulukot 3-1 – 3-3 on koottu Tilastokeskuksen luokituspalveluiden alueluokitustiedoista (Tilastokeskus, 2003)

Taulukko 3-1: Etelä-Suomen läänin Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella

Lääni	TE -keskus	Maakunta	Seutukunta	Kunnat
Etelä-Suomen lääni (1)	Uudenmaan TE-keskus (01)	Uusimaa	Helsingin seutukunta (011)	Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula
			Lohjan seutukunta (012)	Karjalohja, Karkkila, Lohja, Nummi-Pusula, Sammatti, Vihti.
			Tammisaaren seutukunta (013)	Hanko, Inkoo, Karjaa, Pohja, Tammisaari.
		Itä-Uusimaa	Porvoon seutukunta (201)	Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo, Sipoo.
			Loviisan seutukunta (202)	Lapinjärvi, Liljendal, Loviisa, Pernaja, Ruotsinpyhtää.
	Hämeen TE-keskus (04)	Kanta-Häme	Hämeenlinnan seutukunta (051)	Hattula, Hauho, Hämeenlinna, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko, Tuulos.
			Riihimäen seutukunta (052)	Hausjärvi, Loppi, Riihimäki.
			Forssan seutukunta (053)	Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä.
		Päijät-Häme	Lahden seutukunta (071)	Artjärvi, Asikkala, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Lahti, Nastola, Orimattila, Padasjoki.
			Heinolan seutukunta (072)	Hartola, Heinola, Sysmä.
	Kaakkois-Suomen TE-keskus (06)	Kymen-laakso	Kouvolan seutukunta (081)	Elimäki, Iitti, Jaala, Kouvola, Kuusankoski, Anjalankoski, Valkeala.
			Kotka-Haminan seutukunta (082)	Hamina (sis. Vehkalahti), Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti.
		Etelä-Karjala	Lappeenrannan seutukunta (091)	Joutseno, Lappeenranta.
			Länsi-Saimaan seutukunta (092)	Lemi, Luumäki, Savitaipale, Suomenniemi, Taipalsaari, Ylämaa.
			Imatran seutukunta (093)	Imatra, Rautjärvi, Ruokolahti.
			Kärkikuntien seutukunta (094)	Parikkala, Saari, Uukuniemi.

Taulukko 3-2: Länsi-Suomen läänin Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella

Lääni	TE-keskus	Maakunta	Seutukunta	Kunnat
Länsi-Suomen lääni (2) (*): Ahvenanmaan lääni (6)	Varsinais-Suomen TE-keskus (02)	Varsinais-Suomi	Åboland-Turunmaan seutukunta (021)	Dragsfjärd, Houtskari, Iniö, Kemiö, Korppoo, Nauvo, Parainen, Västanfjärd.
			Salon seutukunta (022)	Halikko, Kiikala, Kisko, Kuusjoki, Muurla, Perniö, Pertteli, Salo, Somero, Suomusjärvi, Särkisalo.
			Turun seutukunta (023)	Askainen, Kaarina, Lemu, Lieto, Masku, Merimasku, Naantali, Nousiainen, Paimio, Piikkiö, Raisio, Rusko, Rymättylä, Sauvo, Turku, Vahto, Velkua.
			Vakka-Suomen seutukunta (024)	Kustavi, Laitila, Mietoinen, Mynämäki, Pyhäranta, Taivassalo, Uusikaupunki, Vehmaa.
			Loimaan seutukunta (025)	Alastaro, Aura, Karinainen, Koski Tl, Loimaa, Loimaan kunta, Marttila, Mellilä, Oripää, Pöytyä, Tarvasjoki, Yläne.
		(*) Ahvenanmaa	(*) Mariehamns stad seutukunta (211)	(*) Maarianhamina.
			(*) Ålands landsbygd seutukunta (212)	(*) Eckerö, Finström, Geta, Hammarland, Jomala, Lemland, Lumparland, Saltvik, Sund.
			(*) Ålands skärgård seutukunta (213)	(*) Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga, Vårdö.
	Satakunnan TE-keskus (03)	Satakunta	Rauman seutukunta (041)	Eura, Eurajoki, Kiukainen, Kodisjoki, Lappi, Rauma.
			Kaakkois-Satakunnan seutukunta (042)	Huittinen, Kokemäki, Köyliö, Punkalaidun, Säkylä, Vampula.
			Porin seutukunta (043)	Harjavalta, Kullaa, Luvia, Nakkila, Noormarkku, Pomarkku, Pori, Ulvila.
			Pohjois-Satakunnan seutukunta (044)	Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kiikoinen, Lavia, Merikarvia, Siikainen.
	Pirkanmaan TE-keskus (05)	Pirkanmaa	Luoteis-Pirkanmaan seutukunta (061)	Hämeenkyrö, Ikaalinen, Kihniö, Parkano, Viljakkala.
			Kaakkois-Pirkanmaan seutukunta (062)	Kuhmalahti, Luopioinen, Pälkäne, Sahalahti.
			Etelä-Pirkanmaan seutukunta (063)	Kylmäkoski, Toijala, Urjala, Valkeakoski, Viiala.
			Tampereen seutukunta (064)	Kangasala, Lempäälä, Nokia, Pirkkala, Tampere, Vesilahti, Ylöjärvi.
			Lounais-Pirkanmaan seutukunta (068)	Mouhijärvi, Suodenniemi, Vammala, Äetsä.
			Ylä-Pirkanmaan seutukunta (069)	Juupajoki, Kuru, Längelmäki, Mänttä, Orivesi, Ruovesi, Vilppula, Virrat.
	Keski-Suomen TE-keskus (10)	Keski-Suomi	Jyväskylän seutukunta (131)	Jyväskylä, Jyväskylän mlk, Laukaa, Muurame, Uurainen.
			Kaakkoisen Keski-Suomen seutukunta (132)	Hankasalmi, Joutsa, Leivonmäki, Luhanka, Toivakka.
			Keuruun seutukunta (133)	Keuruu, Multia, Petäjävesi.
			Jämsän seutukunta (134)	Jämsä, Jämsänkoski, Korpilahti, Kuhmoinen.
			Äänekosken seutukunta (135)	Konnevesi, Sumiainen, Suolahti, Äänekoski.
			Saarijärven seutukunta (136)	Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pylkönmäki, Saarijärvi.
			Viitasaaren seutukunta (137)	Kinnula, Pihtipudas, Viitasaari.
	Etelä-Pohjanmaan TE-keskus (11)	Etelä-Pohjanmaa	Suupohjan seutukunta (141)	Isojoki, Jurva, Karijoki, Kauhajoki, Teuva.
			Pohjoisten seinänaapurien seutukunta (142)	Ilmajoki, Nurmo, Seinäjoki, Ylistaro.
			Eteläisten seinänaapurien seutukunta (143)	Jalasjärvi, Kurikka, Peräseinäjoki.
			Kuusiokuntien seutukunta (144)	Alavus, Kuortane, Lehtimäki, Soini, Töysä, Ähtäri.
			Härmänmaan seutukunta (145)	Alahärmä, Kauhava, Lapua, Ylihärmä.
			Järviseudun seutukunta (146)	Alajärvi, Evijärvi, Kortesjärvi, Lappajärvi, Vimpeli.
	Pohjanmaan TE-keskus (12)	Pohjanmaa	Kyrönmaan seutukunta (151)	Isokyrö, Laihia, Vähäkyrö.
			Vaasan seutukunta (152)	Korsnäs, Maalahti, Maksamaa, Mustasaari, Oravainen, Vaasa, Vöyri.
			Sydösterbottens kustregion seutukunta (153)	Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö.
			Jakobstadsregionen seutukunta (154)	Kruunupyy, Luoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy.
		Keski-pohjanmaa	Kaustisen seutukunta (161)	Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Ullava, Veteli.
			Kokkolan seutukunta (162)	Himanka, Kannus, Kokkola, Kälviä, Lohtaja.

Taulukko 3-3: Itä-Suomen, Oulun ja Lapin läänien Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella

Lääni	TE-keskus	Maakunta	Seutukunta	Kunnat
Itä-Suomen lääni (3)	Etelä-Savon TE-keskus (07)	Etelä-Savo	Mikkelin seutukunta (101)	Hirvensalmi, Kangasniemi, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa, Ristiina.
			Juvan seutukunta (102)	Joroinen, Juva, Puumala, Rantasalmi, Sulkava.
			Savonlinnan seutukunta (103)	Enonkoski, Heinävesi, Kerimäki, Punkaharju, Savonlinna, Savonranta.
			Pieksämäen seutukunta (105)	Haukivuori, Jäppilä, Pieksämäki, Pieksämäen mlk, Virtasalmi.
	Pohjois-Savon TE-keskus (08)	Pohjois-Savo	Ylä-Savon seutukunta (111)	Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Varpaisjärvi, Vieremä.
			Kuopion seutukunta (112)	Karttula, Kuopio, Maaninka, Siilinjärvi, Vehmersalmi.
			Koillis-Savon seutukunta (113)	Juankoski, Kaavi, Nilsiä, Rautavaara, Tuusniemi.
			Varkauden seutukunta (114)	Kangaslampi, Leppävirta, Varkaus.
			Sisä-Savon seutukunta (115)	Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto.
	Pohjois-Karjalan TE-keskus (09)	Pohjois-Karjala	Outokummun seutukunta (121)	Outokumpu, Polvijärvi.
			Joensuun seutukunta (122)	Eno, Joensuu, Kiihtelysvaara, Kontiolahti, Liperi, Pyhäselkä.
			Ilomantsin seutukunta (123)	Ilomantsi, Tuupovaara.
			Keski-Karjalan seutukunta (124)	Kesälahti, Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi, Värtsilä.
			Pielisen Karjalan seutukunta (125)	Juuka, Lieksa, Nurmes, Valtimo.
Oulun Lääni (4)	Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus (13)	Pohjois-Pohjanmaa	Oulun seutukunta (171)	Hailuoto, Haukipudas, Kempele, Kiiminki, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Oulunsalo, Tyrnävä.
			Oulunkaaren seutukunta (173)	Ii, Kuivaniemi, Pudasjärvi, Utajärvi, Yli-Ii, Ylikiiminki.
			Raahen seutukunta (174)	Pyhäjoki, Raahe (sis. Pattijoki), Ruukki, Siikajoki, Vihanti.
			Siikalatvan seutukunta (175)	Haapavesi, Kestilä, Piippola, Pulkkila, Pyhäntä, Rantsila.
			Nivalan-Haapajärven seutukunta (176)	Haapajärvi, Kärsämäki, Nivala, Pyhäjärvi, Reisjärvi.
			Ylivieskan seutukunta (177)	Alavieska, Kalajoki, Merijärvi, Oulainen, Sievi, Ylivieska.
			Koillismaan seutukunta (178)	Kuusamo, Taivalkoski.
	Kainuun TE-keskus (14)	Kainuu	Kehys-Kainuun seutukunta (181)	Hyrynsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi.
			Kajaanin seutukunta (182)	Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo, Vaala, Vuolijoki.
Lapin lääni (5)	Lapin TE-keskus (15)	Lappi	Rovaniemen seutukunta (191)	Ranua, Rovaniemi, Rovaniemen mlk.
			Kemi-Tornio seutukunta (192)	Kemi, Keminmaa, Simo, Tervola, Tornio.
			Torniolaakson seutukunta (193)	Pello, Ylitornio.
			Itä-Lapin seutukunta (194)	Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla, Savukoski.
			Tunturi-Lapin seutukunta (196)	Enontekiö, Kittilä, Kolari, Muonio.
			Pohjois-Lapin seutukunta (197)	Inari, Sodankylä, Utsjoki.

[i] Ulkomaille maksetut eläkkeet mukaan lukien eläkkeensaajien määrä oli 243 848.

[ii] Ulkomaille maksetut eläkkeet mukaan lukien eläkkeensaajien määrä oli 143 264.

[iii] Ulkomaille maksetut mukaan lukien 49 758 henkilöä. Erittely olisi vaatinut erillisselvityksen.

[iv] Kaikki vammaistuet: vammaistuet, korotetut vammaistuet ja erityisvammaistuet.

[v] Ulkomaille maksetut vammaistuet mukaan lukien vammaistuen saajia oli 12 300.

[vi] Vajaakuntoisten työnhakijoiden määrä 31.12.2001 oli 64 644.

[vii] Vajaakuntoisten työttömien työnhakijoiden määrä 31.12.2001 oli 41 166.

[viii] Pitkäaikaistyöttömiä vajaakuntoisia työnhakijoita oli v. 2001 aikana yhteensä 29 285 (Työministeriö, 2003, c).

[ix] Kaikki työmarkkinatuen saajat: työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen (koulutus, työharjoittelu, työelämävalmennus, kuntoutus) tai kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet, sekä tuen matka-avustuksena saaneet ja muut tuen saajat (eivät aktiivitoimien piirissä).

[x] Kaikkiaan työmarkkinatuen saajia oli 159 957 – erotus 51 henkilöä kuuluivat luokkaan ”ulkomaille / ei tietoa”. Kela (2002, a) mukaan työmarkkinatuen saajia oli vuoden 2001 lopussa kaikkiaan 155 202.

[xi] Ne työmarkkinatuen saajat, jotka eivät olleet työvoimapoliittisten toimenpiteiden (koulutus, työharjoittelu, työelämävalmennus, kuntoutus) tai kuntouttavan työtoiminnan piirissä, eivätkä saaneet tukea matka-avustuksena. Henkilöt saattoivat olla tarkastelukuukauden aikana em. toimenpiteiden piirissä, mutta heillä oli myös vähintään yksi korvauspäivä, jona he eivät olleet toimenpiteissä.

[xii] Kaikkiaan ”ei toimenpiteissä” olleita työmarkkinatuen saajia oli 142 300 – erotus 45 henkilöä kuuluivat luokkaan ”ulkomaille / ei tietoa”. Kela (2002, a) mukaan ”ei toimenpiteissä” olleita työmarkkinatuen saajia oli 31.12.2001 kaikkiaan 137 534. Ei toimenpiteissä ja toimenpiteissä (ks. taulukko 1-3) olleiden työmarkkinatuen saajien summa (142 255 + 22 560 =164 815) ylittää kaikkien työmarkkinatuen saajien määrän 159 906. Reilut 4 900 työmarkkinatuen saajaan oli siis sekä toimenpiteessä, että toimenpiteiden ulkopuolella tammikuun 2002 aikana.

[xiii] Toistuvasti työttömäksi määritellään ”työtön, joka on kokenut viimeisten 16 kuukauden aikana yhteensä vähintään 12 kuukautta työttömyyttä olematta kuitenkaan tilastointiajankohtana pitkäaikaistyötön” (Nio, 2001).

[xiv] Vuoden 2001 tammi-huhtikuussa toistuvasti työttömien määrä oli keskimäärin 49 900 henkilöä (Nio, 2001).

[xv] ”Toimenpiteillä olevat, jotka palaavat uudelleen työttömiksi työnhakijoiksi” (Nio, 2001).

[xvi] Vuoden 2001 tammi-huhtikuussa määrä oli keskimäärin 39 900 henkilöä (Nio, 2001).

[xvii] Toimenpiteillä olevat, jotka palaavat uudelleen jollekin työvoimapoliittiselle toimenpiteelle (Nio, 2001).

[xviii] Vuoden 2001 tammi-huhtikuussa määrä oli keskimäärin 14 500 henkilöä (Nio, 2001).

[xix] Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus, vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus, sekä muu ammatillinen ja lääkinnällinen kuntoutus.

[xx] Ei sisällä ulkomailla asuvien tietoja – he mukaan lukien kuntoutujia oli 83 317. Kuntoutustoimenpiteitä toteutui vuonna 2001 kaikkiaan 120 938.

[xxi] Vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä ovat: pohjakoulutus, ammattikoulutus, korkeakouluopiskelu, vaikeavammaisten apuvälineet, TYK -toiminta, elinkeinotuki, ammatilliset kuntoutuskurssit, kuntoutustarveselvitykset, kuntoutustutkimukset, työ- ja koulutuskokeilut, <u>työhön valmennus</u>, tutkimukset ja muu vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus.

[xxii] Ei sisällä ulkomailla asuvien tietoja – he mukaan lukien vajaakuntoisten ammatillisessa kuntoutuksessa oli 16 268 henkilöä. Vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä toteutui vuonna 2001 kaikkiaan 18 230.

[xxiii] Työhön valmennustoimenpiteitä toteutui v. 2001 aikana kaikkiaan 618.

[xxiv] TE -keskuskohtaisten tietojen hankkiminen olisi vaatinut erillisselvityksen.

[xxv] Työllistämistuki (kunta, yksityinen, valtio), yhdistelmätuki (kunta, yksityinen), oppisopimussijoitus, yrittäjäraha, harjaantuminen, osa-aikatyöhön työllistetyt.

[xxvi] Työllistämistuki (kunta, yksityinen, valtio), yhdistelmätuki (kunta, yksityinen), oppisopimussijoitus, yrittäjäraha, harjaantuminen, osa-aikatyöhön työllistetyt.

[xxvii] Työhallinnon palkkaperusteisten tukitoimien avulla työllistyneenä oli 11 602 ja työmarkkinatuen työharjoittelussa 1 997 vajaakuntoista henkilöä vuoden 2001 aikana (Työministeriö, 2002, h).

[xxviii] Vuoden 2001 aikana työvoimapoliittisessa koulutuksessa oli keskimäärin 2 332 vajaakuntoista työnhakijaa, josta ESR:n osuus oli 377 henkilöä. Vuoden 2001 lopussa koulutuksessa oli 2 105 henkilöä, joista ESR:n osuus oli 306 henkilöä. (Työministeriö, 2003, b)

[xxix] Sisältää mm. seuraavia tapahtumatietoja vuodelta 2001: ammatinvalinta ja urasuunnittelupalvelu 5 821 henkilöä, alkanut työvoimakoulutus 5 649 henkilöä, sekä työkunnon tutkimukset ja työ- / koulutuskokeilut yhteensä 8 506 (Työministeriö, 2002, h). TE -keskuskohtaisten tietojen hankkiminen olisi vaatinut erillisselvityksen.

[xxx] Työllistämistuki (kunta, yksityinen, valtio), yhdistelmätuki (kunta, yksityinen), oppisopimussijoitus, yrittäjäraha, harjaantuminen, osa-aikatyöhön työllistetyt.

[xxxi] Kunta, yksityinen, valtio.

[xxxii] Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ja työmarkkinatuen työharjoittelu. Julkisten työvoimapalveluihin kuuluvista palveluista / toimenpiteistä on tässä jätetty huomioimatta mm. työkokeilu, sekä ammatinvalinta- ja urasuunnittelu. Vuorotteluvapaapaikkoihin työllistyneitä ei myöskään ole huomioitu.

[xxxiii] Ei sisällä ryhmäilmoituksella rekisteröityjä oppilaita.

[xxxiv] TE -keskuskohtaiset luvut ja niiden summa sisältävät vain ryhmäilmoituksella rekisteröidyt oppilaat. Kokonaisluvussa ei ole mukana ulkomailla koulutuksessa olevat. Kaikkiaan oppilaita oli 24 900 (31.12.2001). Keskimäärin opiskelijoita oli 26 100 vuoden 2001 aikana. Vuoden 2001 aikana koulutuksen suoritti loppuun kaikkiaan 64 852 henkilöä.

[xxxv] Työvoimapoliittisissa toimenpiteissä (koulutus, työharjoittelu, työelämävalmennus, kuntoutus) tai kuntouttavassa työtoiminnassa olleet, sekä tuen matka-avustuksena (1.1.2001 alkaen) saaneet.

[xxxvi] Kela (2002, a) mukaan ”toimenpiteissä” olleita työmarkkinatuen saajia oli kaikkiaan 17 668 (31.12.2001).

[xxxvii] Kela (2002, a) mukaan kuntouttavassa työtoiminnassa oli 31.12.2001 kaikkiaan 134 henkilöä.

[xxxviii] Kaikki vammaistuet: vammaistuet, korotetut vammaistuet ja erityisvammaistuet. Ilman ns. suojia, jotka sisältyvät taulukon 1-2 kokonaissummaan 12 280 (ulkomaille maksetut mukaan lukien 12 300).

[xxxix] Ilman ns. suojia, jotka sisältyvät taulukossa 1-2 mainittuun kokonaissummaan 12 280 (ulkomaille maksetut mukaan lukien 12 300).

[xl] Huomaa: tässä vajaakuntoisten työnhakijoiden määrä vuoden 2001 aikana – keskimäärin vajaakuntoisia työnhakijoita oli vuoden 2001 aikana 63 253 (taulukosta 1-2).

[xli] Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus, vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus, sekä muu ammatillinen ja lääkinnällinen kuntoutus.

[xlii] Sisältää myös ulkomailla asuneet kuntoutujat, kotimaassa heitä asui yhteensä 83 230 (taulukko 1-3).

[xliii] Vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä ovat: pohjakoulutus, ammattikoulutus, korkeakouluopiskelu, vaikeavammaisten apuvälineet, TYK -toiminta, elinkeinotuki, ammatilliset kuntoutuskurssit, kuntoutustarveselvitykset, kuntoutustutkimukset, työ- ja koulutuskokeilut, <u>työhön valmennus</u>, tutkimukset ja muu vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus.

[xliv] Sisältää myös ulkomailla asuvien tiedot, kotimaassa heitä asui yhteensä 16 251 (taulukko 1-3).